

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ ศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดพังงา

โดย

นายเกษม	เพชรสังข์
นายฉลาก	นาคคง
นายวีระ	สังข์ทอง
นายสมชาย	พรเพชรแก้ว
นายสุรียา	เพชรเกษม
นายสุธรรม	สุวรรณมณี
นายนิยม	จักรรักษ์
นายยรรยง	รู้การ
นายนิคม	เพชรศิริ
นายปราโมทย์	เจียมจำนงค์
นางณัฐวรรณ	บัวแก้ว

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

๒๔ เมษายน ๒๕๕๒

สัญญาเลขที่ PDG49S0017

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ ศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดพังงา

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เลขที่รับ 0795

โดย

วันที่ 22

ม.ค. ๒๕๕๒

นายเกษม	เพชรสังข์
นายฉาบ	นาคคง
นายวีระ	สังข์ทอง
นายสมชาย	พรเพชรแก้ว
นายสุรียา	เพชรเกษม
นายสุธรรม	สุวรรณมณี
นายนิยม	สัจจรักษ์
นายยรรยง	รู้การ
นายนิคม	เพชรศิริ
นายปราโมทย์	เจียมจำนงค์
นางณัฐวรรณ	บัวแก้ว

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

๒๔ เมษายน ๒๕๕๒

คำนำ

การศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงาในครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบสถานการณ์องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ ทราบแนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ได้ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เกษตรกรผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน และได้เรียนรู้กลไกการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

คณะผู้ศึกษาวิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาคที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย และส่งบุคลากรมาเป็นพี่เลี้ยงติดตามให้คำปรึกษาแนะนำอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน ภาควิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ขอขอบคุณเกษตรกรในอำเภอกะปง อำเภอเมืองพังงา อำเภอตะกั่วป่าและอำเภอตะกั่วทุ่งตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และคิดว่าการทำวิจัยในครั้งนี้คงจะมีส่วนช่วยให้เกษตรกร หน่วยงานราชการที่ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงาจะได้ช่วยกันขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์ให้กว้างขวางออกไป

สารบัญ

หน้า

1	คำนำ	
	บทคัดย่อ	
ii	บทที่ 1 สรุปโครงการวิจัยโดยย่อ	1
	(1) ความเป็นมาของโครงการ	1
	(2) คำถามการวิจัย	2
	(3) วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
	(4) ขอบเขตของการวิจัยพื้นที่ศึกษา	3
	(5) นิยามศัพท์	3
	(6) แผนการดำเนินงาน	3
	(7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
	บทที่ 2 การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
	(1) แนวคิดที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	5
	(2) บริบทจังหวัดพังงา	13
	(3) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
	บทที่ 3 กระบวนการดำเนินงานวิจัย	24
	(1) ขอบเขตการวิจัยความเป็นมาของโครงการ	24
	(2) วิธีวิจัย	24
	(3) การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
	(4) การตรวจสอบวิเคราะห์และสรุปข้อมูล	25
	(5) การบริหารโครงการ	25
	(6) การปฏิบัติ	26
	บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	27
	(1) การประชุมทีมงานวิจัย	27
	(2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับอำเภอ	31
	(3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับระดับจังหวัด	60
	(4) แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์	64
	(5) การวางแผน	
	(6) การปฏิบัติ	

๑.
๒.๓

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย บทเรียนและปัญหาข้อเสนอแนะ	65
(1) สรุปผลการวิจัย	
(2) บทเรียนและปัญหาข้อเสนอแนะ	70
บทที่ 6 ภาคผนวก	
ก แบบสัมภาษณ์	
ข ภาพกิจกรรม	
ค ประวัติและประสบการณ์ทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ	

๑.๒

๑.๓

๑.๔

๑.๕

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ จังหวัดพังงา ระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา ศึกษาแนวทางการวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ พัฒน่องค์ความรู้การเกษตรอินทรีย์ การสร้างกลไกการสนับสนุน การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้เวลาในการวิจัย 6 เดือน โดยศึกษาสถานการณ์ องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดพังงาการค้นหารูปแบบ และแนวทางวิจัย และพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ และสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การระดมความคิดและประสบการณ์ การสัมภาษณ์ เกษตรกร การเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล การจัดเวทีย่อยระดับอำเภอ จัดเวทีใหญ่ระดับจังหวัด มีการแบ่งกลุ่มอภิปราย ระดมความคิด การแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์ เพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางขับเคลื่อนงานวิจัยเกษตรอินทรีย์ในทางยุทธศาสตร์และนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชน

ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะพบว่า การทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดพังงา มีหลายรูปแบบ เช่น การทำน้ำหมักจุลินทรีย์โดยใช้วัสดุจากเศษพืช สัตว์จำพวกปลา ผสมกับการนำตาลหรือน้ำตาลทรายแดง และน้ำสะอาดในอัตราส่วนแตกต่างกันออกไป เช่น อัตราากาน้ำตาล เศษพืช น้ำ 1 : 1 : 10 หรือ กากน้ำตาล ปลา สับปะรด อัตรา 3 : 3 : 4 หมักไว้ประมาณ 6 เดือน แล้วนำไปใช้ฉีดพ่นหรือราดโคนต้น อัตรา น้ำหมักที่ได้และจำนวน 1 ส่วน ต่อ น้ำ 200 ลิตร เป็นต้น เกษตรกรบางรายใช้รำข้าว หว่านในแปลงปาล์มเพื่อให้เป็นอาหารของจุลินทรีย์ และใส่เดือนในดิน การใช้วิธีตัดหญ้าด้วย เครื่องตัดหญ้า หรือรถตัดหญ้าประคิษฐ์ขึ้นเอง การใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ ปุ๋ยคอกผสมกากปาล์มน้ำมัน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล การนำปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวไปใช้กับพืชผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นการทำใน 2 ลักษณะ คือผลิตในรูปกลุ่ม และผลิตใช้เองในรูปส่วนบุคคล และมีความมั่นใจต่อแนวทางนี้

ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา ในอนาคต ควรจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การตั้งกองทุนส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การสร้างมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ควรรณรงค์ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ตลอดจนการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาและยกระดับการทำเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

(1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เริ่มเรียนรู้และเริ่มปรับเปลี่ยนพัฒนาการหาเก็บอาหารจากแหล่งธรรมชาติเฉพาะช่วงที่หิวเก็บเพื่อคนอื่นเก็บสะสม พัฒนาการปรุงอาหารและการถนอมอาหาร เพื่อให้มีไว้บริโภคในระดับครัวเรือนชุมชนตำบล เมือง กระบวนการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบอาหารให้ได้บริโภคอย่างทั่วถึง จนกระทั่งมีการกล่าวอ้างการเพิ่มจำนวนประชากร โลกอย่างรวดเร็วและเพื่อเกิดการสร้างระบบการแลกเปลี่ยนให้มีความคล่อง สะดวกและยุติธรรม จึงนำเงินเป็นตัวกลางการแลกเปลี่ยนสินค้า อาหาร เสื้อผ้า ยา วัคซีน และเครื่องประดับ ฯลฯ การเติบโต การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนมาเป็นระบบการค้าขาย ระบบการควบคุม ระบบการผูกขาด มนุษย์ชาติค้นคิด การเอาชนะและครอบครองธรรมชาติอย่างรุกราน เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนที่มิอำนาจการยึดครององค์ความรู้และเศรษฐกิจ จนสามารถกำกับวิถีชีวิตมวลมนุษย์โลกให้หันไปพึ่งเทคโนโลยีและเงินตรา อาชีพเกษตรคือ แหล่งการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคของมวลมนุษย์ การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต องค์ความรู้ เทคโนโลยี และระบบทุน มีบทบาทและตามกลไกการเปลี่ยนแปลง จากการหาเก็บอาหารจากแหล่งธรรมชาติ เป็นการเพาะปลูก การเพาะเลี้ยงและการปศุสัตว์ จนกระทั่งพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรขึ้นมาทดแทนระบบการพึ่งพาธรรมชาติและความรู้จากธรรมชาติ หันมาใช้เทคโนโลยีและสารเคมีมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการผลิตให้ได้ปริมาณมากขึ้น การนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เชิงเดี่ยวเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลผลิตเข้าถึงคนจำนวนมากและมีราคาถูกลง ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคเกิดขึ้นตามความต้องการที่แตกต่างกันไป ผู้ผลิตต้องการต้นทุนต่ำและกำไรสูง ผู้บริโภคต้องการสินค้าราคาถูก มีคุณภาพและปลอดภัย ความต้องการแต่ละฝ่ายต่างกันและไม่มีการดูแลระหว่างกัน ต่างฝ่ายก็จะหาวิธีการจัดการของตนเองให้เป็นผู้ชนะตามเงื่อนไขสภาวะการแข่งขันและครอบงำเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสังคมหนึ่งเดียว พื้นที่ป่าจำนวนมากถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่การเกษตรเชิงเดี่ยว ต้องการผลผลิตจำนวนมาก เกษตรกรจำเป็นต้องหันมาพึ่งพาความรู้ เครื่องมือเทคโนโลยีและสารเคมี เพื่อลดระยะเวลาการดำเนินการให้มีระยะที่สั้นลงและได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ยก่าจัดวัชพืช ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย ฮอร์โมนบำรุงพืช สารเคมีเหล่านี้มีบทบาทหลักในกลไกการผลิตเกษตรเชิงเดี่ยวและการปรับปรุงพันธุ์กรรมพืช เพื่อค้นคว้าหาสายพันธุ์ใหม่ที่ทำให้ผลผลิตสูงมากขึ้น กระบวนการเพาะปลูก การเพาะเลี้ยงและการปศุสัตว์ต้องพึ่งสารเคมีมากขึ้น จนมีผลกระทบต่อมนุษย์อย่างรุนแรงและเฉียบพลัน บทเรียนจากการได้รับความอันตรายจากสิ่งตกค้างในกระบวนการผลิตการทบทวนจึงเกิดพบว่าการใช้สารเคมีไม่ได้สร้างประโยชน์เพียงอย่างเดียวยังเป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งที่มีชีวิตและนับวันต้องเพิ่มต้นทุนการผลิตสูงขึ้นจนเข้าสู่ภาวะการขาดทุนและการล้มสลายของอาชีพเกษตรกรกรรมในอนาคต

จากสถานการณ์การทำเกษตรกรรมเน้นผลผลิตเชิงเดี่ยวในปริมาณมาก การใช้เทคโนโลยีและสารเคมีเป็นปัจจัยหลักสำคัญในกระบวนการผลิต ความเสียหายที่มีต่อสภาพดิน น้ำ อากาศ ส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ปัจจัยทางธรรมชาติที่เป็นรากฐานการทำเกษตรกรรม ปริมาณผลผลิตที่ได้ตกต่ำและคุณภาพไม่ค่อยจะปลอดภัย ปัญหาใหญ่ของเกษตรกร คือ ต้นทุนที่สูงขึ้นและปัญหา อุปสรรคมีมากขึ้นแทบจะหาวิธีการจัดการได้ยาก เนื่องจากมีความซับซ้อน ผู้บริโภคเกิดความระแวงสงสัยในการเลือกผลผลิตการเกษตรนำมาบริโภคเป็นอาหาร

สังคมผู้บริโภคเรียกร้องความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง และชุมชนเกษตรกรแบกภาระต้นทุนที่สูงขึ้น เกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือก ทางออกของปัญหา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทบทวนและรื้อฟื้นภูมิปัญญาเกษตรสวนสมรม ผักพื้นบ้าน ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง ฯลฯ ถูกนำกลับมาใช้และมีการพัฒนาสูตรและสัดส่วนให้มี ความเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิดและสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้เกษตรกรกลุ่มหนึ่งหาทางออก โดยพยายามพึ่งพาตนเอง โดยการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง บางกลุ่มรวมกันทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกและผู้สนใจ การกำจัดวัชพืชก็จะหันมาใช้เครื่องยนต์ตัดหญ้าแทนสารเคมี ใช้ยาป้องกันกำจัดโรคแมลงจากพืชสมุนไพรทดแทนสารเคมีและหันมาปลูกผักพื้นบ้านกันมากขึ้น ปรับสภาพพื้นที่สวนให้มีความหลากหลายด้านชนิดพันธุ์พืช กิจกรรมการเกษตรมีมากกว่าการเพาะปลูก ยังมีการเลี้ยงสัตว์และปลาร่วมด้วย ผู้บริโภคก็สามารถเลือกซื้อผลผลิตการเกษตรปลอดภัยสารพิษได้มากขึ้น เป็นการสร้างความมั่นใจในแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร ทำให้หันมาปรับกระบวนการผลิตแบบใช้สารเคมีหันมาทำความเข้าใจกับเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะเป็นหนทางของการแก้ปัญหาของเกษตรกรในอนาคต สถานการณ์ปัจจุบันเกษตรกรในจังหวัดพังงามีรูปแบบและความรู้การจัดการเกษตรที่หลากหลายและกระจายทั่วพื้นที่ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะช่วยการติดตามและประเมินสถานการณ์และรวบรวมองค์ความรู้เกษตรอินทรีย์ เพื่อจะได้แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ให้มีการขยายตัวมากขึ้น

โจทย์คำถามวิจัย

1. สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดพังงาเป็นอย่างไร?
2. แนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดพังงามีลักษณะอย่างไร?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เกษตรกรผู้เกี่ยวข้องและ
สาธารณะชน
4. เพื่อศึกษาเรียนรู้กลไกการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่

ขอบเขตในด้านแหล่งข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ 4 อำเภอประกอบด้วย อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา

กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ และผู้สนใจการการผลิตและบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา

ระยะเวลา

เดือนตุลาคม 2549 – ตุลาคม 2550

นิยามศัพท์

เกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา หมายถึง การผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วิถีธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุอันตรายสังเคราะห์ และไม่ใช่ พืช ผัก หรือจุลินทรีย์ ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (genetic modification) หรือพันธุวิศวกรรม (genetic engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน หรือหมายถึงการเกษตรที่สร้างสรรค์ให้เกิดระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืน ผลผลิตมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในระบบการเกษตรให้เกิดความผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เน้นการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น เศษเหลือของพืชใช้เป็นอาหารสัตว์และปลา มูลและซากของสัตว์และปลาเป็นปุ๋ยของพืชและเป็นอาหารของจุลินทรีย์ที่ช่วยปรับปรุงบำรุงดิน พืชตระกูลถั่วช่วยตรึงไนโตรเจนในอากาศให้เป็นไนโตรเจนในรูปของอาหารพืช เป็นต้น

พื้นที่จังหวัดพังงา หมายถึงพื้นที่โครงการศึกษาวิจัยในอำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอกะปง อำเภอตะกั่วป่า และอำเภอเมืองพังงา พัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น โดยนำความรู้ประสบการณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

แผนการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัย
2. รวบรวมเอกสารและข้อมูลที่มีอยู่จากแหล่งต่างๆ
3. สร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์
4. ลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล
5. สรุปข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์
6. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ระดับอำเภอ
7. สรุปข้อมูลและจัดทำรายงานความก้าวหน้า
8. เก็บข้อมูลกรณีศึกษาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

9. จัดเวทีรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลระดับจังหวัด

9.1 นำเสนอกรณีศึกษาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

9.2 นำเสนอผลการดำเนินงานระดับจังหวัด

10. จัดเวทีสรุปผลการวิจัย

11. จัดทำรายงานผลการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสถานการณ์องค์ความรู้การเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา
2. ได้แนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา
3. เกิดเครือข่ายและภาคีร่วมในการวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงาและจังหวัดอื่นๆ
4. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในด้านเกษตรอินทรีย์
5. เกิดการประสานแผนและการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ความแตกต่างระหว่างเกษตรอินทรีย์กับเกษตรปฏินิวัติเขียว แหล่งที่มาขององค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ โครงสร้างการบริหารของราชการต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

(1) แนวคิดที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

ชนวน รัตนวราหะ ได้กล่าว ในความเป็นจริงของมนุษยชาติ การทำเกษตรอินทรีย์ ได้เกิดขึ้นพร้อมกับการวิวัฒนาการของมนุษย์ แต่ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่อาจจะเกิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยแรกที่มนุษย์รู้จักการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เมื่อประมาณ 10,000 ปี มาแล้ว ในสมัยแรกการทำเกษตรของมนุษย์นั้น ความสมดุลตามธรรมชาติยังไม่ถูกทำลาย การเกษตรได้อาศัยหลักการพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลัก และหมุนเวียนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคงความสมดุลของธรรมชาติไว้ ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกัน การเสริมสร้างสนับสนุนของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกัน การแข่งขันการต่อสู้ทำลาย การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด นำมาซึ่งวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต การเกษตรที่อาศัยหลักการของธรรมชาติ ดินจะได้รับการปรับปรุงจากการ ทัณฑ์ของเศษพืช เศษซากสัตว์ที่อยู่ในระบบนิเวศเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในป่าธรรมชาติ ทำให้ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา และเมื่อศัตรูพืชเกิดขึ้นก็มีศัตรูธรรมชาติช่วยควบคุมทำลายศัตรูพืช ทำให้จำนวนศัตรูพืช ไม่อยู่ในระดับที่ทำความเสียหายทางเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นการเกษตรในสมัยก่อนจึงไม่จำเป็นต้องใช้ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และสารสังเคราะห์อื่น ๆ ที่จะทำลายสมดุลของธรรมชาติเหมือนปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความต้องการผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งต่อมาเป็นการค้าขายทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น ระบบการผลิตการเกษตร ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นระบบการผลิตหลายอย่างเพื่อความพอเพียงในความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน มาผลิตที่มุ่งให้ได้ผลผลิตเพื่อป้อนตลาดเป็นสำคัญ มีการเปลี่ยนจากระบบการเกษตรผสมผสานตามแนวทางความสมดุลทางธรรมชาติ มาเป็นการผลิตเพียงอย่างเดียวในพื้นที่ติดต่อกันอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงและได้กำไรมาก ๆ และนี่คือสาเหตุสำคัญที่มีการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อนำมาใช้เพื่อการเกษตรมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบทำให้ความสมดุลทางธรรมชาติ ถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง โดยทำลายความหลากหลายทางชีวภาพมาเป็นเกษตรเชิงเดี่ยวมากขึ้น แล้วมนุษย์เริ่มใช้ปัจจัยจากภายนอก เช่น เครื่องจักรกลการเกษตรขนาดใหญ่แทนเครื่องมือการเกษตรขนาดเล็กที่ใช้แรงงานสัตว์ การใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งผลิตขึ้นครั้งแรกในปี 2431 โดยนักเคมีชาวเยอรมัน ต่อมาประเทศไทยได้นำเข้ามาเผยแพร่ครั้งแรกในปี 2471 แต่คนไทยยังไม่นิยม จนถึงปี 2505 รัฐบาลโดยกรมกสิกรรม(ต่อมาเป็นกรมวิชาการ-เกษตร) ได้ผลักดันให้มีการใช้ปุ๋ยเคมีกันอย่างแพร่หลาย โดยมีการค้นคว้าทดลองการใช้ปุ๋ยเคมีในพืชเศรษฐกิจทุกชนิด เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย

หลักการและแนวทางของเกษตรอินทรีย์ การเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ใช้พื้นฐานของหลักการทางนิเวศวิทยาประยุกต์ใช้เพื่อการเกษตร ในบางโอกาสเรียกว่า การทำฟาร์มโดยชีวภาพ (Biological Framing) หรือการทำฟาร์มทางนิเวศวิทยา โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างสรรค์ให้ได้ระบบการเกษตรที่ยั่งยืน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การเกษตรอินทรีย์เป็นแนวทาง และวิธีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ถูกทำลายไป รวมทั้งปัญหาอันตรายของสุขภาพอนามัยของประชาชนที่เกิดขึ้นจากการเกษตรในแนวทางของปฏิวัติเขียว(The Green Revolution) ซึ่งได้ยึดครองการเกษตรทั่วโลกอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เป็นทางรอดของมนุษยชาติที่กำลังเผชิญอยู่กับความเสี่ยงจากอันตรายจากความเป็นพิษของสารเคมีที่ตกค้างในอาหารและความอดอยาก โดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตอาหารให้ปลอดภัยต่อการบริโภคและพอเพียงต่อประชากรของโลกที่มีอยู่ในปัจจุบันประมาณ 6,000 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 8,000 ล้านคนในอีก 20 ปี ข้างหน้า และมีเหตุผลของความเป็นจริง ที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุและผลว่า การเกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวทางของการเกษตรที่สามารถจะใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น และเป็นหนทางของความอยู่รอดของมนุษยชาติ และช่วยเสริมสร้างความเอื้ออาทรระหว่างมนุษย์และสิ่งมีชีวิต รวมทั้งสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติโดยรอบของตัวมนุษย์เอง

เกษตรอินทรีย์ คืออะไร เกษตรอินทรีย์ คือการเกษตรที่สร้างสรรค์ให้เกิดระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืน ผลผลิตมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในระบบการเกษตรให้เกิดความผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกันหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เน้นการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น เศษเหลือของพืชใช้เป็นอาหารสัตว์ และปลา มูลและซากของสัตว์และปลาเป็นปุ๋ยของพืชและเป็นอาหารของจุลินทรีย์ที่ช่วยปรับปรุงบำรุงดิน พืชตระกูลถั่ว ช่วยตรึงไนโตรเจนในอากาศให้เป็นไนโตรเจนในรูปของอาหารพืช เป็นต้น

สหพันธ์เกษตรอินทรีย์ระหว่างประเทศ หรือที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า ไอโอฟม (IFOAM=International Federation of Organic Movement) ได้ให้ความหมายของการเกษตรอินทรีย์ไว้ดังนี้คือ “ การรวมเอาระบบการเกษตรทุกระบบที่ส่งเสริมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการผลิตปัจจัยพื้นฐาน การดำรงชีพของมนุษย์ ยึดเอาความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จในการผลิต ให้ความสำคัญต่อศักยภาพของ พืช สัตว์ และสภาพแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสิ่งแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ โดยลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและงดเว้นการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสารเคมียารักษาโรคสัตว์ ฯลฯ เน้นการหมุนเวียนทรัพยากรในระบบนิเวศเกษตรและการใช้พลังงานตามธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมากมาย เพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มผลผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับอย่างเป็นสากลทั่วโลกที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมในแต่ละสภาพเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่น”

วิวัฒนาการของเกษตรอินทรีย์ การเกษตรที่ได้ปฏิบัติมานั้นไม่ได้ใช้สารเคมีสังเคราะห์และอาศัยธรรมชาติและสภาพแวดล้อมแต่การเกษตรอินทรีย์ที่ใช้หลักวิทยาศาสตร์ได้เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในทวีปยุโรป ในปี พ.ศ. 2479 โดยเซอร์อัลเบิร์ต ฮิวาร์ดได้เผยแพร่ผลงานชื่อ คัมภีร์เกษตร (An Agricultural testament) และเลดี้ บัลโฟร์ ได้ผลิตผลงานเรื่องดินที่มีชีวิต (Living Soil) ที่ใช้เวลาของการทดลองและวิจัยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี เพื่อเป็นการสนับสนุนการเกษตรอินทรีย์และเพื่อพิสูจน์ให้เห็นพลังของดินที่มีสิ่งมีชีวิตที่

สามารถปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีและทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตการเกษตร และคุณภาพที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภคต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กระแสของเกษตรอินทรีย์ได้ หดหู่ลงไป และเริ่มกลับมาตื่นตัวอีกครั้งในปี พ.ศ. 2488 โดยสมาคมดิน (Soil Association) ของประเทศ อังกฤษ ได้เสนอผลงานวิจัยที่แสดงผลกระทบของสารเคมีต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ถูกเผยแพร่ไปสู่ ประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป อเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น ต่อมาสหพันธ์การเกษตรอินทรีย์ระหว่างประเทศ เรียก ย่อว่าไอโอฟม เป็นองค์กรที่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยการร่วมมือระหว่างองค์กรกลางระหว่างประเทศที่เป็นศูนย์กลางของ การดำเนินกิจกรรมการเกษตรอินทรีย์ทั้งในด้านวิชาการ การผลิต การกำหนดมาตรฐาน และการตรวจรับรอง ในปัจจุบันมีสมาชิกประมาณไม่ต่ำกว่า 500 องค์กร ในประเทศสมาชิก 185 ประเทศ องค์กรไอโอฟมได้กำหนด มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขึ้นในปี 2532 ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานในการผลิตสินค้าอินทรีย์เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ในกลุ่มประเทศยุโรปเป็นครั้งแรก

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ความสนใจด้านเกษตรอินทรีย์เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2488 (หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2) Ehrenfried Pfeiffer ชาวอเมริกันเชื้อสายเยอรมันได้เป็นผู้บุกเบิกในการก่อตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์ ขึ้นและได้เผยแพร่ผลงานวิจัยด้าน “เกษตรอินทรีย์” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “เกษตรพื้นฟู” มีการปลูกพืชร่วมกับการ เลี้ยงสัตว์ ใช้พันธุ์พืช – สัตว์ที่มีคุณภาพ มีการจัดการเรื่องดินน้ำอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์คุณสมบัติ ของดินและน้ำ และในปี พ.ศ. 2532 เริ่มมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเกษตรอินทรีย์ ผ่านกลุ่มบริษัท Living Farm ส่งไปขายทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศญี่ปุ่นเริ่มสนใจเกษตรอินทรีย์มาเป็นเวลานานก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2478 โดยโมกิจิ โอกาดะ ได้ก่อตั้งองค์การศาสนา เซไก คิวเซเคียว ซึ่งได้เน้นปรัชญาพื้นฐานจากความเชื่อที่ว่า สวรรค์บนพื้นพิภพจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อสามารถขจัดโรคภัยไข้เจ็บ ความยากจน และการทะเลาะวิวาท บาตหมางให้หมดไปให้ได้ และหนึ่งในแนวทางของการนำไปสู่ความสำเร็จดังกล่าวก็คือการทำเกษตร ธรรมชาติที่ปราศจากสารเคมีที่เป็นพิษเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อมนุษย์ ต่อมาในวงการแพทย์ และนักวิจัยชั้นนำของประเทศเริ่มตระหนักถึงพิษภัยที่เกิดขึ้นจากสารพิษตกค้างในอาหาร ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ การทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติในประเทศญี่ปุ่น มี 2 แบบ คือ

1. แบบของมาซาโนบุ ฟูกูโอกะ นักธรรมชาติวิทยา ได้เสนอแนวทางทำการเกษตรธรรมชาติโดย ใช้หลัก “4 ไม่” คือ ไม่ไถพรวน ไม่ใส่ปุ๋ย ไม่กำจัดโรคแมลงและไม่กำจัดวัชพืช เน้นการสร้าง ความหลากหลายทางชีวภาพเช่นเดียวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติให้เกิดความสมดุลของสรรพสิ่งมีชีวิตที่ควบคุมประชากร ซึ่งกันและกัน

2. แบบของโมกิจิ โอกาดะ สนใจและสนับสนุนการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี สังเคราะห์ทุกชนิดในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เน้นการปรับปรุงดินโดยใช้สารอินทรีย์ที่ควบคู่กับการทำให้ดิน มีชีวิตในระบบการผลิตเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่ใกล้เคียงกับ การเกษตรแบบดั้งเดิมรวมทั้งเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตามแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนและ เป็นเกษตรกรรมทางเลือก

จากสถานการณ์ในปัจจุบัน ผลผลิตจากการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์จึงเป็นที่ต้องการและได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น การค้าระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ประกอบกับนโยบายการเกษตรของกลุ่มประเทศในองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economics Cooperation and Development, OECD) ได้มุ่งเน้นให้เกิดความพอเพียงของอาหาร (Food Security) ความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety) รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในยุโรปผลิตผลเกษตรอินทรีย์ เริ่มมีการจำหน่ายทั้งในตลาดท้องถิ่น (nich – market) เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 ต่อมาได้ขยายวงไปสู่ตลาดซูเปอร์มาร์เก็ตมากขึ้น ในประเทศอิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมันนี และเดนมาร์ก ต่างให้ความสำคัญต่อการผลิตและการบริโภคอาหารที่ผลิตโดยวิธีธรรมชาติเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี โดยเฉพาะสินค้าประเภทผัก ผลไม้ ธัญพืชชนิดต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์นม น้ำผลไม้ กาแฟ เนื้อสัตว์ แม้กระทั่งไวน์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา รัฐบาลของหลายประเทศและสหภาพยุโรปได้ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรที่ปลอดสารพิษ สินค้าเกษตรที่นำเข้าจากต่างประเทศจะมีการเข้มงวดด้านสุขอนามัย และระบบการผลิตที่รักษาสภาพแวดล้อมมากขึ้น จะอนุญาตให้มีการนำเข้าเฉพาะสินค้าที่ปลอดสารพิษตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีการใช้บังคับแล้วตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2539 ประชาชนในสหภาพยุโรปได้นิยมบริโภคอาหารจากธรรมชาติกันมากขึ้น รวมทั้งสินค้าอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษหรือจากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้มี การตั้งมาตรฐานไว้สูงมาก ทั้งสินค้าที่ผลิตในสหภาพยุโรปเองและที่นำเข้าจากประเทศ ราคาสินค้าจากการผลิตแบบธรรมชาติประมาณร้อยละ 20 – 50 ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันมีประมาณร้อยละ 5 – 10 ของผลิตรวมทั้งหมดและมีอัตราการเพิ่มถึงปีละ 10 – 20 เปอร์เซ็นต์ ในปี พ.ศ. 2543 รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปหลายประเทศได้ตั้งเป้าหมายการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ไว้ค่อนข้างสูง เช่น ประเทศเดนมาร์กได้ตั้งเป้าหมายการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยเพื่อบริโภคภายในประเทศให้ได้ถึงร้อยละ 40 ของสินค้าเกษตรทั้งหมดของประเทศ ในขณะที่ประเทศสวีเดนได้ตั้งเป้าการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ไว้ร้อยละ 10 ส่วนประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้ตั้งเป้าการผลิตสินค้าอินทรีย์และสินค้าจากระบบการผลิตแบบผสมผสาน (Integrated Production System) ที่ใช้สารเคมีน้อยในการผลิตทั้งหมด ในสหรัฐอเมริกา กลุ่ม Living Farms ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงและปลอดจากสารพิษโดยได้กำหนดมาตรฐานการผลิตเน้นถึงการใช้สารอินทรีย์ในทุกขั้นตอนการผลิต

(2) เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

การดำเนินการพัฒนาทางด้านวิชาการการผลิต และธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ โดยองค์กรพัฒนาเอกชน สหกรณ์ บริษัทเอกชน ดังนี้ คือ

1. องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนนับเป็นกลุ่มผู้บุกเบิกงานเกษตรอินทรีย์ท่ามกลางกระแสการต่อต้าน และไม่ค่อยจะเห็นด้วยกับภาคราชการในระยะแรก ในบรรดาองค์กรที่เป็นผู้บุกเบิกทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก ชมรมเกษตรธรรมชาติแห่งประเทศไทย สมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม ฯลฯ

ได้เริ่มจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมทางเลือกในปี พ.ศ. 2536 โดยใช้ระบบมาตรฐานจากยุโรป แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น และได้เริ่มผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ออกไปจำหน่ายในบางประเทศของสหภาพยุโรป เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปีมาแล้ว

2. สหกรณ์การเกษตร

ในช่วงระหว่างปี 2535 ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตกล้วยหอมในระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้โดยมีสหกรณ์ผู้บริโภคริโกโตได้แห่งประเทศญี่ปุ่นเป็นคู่สัญญาในการนำเข้าและมีสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย จำนวน 3 แห่ง คือ

2.1 สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด จังหวัดเพชรบุรี

2.2 สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด จังหวัดเพชรบุรี

2.3 สหกรณ์การเกษตรละแม จำกัด จังหวัดชุมพร

สหกรณ์ดังกล่าวทำธุรกิจการผลิตและส่งออกกล้วยหอมทองอินทรีย์ร่วมกับสมาชิกของสหกรณ์ จำนวน 300 ราย ในพื้นที่ 1,500 ไร่ ทั้งนี้โดยสหกรณ์ทำหน้าที่รวมผลผลิตทำความสะอาด บรรจุหีบห่อขนส่ง และควบคุมการผลิต และเป็นตัวแทนในการเจรจาธุรกิจ ปัจจุบันสมาชิกสหกรณ์จาก 2 จังหวัดส่งกล้วยหอมทองอินทรีย์ไปจำหน่ายได้ปีละประมาณ 750 ตัน และมีแนวโน้มของการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้นต่อไป

3. บริษัทในเครือนครหลวง จำกัด และบริษัทในเครือสยามวิวัฒน์

ในพ.ศ. 2535 บริษัทดังกล่าวได้ขอความสนับสนุนจากกรมวิชาการเกษตร เพื่อปลูกข้าวอินทรีย์ไปจำหน่ายต่างประเทศโดยจัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างกรมวิชาการเกษตร ภาคเอกชน และชาวนาในพื้นที่ จังหวัดเชียงรายและพะเยา ในพื้นที่ 10,000 ไร่ ได้ผลผลิตรวมประมาณ 1,200 – 1,500 ตัน ซึ่งได้รับการรับรองจากองค์การตรวจสอบคุณภาพในประเทศอิตาลี ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาพันธ์การเกษตรอินทรีย์ระหว่างประเทศ (IFOAM) เป็นข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการยอมรับจากประเทศในประชาคมยุโรป (European Community , EU)

4. โครงการนำร่องการผลิตพืชในระบบเกษตรอินทรีย์

โดยกรมส่งเสริมการส่งออกกระทรวงพาณิชย์ร่วมกับกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และบริษัทเอกชน ร่วมจัดทำโครงการผลิตพืช 5 ชนิด ได้แก่ หน่อไม้ฝรั่ง ข้าวโพดฝักอ่อน กระเจี๊ยบเขียว ถั่วลิสง และสับปะรด ในแบบเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เพื่อการส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศตลาดส่งออกสินค้าอาหารหลักของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา ฯลฯ มีความเข้มงวด ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้วางกฎเกณฑ์ที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และห่วงใยสุขภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนความต้องการสินค้าอาหารเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้คุณภาพของสินค้า ทั้งด้านสุขอนามัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสองสิ่งนี้เป็นประเด็นที่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ถือเป็นเรื่องสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถกำหนดเป็นมาตรฐานของแต่ละประเทศ เพื่อให้ประเทศผู้ส่งออกต้องปฏิบัติตามความต้องการ มาตรฐานที่กำหนดนี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสิ่งเจือปนและสารพิษตกค้างที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขอนามัยโดยเฉพาะการ ตกค้างของสารเคมีที่ใช้

ในการเกษตร เช่น สารกำจัดศัตรูพืชที่มีความเป็นพิษสูง ซึ่งในประเศยุโรปกำหนดปริมาณสารพิษตกค้างที่สามารถยอมรับได้ไว้แล้วตามมาตรฐานของ FAO/WHO Codex alimentarius commission ซึ่งได้กำหนดว่าสารเคมีแต่ละชนิดจะตกค้างอยู่ในสินค้า ได้ไม่เกินมาตรฐานที่กำหนดชั้นสูงสุดไว้ ฉะนั้นหากประเทศไทยในฐานะผู้ผลิตและส่งออกสินค้าการเกษตรยังไม่ปรับปรุงการผลิตสินค้าเกษตรของเรา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสินค้าเพื่อการค้าโลกรวมทั้งสหภาพยุโรปและประเทศผู้นำเข้าอื่นกำหนด อาจจะประสบปัญหาการถูกสั่งห้ามนำเข้า ซึ่งจะมีผลต่อการส่งออกโดยรวมของประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรคของการส่งออกต่างๆ เหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการปรับเปลี่ยนจากการเกษตรแบบปฏิติเชีวมาสู่การผลิตโดยแนวทางเกษตรอินทรีย์

ตารางแสดง ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกล้วยหอมทอง (อินทรีย์) ของสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด และสหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด จังหวัดเพชรบุรี

ปี พ.ศ.	สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด		สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด		รวมมูลค่า (ล้านบาท)
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	
2535	-	-	79	1.57	1.57
2536	-	-	293	6.26	6.26
2537	-	-	389	8.11	8.11
2538	-	-	358	7.31	7.31
2539	.154	2.00	335	7.00	9.00
2540	289	3.76	297	9.90	13.66
2541	328	4.27	314	10.40	14.67
2542	337	4.37	413	12.70	17.07

หมายเหตุ

1. สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด เริ่มดำเนินการส่งออกกล้วยหอมทอง โดยจำหน่ายผ่านบริษัทแปซิฟิคฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด เพื่อจำหน่ายต่อไปกับผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี 2539 (5 กันยายน 2539) เป็นต้นมา ปัจจุบันหลังจากที่สหกรณ์ได้ลงนามในข้อตกลงกับสมาพันธ์สหกรณ์ผู้บริโภคมชชโคเคน ประเทศญี่ปุ่นแล้ว สมาชิกส่งออกได้เดือนละ 4 ครั้ง ๆ ละ ประมาณ 9 ตัน รวมเดือนละ 36 ตัน
2. สหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด เริ่มดำเนินการส่งออกกล้วยหอมทองให้กับสหกรณ์ผู้บริโภคมชชโคเคน ประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี 2535 (22 กุมภาพันธ์ 2535) เป็นต้นมา ปัจจุบันสหกรณ์ส่งออกเดือนละ 2 ครั้ง ๆ ละประมาณ 16 ตัน รวมเดือนละ 32 ตัน

ความแตกต่างระหว่างการเกษตรปฏิติเชีวกับการเกษตรอินทรีย์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการเกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่สามารถจะนำมาใช้เพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเกษตรแบบปฏิติเชีว ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของประชาชน และการเพิ่ม

ผลผลิตในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ฉะนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนที่สามารถเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการเกษตรอินทรีย์กับการเกษตรปฏิบัติเขียวซึ่งมีหลักการ แนวคิดและการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังแสดงประเด็นการเปรียบเทียบเป็นข้อ ๆ ที่ปรากฏในตาราง

ตาราง เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเกษตรปฏิบัติเขียว กับเกษตรอินทรีย์

เกษตรปฏิบัติเขียว	เกษตรอินทรีย์
1. ใช้หลักการและแนวทางการเกษตรแบบแยกส่วน (reductionistic approach) โดยเน้นความชำนาญเฉพาะด้าน 2. เน้นการผลิตแบบเชิงเดี่ยว (monoculture) ที่เป็นพืชและสัตว์เศรษฐกิจชนิดเดียวในพื้นที่ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ 3. ใช้พันธุ์ที่ได้จากการผสมและคัดเลือกโดยหลักการทางพันธุศาสตร์ (genetic) เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงเป็นประการสำคัญ 4. เน้นการเพิ่มผลผลิตจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้จากภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมน ฯลฯ 5. ใช้เครื่องทุ่นแรงจากพลังงานการเผาไหม้ของน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นส่วนใหญ่ 6. ใช้การวางแผนการผลิตโดยมีเป้าหมายเพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีกำไรเป็นตัวเงิน เป็นเครื่องชี้วัด เพื่อการค้าและส่งออกต่างประเทศเป็นอันดับแรก ที่เหลือจึงใช้บริโภคภายในประเทศ	1. ใช้หลักการและแนวทางการเกษตรแบบองค์รวม (holistic approach) ให้ความสำคัญกับสรรพสิ่งทั้งหลายในระบบ นิเวศเกษตรที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน 2. เน้นการผสมผสานให้เกิดความหลากหลายในแต่ละกิจกรรมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น พืช สัตว์ ประมง และป่าไม้ ในระบบไร่นาสวนผสม 3. ใช้พันธุ์ที่คัดเลือกให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ปฏิเสธการใช้พันธุ์ที่มีการดัดต่อทางพันธุกรรม (GMO = genetically modified organism) 4. เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่เกิดจากการหมุนเวียนใช้ทรัพยากร (recycling) ที่มีอยู่ในฟาร์มและในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ 5. เน้นการใช้แรงงานคน สัตว์ และเครื่องทุ่นแรงขนาดเล็กที่ประหยัดพลังงาน 6. มีเป้าหมายการผลิตเพื่อความมีเสถียรภาพในครอบครัวเป็นอันดับแรก ผลผลิตสู่ตลาดท้องถิ่น เป็นอันดับรอง ส่วนที่เหลือจึงส่งไปยังตลาดต่างท้องถิ่น หรือการส่งออกไปต่างประเทศ

แหล่งที่มาขององค์ความรู้การเกษตรอินทรีย์

วิทยาการส่วนใหญ่ของการเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมาได้มาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจาก

ประสบการณ์ของความสำเร็จที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ได้สะสม และถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ถึงกระนั้นก็ตามการเกษตรอินทรีย์ก็ได้ปฏิเสธการยอมรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นักวิจัยได้ทำการค้นคิดขึ้นมาในปัจจุบัน ทั้งนี้โดยมีข้อแม้ว่าเทคโนโลยีเหล่านั้นจะต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน การที่มีความเข้าใจว่าการเกษตรอินทรีย์คือการเกษตรที่ล้ำสมัยและ
ลอบหลังเข้าคลองนั้น จึงไม่เป็นความจริงแต่ประการใด ในทางตรงข้ามการเกษตรอินทรีย์กลับเป็นการเกษตร
ที่ใช้วิทยาการที่ทันสมัย โดยใช้หลักของการพึ่งพิงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถจะทำให้คน สัตว์ พืช

ต้นไม้ จุลินทรีย์ อยู่ร่วมกันอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาด อุดมสมบูรณ์ มีความยั่งยืน มีความเอื้ออาทร

ด้วยเหตุผลที่การเกษตรอินทรีย์มีหลักการ ที่ขัดแย้งกับหลักการของการเกษตรปฏิบัติเขียวอย่างตรงกันข้าม

นักวิชาการเกษตรในยุคที่การศึกษาการเกษตรตกอยู่ใต้อิทธิพลของการเกษตรในแนวทางปฏิบัติเขียวในช่วง 50 ปี
ที่ผ่านมาจึงตกอยู่ภายใต้การศึกษา ซึ่งมีหลักการสำคัญที่แยกการเกษตรออกเป็นส่วนๆ ขาดการมองการเกษตร
ในลักษณะขององค์รวม หรือบูรณาการ เชื่อมโยงในแนวคิดของการเพิ่มผลผลิตโดยการพึ่งพาการนำปัจจัยการผลิตจาก

ภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยการผลิตที่ได้จากสารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมน ฯลฯ

รวมทั้งละเลยต่อการยอมรับภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งหลักการ ดังกล่าวนี้นี้ขัดแย้งอย่างสิ้นเชิงกับการเกษตรอินทรีย์

และด้วยสาเหตุนี้ บุคลากรบริหารระดับสูงรวมทั้งนักวิชาการที่มีบทบาทในการพัฒนาการเกษตรภาครัฐ ส่วนใหญ่

จึงมีความเชื่อและศรัทธาในแนวทางการเกษตรแบบปฏิบัติเขียว ฉะนั้นในปัจจุบันหน่วยงานการพัฒนาการเกษตร

ของรัฐทั่วโลกจึงได้ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อในหลักการของการเกษตรดังกล่าวและมีทัศนคติต่อการเกษตรอินทรีย์ว่า

เป็นหลักการเกษตรที่ล้ำสมัยและไม่เป็นที่ยอมรับ สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือผลประโยชน์จากรัฐกิจ

การเกษตรที่เข้ามาเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการศึกษาวิจัย และการบริหารงานของรัฐ เงินสนับสนุนทั้งในระบบ

และนอกกระบบ ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐที่ทำให้หน่วยงานของรัฐ

เกือบทั้งหมดได้กลายเป็นแหล่งของการสนับสนุนการเกษตรในแนวทางปฏิบัติเขียวอย่างคุณฐิและขาดการที่จะ

ปรับเปลี่ยนฉะนั้นในปัจจุบันหากมีผู้สนใจการเกษตรอินทรีย์จะเข้าไปติดต่อสอบถามข้อมูลผลการวิจัยและส่งเสริม

การเกษตรอินทรีย์จากทางราชการ มักจะไม่ค่อยได้รับข้อมูลที่ต้องการเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใด

ที่รับผิดชอบดำเนินการในเรื่องนี้ โดยตรงอาจจะมียุ้งบ้างก็เพียงหน่วยงานเล็ก ๆ ที่กระจายอยู่ใน กรม กอง หรือ

คณะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาในเรื่องเกษตรอินทรีย์ อยู่เพียงไม่กี่คน

โครงสร้างการบริหารของราชการต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

โครงสร้างของระบบการแบ่งส่วนราชการที่ผ่านมาและเป็นอยู่ในปัจจุบันได้มีการจัดระบบเพื่อตอบสนอง

การพัฒนาการเกษตรแบบแยกส่วน ดังตัวอย่างของโครงสร้างการบริหารของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จะเห็นว่าในระดับกรมต่าง ๆ ได้มีการแบ่งออกเป็นความรับผิดชอบเฉพาะเรื่อง เช่น กรมวิชาการเกษตรและ

กรมส่งเสริมการเกษตรถึงแม้จะมีชื่อรวมว่าการเกษตรแต่ในหน้าที่ รับผิดชอบนั้นครอบคลุมเพียงการพัฒนาพืช

เศรษฐกิจ เท่านั้น ส่วนกรมอื่น ๆ นอกนั้นถ้าพิจารณาตามชื่อของกรมก็จะรู้หน้าที่ได้ชัดเจน เช่น กรมประมง

กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมชลประทาน ฯลฯ การแบ่งส่วน

ราชการดังกล่าวนี้จะไม่เกิดปัญหาเลย ถ้าหากแต่ละกรมจะร่วมกันทำงานให้เกิดการประสานงานที่ก่อให้เกิด

ประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง แต่ในทางปฏิบัติแต่ละกรมมักจะทำงานตามหน้าที่อย่างเป็นอิสระและไม่

ค่อยจะมีการประสานงานกันเท่าที่ควรจึงทำให้เกิดปัญหาความสับสนเปลืองงบประมาณและการพัฒนาการเกษตร

อย่างไม่บูรณาการ อย่างไรก็ตามขณะนี้ปี 2544 รัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีแผนที่จัดตั้ง

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ขึ้น เพื่อให้เป็นหน่วยงานการประสานงานในสาขาต่าง ๆ ที่แยกกันอยู่ ดังกล่าวข้างต้นได้มาทำงานอย่างเป็นองค์รวมและเป็นบูรณาการเพื่อสนองต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามยังมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ทั้ง 6 แห่งทั่วประเทศ และพระราชดำริในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น ได้ใช้แนวทางของการเกษตรแบบองค์รวม กล่าวคือ ได้รวมพืช สัตว์ ประมง ป่า ไม้ เข้าไว้ ณ ที่แห่งเดียวกันในระบบการเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางของการเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง สมควรที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกมหาวิทยาลัยจะได้นำ เอามาเป็นแบบอย่างต่อไปอย่างจริงจัง

(3) บริบทจังหวัดพังงา

1. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

1.1 อำเภอเมืองพังงา ชื่อของจังหวัดพังงานั้น แต่เดิมน่าจะเรียกว่าเมืองงูา ตามชื่อเขา (หรือเขาพังงา) ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดพังงาปัจจุบัน เมื่อตั้งเมืองขึ้นจึงเรียกว่าเมืองงูา ในขณะนั้นเมืองงูาขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราช และน่าจะเป็นเมืองขึ้นอยู่กับฝ่ายสุรสวัสดิ์ เมืองงูานี้อาจจะตั้งชื่อให้คล้องจองเป็นคู่กับเมืองภูเก็ตมาแต่เดิมก็ได้ แต่เหตุที่เมืองงูากลายเป็นเมืองพังงานั้น สันนิษฐานกันว่าน่าจะมาจากเมืองงูาเป็นเมืองที่มีแร่อุดมสมบูรณ์ จึงมีฝรั่งมาติดต่อซื้อขายแร่ดีบุกกันมาก และฝรั่งเหล่านั้นคงจะออกเสียงเมืองงูาเป็นเมืองพังงาไป เพราะแต่เดิมฝรั่งเขียนเมืองงูาว่า PHUNGA หรือ PUNGA ซึ่งอาจอ่านพังงาหรือจะอ่านว่างูาก็ได้

1.2 อำเภอตะกั่วป่า แต่เดิมเป็นเมืองท่าสำคัญเมืองหนึ่งทางฝั่งตะวันตกของภาคใต้จากหลักฐานคัมภีร์มิลินทปัญหา ซึ่งแต่งขึ้นในราวปี พ.ศ. 500 กล่าวว่าชาวชมพูทวีปเรียกเมืองตะกั่วป่าว่า ตักโกลาหรือตคโกลา ซึ่งแปลว่ากระวาน (เครื่องเทศชนิดหนึ่ง) เนื่องจากบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยเครื่องเทศต่อมาคำว่า ตคโกลา เรียกเปลี่ยนไปเป็น ตะโกลา มีหลักฐานปรากฏตามแผนที่ประวัติศาสตร์ของแฮมมอนส์ (Hemmon Historical Atlas) พบโบราณสถานและ โบราณวัตถุประเภทลูกปัด เครื่องภาชนะดินเผา เครื่องแก้ว เป็นหลักฐานอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อปี พ.ศ. 2328 และ พ.ศ. 2352 กองทัพพม่ายกทัพมาตีเมืองตะกั่วป่า เมืองตะกั่วป่าเกิดความเสียหายยับเยิน ชากที่จะซ่อมแซมกลับสู่สภาพเดิม พระยาเสนาสุจิต (นุช) จึงได้ย้ายเมืองไปอยู่ที่บริเวณอุดมธาราในปัจจุบัน (ตลาดเก่า) ทำให้เมืองตะกั่วป่ามีผู้คนหนาแน่นขึ้น พ.ศ. 2404 — 2433 เมืองตะกั่วป่าได้รับยกฐานะให้สูงขึ้นเทียบเท่าเมืองพังงา แต่คงอยู่ในความปกครองของเมืองถลาง พ.ศ. 2437 มีการแก้ไขการปกครองมณฑลฝ่ายตะวันตก โดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ แถบฝั่งทะเลตะวันตกเข้าเป็นมณฑลเมืองตะกั่วป่าขึ้นอยู่กับมณฑลภูเก็ตด้วย พ.ศ. 2441 มีการแบ่งท้องที่การปกครอง เป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอตลาดใหญ่ (ตลาดเก่าปัจจุบัน) อำเภอกะปง และอำเภอเกาะคอเขา พ.ศ. 2453 ในสมัยรัชกาลที่ 6 ยกเลิกเมืองเป็นจังหวัด เมืองตะกั่วป่าจึงได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดตะกั่วป่า พ.ศ. 2475 เศรษฐกิจของประเทศไทยและทั่วโลกตกต่ำ รัชกาลที่ 7 จึงมีพระบรมราชโองการยุบจังหวัดตะกั่วป่าเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2475 โดยให้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอตลาดใหญ่” ขึ้นตรงต่อจังหวัดพังงา และเปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอตะกั่วป่า ” ในภายหลัง เพื่อรักษาชื่อเดิมของเมืองตะกั่วป่าไว้ตราบนานเท่านานนี้

1.3 อำเภอท้ายเหมือง เดิมที่ตั้งตำบลท้ายเหมืองเป็นพื้นที่ป่ามีต้นไม้ใหญ่น้อยขึ้นกระจัดกระจายไปทั่วบริเวณแต่เนื่องด้วยพื้นที่แห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสายแร่ดีบุก จึงมีคนเข้ามาบุกเบิกทำกิจการเหมืองแร่ แถบบริเวณนี้กันเป็นจำนวนมาก จากการเข้ามาทำกิจการเหมืองแร่นี้เอง ประชาชนจากพื้นที่ต่าง ๆ ได้พากันเดินทางเข้ามาร่วมหาแร่บริเวณท้ายรางเหมืองแร่ โดยปลูกเพิงเล็ก ๆ อาศัยหลบนอนเพื่อร่อนหาแร่ ครั้นนานเข้าประชาชนจากท้องถิ่นอื่นเริ่มอพยพเข้ามาร่อนหาแร่กันมากขึ้น มีการทำธุรกิจค้าขายเกิดขึ้น ชุมชนเดิมที่มีขนาดเล็กก็ขยายกลายเป็นชุมชนใหญ่ ชาวบ้านทั่วไปพากันเรียกขานชุมชนแห่งนี้ว่าท้ายเหมืองตามลักษณะการเข้ามาร่อนหาแร่ เมื่อชุมชนใหญ่ขึ้นทางราชการจึงได้จัดตั้งชุมชนแห่งนี้เป็นตำบลโดยเรียกชื่อว่า ตำบลท้ายเหมือง ตามคำเรียกขานของชาวบ้าน ต่อมาตำบลท้ายเหมืองมีความเจริญขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทางราชการจึงยกฐานะขึ้นเป็น “กิ่งอำเภอท้ายเหมือง” ในปี พ.ศ. 2451 โดยขึ้นอำเภอทุ่งมะพร้าว ต่อมาในปี พ.ศ. 2458 ทางราชการพิจารณาเห็นว่าถ้าจะตั้งอำเภออยู่ที่อำเภอทุ่งมะพร้าวตามเดิมคงจะไม่เหมาะสม ประกอบกับมีประชาชนมาติดต่อกับกิ่งอำเภอท้ายเหมืองมากขึ้น จึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2460 ยกฐานะกิ่งอำเภอท้ายเหมืองขึ้นเป็นอำเภอ ชื่อ อำเภอท้ายเหมือง และลดฐานะอำเภอทุ่งมะพร้าวเป็นกิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าว จนกระทั่งปี พ.ศ. 2481 ทางราชการเห็นว่ากิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าวมีปริมาณงานน้อยลงและตั้งอยู่ไม่ห่างจากอำเภอท้ายเหมืองการคมนาคมก็สะดวกยิ่งขึ้นเพราะมีถนนสายท่าปูนถึงตะกั่วป่าจึงไม่มีความจำเป็นต้องตั้งเป็นกิ่งอำเภอต่อไปจึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ให้ยุบกิ่งอำเภอทุ่งมะพร้าว ขึ้นอยู่ในเขตอำเภอท้ายเหมืองจนถึงปัจจุบัน

1.4 อำเภอทับปุด เดิมที่ตั้งอำเภอทับปุดเป็นป่ากร้าง และเป็นทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2352 ยุคต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ด้านรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พม่าได้ยกทัพเดินทางเข้ามาทางท้ายเหมือง แล้วเดินทัพลงใต้เรื่อยไปจนถึงเมืองถลาง จังหวัดภูเก็ต ได้เกิดสงครามสู้รบระหว่างคนไทยกับทหารพม่า จนเกิดวีรสตรี ท้าวเทพกษัตรีและท้าวศรีสุนทร หรือที่คนไทยรู้จักในนามคุณหญิงจันและคุณหญิงมุกในระหว่างที่ทหารพม่ายกทัพมาบุกประเทศไทย ด้านชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ ประชาชนบริเวณใกล้เคียงเมืองถลาง ได้อพยพหลบหนีการสู้รบ เดินทางมาตามพื้นที่ป่าเขาริมทะเล ผ่านอำเภอตะกั่วทุ่ง และได้มาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณอำเภอทับปุด ซึ่งขณะนั้น เป็นทุ่งหญ้าและป่าเขา มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ลักษณะพื้นที่เหมาะแก่การอยู่อาศัยและการเพาะปลูก ผู้อพยพได้สร้างที่พักขึ้นในทุ่งหญ้าแห่งหนึ่ง เป็นแบบกระท่อมชั่วคราวหลังเล็ก ๆ ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “ทับ” ทับที่ปลูกนี้ ใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในพื้นที่ เช่น ไม้ไผ่ และไม้เบญจพรรณต่าง ๆ เป็นโครงสร้าง หลังคาใช้ใบไม้ ใบบัวชนิดนี้มีลักษณะคล้ายคันช้างขนาดใหญ่ชาวพื้นเมืองเรียกว่า ‘ปุด’ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ผู้อพยพเลยเรียกชุมชนของตนว่า “บ้านทับปุด” ซึ่งหมายถึง กระท่อมที่สร้างขึ้นโดยใช้ใบปุดมุงหรือกัน และชื่อนี้ใช้เรียกกันต่อมา ครั้นต่อมาชุมชนหนาแน่นขึ้น ทางราชการจึงยกฐานะบ้านทับปุดเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดพังงา ในปี พ.ศ. 2440 ใช้ชื่ออำเภอตามชุมชนที่เรียกขาน “อำเภอทับปุด” โดยนายอำเภอคนแรกชื่อ พระสุรินทร์(รุ่ง) อำเภอทับปุดได้พัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.5 อำเภอเกาะยาว ประมาณปี พ.ศ. 2328 พม่ายกทัพมาตีหัวเมืองทางใต้ ตั้งแต่เมืองตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง และลงมาถึงเมืองถลาง หัวเมืองต่าง ๆ เหล่านี้แตกพ่าย ผู้คนถูกกวาดต้อนบางส่วนหลบหนีไปอยู่ที่เมืองพังงา บางส่วนที่อยู่ชายฝั่งทะเลต่างลงเรือหนีไปหลบอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ในบริเวณอ่าวพังงา ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2465 สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบก ทั้งด้านอ่าวไทยฝั่งตะวันออกและด้านฝั่ง

ทะเลอันดามันเพื่อเข้าคลุมพื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ชาวบ้านบางส่วนโดยเฉพาะชาวประมงที่อาศัยอยู่ตามฝั่งทะเลเกิดการเกรงภัยจากทหารญี่ปุ่น ต่างพากันหลบภัยหนีออกจากฝั่งไปอาศัยอยู่ตามเกาะ โดยสันนิษฐานจากสำเนียงการพูดว่า ชาวตำบลเกาะขวานน้อยอพยพมาจากจังหวัดตรัง ชาวเกาะยาวใหญ่อพยพมาจากจังหวัดสตูล บางส่วนเป็นชาวจีน ที่อพยพมาประกอบอาชีพเผ่าถ่านอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว ต่อมาเมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้น ทางราชการได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเกาะยาว เมื่อ พ.ศ. 2524 โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ตำบล คือ ตำบลเกาะขวานน้อย ตำบลเกาะยาวใหญ่ และตำบลพุนนังขึ้นตรงกับจังหวัดพังงา

1.6 อำเภอกระบุรี ความเป็นมาในอดีต เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการปกครองแบบใหม่อย่างยุโรป โดยมีกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และได้ทรงออกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2441 เมื่อประกาศใช้ก็ได้มีการจัดตั้งที่ว่าการอำเภอขึ้นที่บ้านโคกยาง เรียกชื่อว่า “อำเภอโคกยาง” (ปัจจุบัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลบางวัน) ขึ้นอยู่ในความปกครองของเมืองตะกั่วป่า ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2444 เมื่อตะกั่วป่าทรุดโทรมลง ข้าหลวงฯ จึงได้ย้ายศาลากลางเมืองตะกั่วป่า จากตำบลตลาดเหนือ (ตลาดใหญ่ปัจจุบัน) ไปตั้งที่ตำบลเกาะคอเขา เรียกว่า “เมืองใหม่” มีพระยายุทธสงคราม (พลอย ณ นคร บุตรคนที่ 54 ของพระยาเสนาสุจิต (นุช) เจ้าเมืองตะกั่วป่า) ปลัดเมืองรักษาราชการผู้ว่าราชการเมืองใหม่ (แทนพระยายุทธสงคราม) ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอโคกยางไปตั้งที่ตำบลเกาะคอเขา รวมเข้ากับเมืองใหม่ ครั้นเมื่อ พ.ศ. 2456 รัชกาลที่ 6 มีพระราชดำริให้ย้ายเมืองใหม่จากตำบลเกาะคอเขาไปตั้งที่บ้านย่านยาว อำเภอตะกั่วป่า ยุบเมืองใหม่เดิมเป็น “อำเภอเกาะคอเขา” ต่อมาวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2481 ได้ยุบอำเภอเกาะคอเขา เป็น “กิ่งอำเภอเกาะคอเขา” ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 162 / 2481 ซึ่งขณะนั้น ที่ว่าการอำเภอเกาะคอเขา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะคอเขา ขึ้นอยู่ในความปกครองของอำเภอตะกั่วป่า ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2508 กระทรวงมหาดไทยประกาศย้ายที่ว่าการกิ่งอำเภอเกาะคอเขา มาตั้งที่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม หมู่ที่ 2 ตำบลกระบุรี (ซึ่งเป็นที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน ปัจจุบันเป็นหมู่ที่ 1 ตำบลกระ) และกระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนชื่อกิ่งอำเภอเกาะคอเขา เป็น “กิ่งอำเภอกระบุรี” เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2511 และครั้งต่อมาเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2518 กระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอกระบุรีเป็น “อำเภอกระบุรี” มาจนทุกวันนี้

1.7 อำเภอกะปง เดิมขึ้นตรงกับอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดตะกั่วป่า มีลำคลองกว้างและลึกมาก ตรงกลางคลองจะป่องและมีหินก้อนใหญ่มาก (อยู่ระหว่างบ้านกะปงกับบ้านบางกุ่ม) ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าหินปง หรือ ก้างปง ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็นกะปง จนมาถึงปัจจุบันหมู่บ้านกะปงมีนายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ ขุนปง ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2440 ได้ยกฐานะจากบ้านกะปง เป็นตำบลกะปง อำเภอกะปง โดยมีนายชม เป็นนายอำเภอคนแรก และต่อมาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ตำบลท่านา จนถึงปัจจุบันนี้

1.8 อำเภอตะกั่วทุ่ง เดิมมีชื่อเรียกว่า “เมืองตะกั่วทุ่ง” จากการศึกษาค้นคว้าพบหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ว่าเมืองตะกั่วทุ่งเป็นชุมชนเมืองที่มีประวัติความเป็นมาช้านานแล้ว เช่น ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เรียกดินแดนแถบนี้ว่า ตะกั่วถลาง ซึ่งสันนิษฐานว่า หมายถึง กลุ่มชุมชนที่มีการขุดแร่ดีบุก ในแถบนี้มักจะประกอบด้วยเมืองตะกั่วป่า เมืองตะกั่วทุ่ง เมืองกระบุรี เมืองเกาะระ เมืองถลาง ฯลฯ บริเวณที่เรียกว่าเมืองตะกั่วทุ่งในสมัยโบราณ คือบริเวณตำบลนาเตย อำเภอท้ายเหมือง และบริเวณอำเภอตะกั่วทุ่งในปัจจุบัน

เดิมเมืองตะกั่วทุ่งตั้งอยู่ที่บริเวณที่ราบริมทะเลด้านนอก ภายหลังได้แยกไปตั้งเป็นเมืองบางคลีที่ปากน้ำบางคลี เพื่อเป็นสถานที่ค้าขายกับต่างชาติ ภายหลังเมืองตะกั่วทุ่งได้ย้ายเมืองหลายครั้ง โดยยึดแม่น้ำนาเคยเป็นเส้นทาง พ.ศ. 2328 พม่าตีเมืองตะกั่วทุ่งแตก ผู้คนจึงอพยพย้ายเมืองที่ริมทะเลไปรวมกับเมืองที่บางคลีเป็นเมืองเดียว พ.ศ. 2352 หลังจากพม่ายกทัพตีหัวเมืองปักษ์ใต้ ผู้คนพลเมืองพากันอพยพย้ายหนีไปอยู่ริมทะเลด้านในริมอ่าวพังงาที่บ้านกระโสม เมื่อศึกพม่าเสร็จสิ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้ตั้งเมืองตะกั่วทุ่งที่บ้านกระโสมและโปรดให้พระยาโลหะภูมิพิสัย (เจ้าขุนดำ) เป็นเจ้าเมืองตะกั่วทุ่งเมื่อมีการตั้งหัวเมืองขึ้นใหม่ เมืองตะกั่วทุ่งยังคงตั้งอยู่ที่บ้านกระโสมดังเดิมและเมืองบางคลียังเป็นเมืองที่ขึ้นกับเมืองตะกั่วทุ่งที่กระโสม ในปี พ.ศ. 2440 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการว่า เมืองพังงากับเมืองตะกั่วทุ่งต่างก็เป็นเมืองเล็ก มีพลเมืองไม่มาก เพื่อให้เป็นการง่าย และสะดวกในการปกครอง จึงยกเมืองตะกั่วทุ่งไปรวมเข้ากับเมืองพังงา เมืองตะกั่วทุ่งจึงมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่ง ในจังหวัดพังงา ตั้งแต่นั้นมา อำเภอตะกั่วทุ่ง เป็นอำเภอเดียวที่มีเส้นทางติดต่อกับภูเก็ต

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพังงาตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลอันดามันด้านตะวันตกของประเทศ ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 48 ลิปดา 52.3 พิลิปดาเหนือ ถึง 9 องศา 11 ลิปดาเหนือ กับลองจิจูดที่ 98 องศา 12 ลิปดา 52 ลิปดา ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม ประมาณ 839 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,170,895 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,606,809,375 ไร่ ขนาดพื้นที่จัดเป็นอันดับที่ 9 ของจังหวัดในภาคใต้ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดระนอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดภูเก็ต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

หมู่เกาะสุรินทร์

Sirin island

แผนที่จังหวัดพังงา

จ.ระนอง

Ranong

ทะเลอันดามัน
Andaman

หมู่เกาะกิมิลัน
Similan island

3. ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพังงามีลักษณะภูมิประเทศ ประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบตามชายฝั่งทะเล และที่ราบหุบเขา มีชายฝั่งทะเลยาว 239.5 กิโลเมตร ตลอดแนวตะวันตกมีเกาะแก่งประมาณ 105 เกาะ มีแม่น้ำลำคลองและลำธารหลายสายกระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ มีทั้งที่ต้นเงิน ไม่สามารถนำไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภคได้ เช่น แม่น้ำพังงา และที่มีน้ำบริสุทธิ์นำไปใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรมได้ เช่น คลองตะกั่วป่า คลองนางย่อน คลองนาเคย คลองถั่ว คลองลำไทรมาศ เป็นต้น

พื้นที่มีลักษณะเป็นรูปยาวรีวางตัวตามแนวทิศเหนือ ถึง ใต้ มีความยาวประมาณ 112.5 กิโลเมตร มีความกว้างจากทิศตะวันออก ถึง ตะวันตก ทางตอนเหนือของจังหวัดประมาณ 25 กิโลเมตร และตอนใต้ประมาณ 50 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศดังนี้

- บริเวณเทือกเขาและที่ราบสูงทางด้านตะวันออก เป็นบริเวณที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด มีลักษณะเป็นกลุ่มภูเขาน้อยใหญ่จำนวนมากที่วางตัวสลับซับซ้อน ทอดตัวยาว ตามแนวเหนือ ถึงใต้ มีเทือกเขาที่สำคัญคือ เทือกเขาภูเก็ต ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ต่อเนื่องมาจากเทือกเขาตะนาวศรีมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 200 ถึง 1,050 เมตร แนวสันเขานี้ใช้เป็นเขตแบ่งการปกครองระหว่างจังหวัดพังงากับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่ (บริเวณพื้นที่ของอำเภอเมืองพังงา อำเภอทับปุด และพื้นที่บางส่วนของอำเภอกะปง)

- บริเวณที่ราบเชิงเขาตอนกลาง ได้แก่ บริเวณตอนกลางของพื้นที่ตามแนวเหนือ ถึง ใต้มีลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบเชิงเขา พื้นที่ส่วนใหญ่มีความสูงประมาณ 20 - 120 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้แก่ พื้นที่ในอำเภอเมืองพังงา อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า และอำเภอท้ายเหมือง

- บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลทางด้านตะวันตกและด้านใต้ เป็นที่ราบแคบ ๆ ตลอดแนวฝั่งทะเลมีความยาวประมาณ 239.5 กิโลเมตร ครอบคลุมชายฝั่งทะเลของอำเภอกระบุรี อำเภอตะกั่วป่า อำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอเมืองพังงา และอำเภอทับปุด

- บริเวณที่ราบดินตะกอนริมน้ำ ได้แก่ บริเวณสองฝั่งของคลองคึกคักและแม่น้ำตะกั่วป่า ในเขตอำเภอตะกั่วป่า คลองวังทัง คลองห้วยทราย และคลองนาแฝก ในเขตอำเภอท้ายเหมือง คลองหล่อขุง คลองวัดเขา และคลองหันเขา ในเขตอำเภอตะกั่วทุ่ง และแม่น้ำพังงาในเขตอำเภอเมืองพังงา

- บริเวณเกาะนอกฝั่งทะเลจังหวัดพังงามีเกาะใหญ่น้อยประมาณ 105 เกาะ เกาะเหล่านี้เกิดจากการจมตัวของฝั่งทะเลในอดีต ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอกระบุรี และอำเภอเกาะยาว

4. ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของจังหวัดพังงาและจังหวัดทางชายฝั่งทะเลตะวันตกเป็นแบบมรสุมเขตร้อน ที่มีสภาพค่อนข้างแตกต่างกับภาคอื่น ๆ ของประเทศ หรือแม้แต่ภาพใต้ฝั่งตะวันออก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากมรสุมที่แตกต่างกัน คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ สามารถสรุปลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดพังงาได้ดังนี้

ฤดูกาล แบ่งออกได้เป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม

ตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้

ฤดูฝน พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันจะเริ่มมีฝนตกชุกตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงเดือนธันวาคม แบ่งออกเป็นสองช่วง ช่วงแรกระหว่างปลายเดือนเมษายนถึงเดือนพฤศจิกายน และช่วงที่สองระหว่างปลายเดือนธันวาคม

ปริมาณน้ำฝน โดยเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ 3,063.79 มิลลิเมตร เดือนกันยายน เป็นเดือนที่ฝนตกเฉลี่ยสูงสุดในรอบปี และเดือนมกราคมเป็นเดือนที่ฝนตกเฉลี่ยน้อยที่สุดในรอบปี

อุณหภูมิ เฉลี่ยตลอดปี 27.10 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 28.00 องศาเซลเซียส เดือนธันวาคมเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุด 26.20 องศาเซลเซียส ค่าความแตกต่างของอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด และอุณหภูมิต่ำสุดในรอบปี ต่างกัน 1.8 องศาเซลเซียส

ความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยในรอบปี เท่ากับ 83.00 เปอร์เซ็นต์ เดือนกันยายนและตุลาคมมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 88.00 เปอร์เซ็นต์ เดือนมกราคมและกุมภาพันธ์มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยเท่ากับ 77.00 เปอร์เซ็นต์ รังสีความร้อนจากดวงอาทิตย์ ที่แผ่ครอบคลุมจังหวัดพังงามีค่าความเข้มโดยเฉลี่ยตลอดปี เท่ากับ 380 Cal/cm Day

5. การคมนาคม

5.1 ทางรถยนต์

จังหวัดพังงา มีโครงข่ายการคมนาคมขนส่งทางบกที่เชื่อมโยงกับจังหวัดต่าง ๆ ได้โดยสะดวกโครงข่ายถนนในเขตจังหวัดมีความยาวรวมกันทั้งสิ้น 291.80 กิโลเมตร ทั้งนี้ การเดินทางติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ จะอาศัยเส้นทางหลัก 3 สาย ประกอบด้วย

5.1.1 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 หรือถนนเพชรเกษม มีเส้นทางจากกรุงเทพมหานคร ผ่านจังหวัดระนองเลียบชายฝั่งทะเลอันดามันลงสู่จังหวัดพังงา กระบี่ ตรัง พัทลุง ผ่านอำเภอหาดใหญ่จนถึง ชายแดนประเทศมาเลเซียที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

5.1.2 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401 แยกจากทางหลวงสายหลักหมายเลข 4 ที่อำเภอตะกั่วป่า มาทางตะวันออก ผ่านจังหวัดสุราษฎร์ธานี เลียบชายฝั่งตะวันออกสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.1.3 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 402 แยกจากทางหลวงสายหลักหมายเลข 4 ที่อำเภอตะกั่วทุ่ง ลงสู่จังหวัดภูเก็ต

5.2 ทางเรือ

แต่เดิมการคมนาคมทางน้ำเป็นการคมนาคมหลักของจังหวัดพังงา โดยใช้แม่น้ำพังงาและแม่น้ำตะกั่วป่า แต่ปัจจุบันแม่น้ำลำคลองหลายแห่งไม่สามารถใช้สัญจรได้ เนื่องจากตื้นเขินอันเป็นผลกระทบมาจากการทำเหมืองแร่ สำหรับการคมนาคมในทะเล และในอ่าวพังงานั้น ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางระยะสั้น ระหว่างเกาะหรือเพื่อการ ประมงและการท่องเที่ยว โดยมีท่าเรือที่สำคัญ 4 แห่ง คือ

2.3.1 ท่าเรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านท่าด่าน ตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา ในปัจจุบันเป็นเส้นทางเพื่อเดินทางไปท่องเที่ยวอ่าวพังงา และอำเภอเกาะยาว

2.3.2 ท่าเรือสุระกุล ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านกระโสม ตำบลกระโสม ในเขตอำเภอตะกั่วทุ่ง ใช้เป็น ท่าเทียบเรือ เพื่อเดินทางไปอ่าวพังงา

2.3.3 ท่าเรือทับละมุ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านทับละมุ ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมืองใช้เป็น ท่าเทียบเรือเพื่อเดินทางไปหมู่เกาะสุรินทร์ และหมู่เกาะสิมิลัน

2.3.4 ท่าเรือคุระบุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านหินลาด ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี ใช้เป็นท่าเทียบเรือ เพื่อเดินทางไปหมู่เกาะสุรินทร์ และหมู่เกาะสิมิลัน

5.3 ทางอากาศยาน

การเดินทางทางอากาศต้องอาศัยการเดินทางผ่านสนามบินนานาชาติภูเก็ตและเดินทางต่อด้วยรถยนต์ ระยะทางประมาณ 65 กิโลเมตร จากสนามบินนานาชาติภูเก็ต ถึงอำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา โดยทางหลวง แผ่นดินหมายเลข 402 และ 414 นอกจากนี้ การคมนาคมทางอากาศสามารถใช้บริการจากสนามบินพาณิชย์ จังหวัดระนอง และจังหวัดกระบี่ได้อีกด้วย

6. ประชากร

ประชากรในจังหวัดพังงาส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 78.00 รองลงมานับ ถือศาสนาอิสลามร้อยละ 21.96 และอีกร้อยละ 0.02 นับถือศาสนาอื่น นอกจากนี้ มีประชากรที่เป็นคนต่างด้าว สัญชาติพม่า และมอญที่เดินทางมาเป็นผู้ใช้แรงงานจำนวนหนึ่ง สำหรับชนกลุ่มน้อยมีเพียงกลุ่มเดียว คือ ชาวเล หรือมอแกน หรือชาวไทยใหม่ อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลอันดามัน บริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอคุระบุรี และ ในหลายพื้นที่ที่ติดกับชายฝั่งทะเลอำเภอท้ายเหมือง ได้แก่ ชุมชนชาวไทยใหม่ บ้านห่านนกขุน บ้านทับปลา บ้านขนิม บ้านท่าดินแดง ติดกับชายฝั่งทะเลอำเภอตะกั่วทุ่ง ได้แก่ บ้านท่าปากแห้ว ติดกับชายฝั่งทะเล

อำเภอตะกั่วป่า ได้แก่ บ้านบางขะ บ้านโนบ้าน บ้านคึกคัก และ บ้านบางเนียง และติดกับชายฝั่งทะเล
อำเภอคุระบุรี ได้แก่ หมู่เกาะสุรินทร์ ชนกลุ่มนี้จะมีความรู้เป็นของตนเอง

ตารางแสดงจำนวนประชากร จำแนกตามรายอำเภอ

ที่	อำเภอ	พื้นที่ ตร.ก.ม.	ประชากร (คน)			ครัวเรือน
			รวม	ชาย	หญิง	
1	เมืองพังงา	549.882	38,331	18,788	19,543	7,887
2	ตะกั่วป่า	478.538	42,546	21,261	21,285	12,651
3	ตะกั่วทุ่ง	610.779	40,412	20,193	20,219	10,156
4	ท้ายเหมือง	611.793	44,902	22,709	22,193	13,253
5	ทับปุด	272.429	16,767	8,703	8,064	5,337
6	คุระบุรี	917.948	23,257	11,848	11,409	6,175
7	กะปง	588.793	12,730	6,417	6,313	3,606
8	เกาะยาว	141.065	12,553	6,409	6,140	2,965
	รวม	4,170.065	231,427	116,244	115,183	74,257

ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน ถึง 31 พฤษภาคม 2548

ประชากรในจังหวัดพังงามีอาชีพหลักที่สำคัญ คือ การเกษตรกรรม การประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การทำอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และการค้าปลีก จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2548 สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดพังงา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 62,596 บาทต่อปี เป็นอันดับที่ 15 ของประเทศ โดยทั้งจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม 14,772.653 บาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรมากที่สุด ถึงร้อยละ 61.92 คิดเป็นมูลค่า 9,147,249 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาการค้าส่งและค้าปลีก ร้อยละ 10.02 คิดเป็นมูลค่า 1,480,076 ล้านบาท และสาขาการบริการ คิดเป็นมูลค่า 1,164,647 ล้านบาท

7. การปกครอง

แบ่งตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาค เป็น 321 หมู่บ้าน 48 ตำบล 8 อำเภอ คือ

อำเภอเมืองพังงา	9	ตำบล
อำเภอตะกั่วป่า	8	ตำบล
อำเภอท้ายเหมือง	6	ตำบล
อำเภอตะกั่วทุ่ง	7	ตำบล
อำเภอทับปุด	6	ตำบล
อำเภอเกาะยาว	3	ตำบล
อำเภอกะปง	5	ตำบล

แบ่งการปกครองตามลักษณะการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
2. เทศบาลเมือง
 - 2.1 เทศบาลเมืองพังงา
 - 2.2 เทศบาลเมืองตะกั่วป่า
3. เทศบาลตำบล 7 แห่ง คือ
 - 3.1 เทศบาลตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง
 - 3.2 เทศบาลตำบลกระโสม อำเภอตะกั่วทุ่ง
 - 3.3 เทศบาลตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง
 - 3.4 เทศบาลตำบลทับปุด อำเภอทับปุด
 - 3.5 เทศบาลตำบลคุระบุรี อำเภอคุระบุรี
 - 3.6 เทศบาลตำบลเกาะยาว อำเภอเกาะยาว
 - 3.7 เทศบาลตำบลท่านา อำเภอกะปung

4. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 42 แห่ง

สภาพการเกษตร

การพัฒนาด้านการเกษตรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตามวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยมีการปรับตัวตามภูมิปัญญาให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยภาครัฐนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกษตรกรนำมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพ และการทำมาหากิน ทำให้เกษตรกรสามารถอยู่รอดได้ในสภาพเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนไป สำหรับการทำเกษตรกรรมของชาวจังหวัดพังงานั้น จะเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

8. สภาพการทำเกษตรกรรม

1) การปลูกพืช

การทำสวนยางพารา อาชีพการทำสวนยางพาราของชาวพังงาที่ทำควบคู่กันมากับอาชีพการทำเหมืองแร่ แต่ในอดีตนั้น ไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เพราะรายได้จากการทำเหมืองแร่ดีกว่า แต่เหมืองแร่ลดน้อยลงและราคาคงต่ำทำให้ชาวพังงาหันมาประกอบอาชีพทำสวนยางพารากันมากขึ้นแต่เนื่องจากจังหวัดพังงาฝนตกชุกมาก จึงเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพการทำสวนยาง เกษตรกรจึงหันมาปลูกผลไม้ และปาล์มน้ำมันมากขึ้นทุกปี ทำให้พื้นที่ปลูกยางพาราลดน้อยลง

การปลูกปาล์มน้ำมัน ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลผลิตยาวนานสามารถเจริญเติบโตได้ดีในเขตร้อนชื้น โดยเฉพาะภาคใต้ของประเทศไทย ปัจจุบันได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นทวีคูณ เนื่องจากทั่วโลกให้ความสำคัญต่อการพัฒนาปาล์มน้ำมัน เป็นพืชทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงจากปิโตรเลียม ที่นับวันมีแต่จะร่อยหรอลงทุกที การปลูกปาล์มจะปลูกได้ดี โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีฝนตกตลอดทั้งปี อย่างเช่น จังหวัดพังงา ซึ่งมีสภาพ

ภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การปลูกปาล์มน้ำมัน และการปลูกปาล์มให้ผลผลิตได้ดี น้ำหนักมากเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง ต้องมีแหล่งน้ำเพียงพอ ความชื้นสัมพัทธ์เหมาะสม และอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ผู้ปลูกจะต้องตระหนัก คือ เมล็ดพันธุ์ ต้นกล้า ปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพ ปาล์มน้ำมันจะให้ผลผลิตตั้งแต่อายุ 3 ปี ถึง 30 ปี ผลของปาล์มสุกเต็มที่แล้วจะคัดนำไปขายแก่ลานเท และโรงงาน เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์พวกสบู่ ครีมเทียม น้ำมันสำหรับประกอบอาหาร น้ำมันหล่อลื่น เป็นต้น การทำสวนปาล์มจะปลูกกันทุกอำเภอยกเว้นอำเภอเกาะยาว ซึ่งพื้นที่เป็นเกาะไม่เหมาะสมในด้านการขนส่งไปจำหน่าย

การทำสวนผลไม้ ชาวพื้งงานิยมปลูกผลไม้กันทุกอำเภอเพราะสภาพดินอุดมสมบูรณ์ ผลไม้ที่นิยมปลูกกันมาก ได้แก่ ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง ลางสาด และสับปะรด ผลไม้ที่ขึ้นชื่อในจังหวัดพังงา คือ ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองที่ขึ้นชื่อคือพันธุ์สาลิกา ซึ่งมีปลูกที่เดียวที่อำเภอกะปง

2) การทำประมง เป็นอาชีพที่ได้สืบทอดกันมาช้านาน เนื่องจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดพังงาติดชายฝั่งทะเลประกอบด้วยมีหมู่เกาะใหญ่น้อยหลายเกาะ จึงทำให้สามารถประกอบอาชีพการประมงได้เป็นอย่างดี การทำประมง ส่วนใหญ่ทำกันแถบชายฝั่งทะเลทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอกะปงที่ไม่มีพื้นที่ติดทะเล

เทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาใช้เกี่ยวกับการประมง สามารถจำแนกออกได้หลายชนิด ชาวประมงจะนำวัสดุที่มีในธรรมชาติมาคิดแปลง เช่น นำไม้ไผ่มาทำเป็นลอบ ช้อน ข้อง ษะนาง โป๊ะ ขอบและโพงพาง เป็นต้น

การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ เป็นอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล ส่วนใหญ่เลี้ยงกันในแถบพื้นที่ชายฝั่งทะเลของทุกอำเภอ นิยมเลี้ยงในบ่อขนาด 2—5 ไร่ ใช้ต้นทุนในการเลี้ยงสูงมาก เพราะต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในปัจจุบันมีผลกระทบกับสภาวะแวดล้อมชายฝั่งทะเลมาก เช่น มีสารตกค้างจากการเลี้ยงกุ้ง และราคาผลผลิตตกต่ำทำให้ปัจจุบันคนหันมาเลี้ยงกุ้งขาวกันมากขึ้น

การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลอีกอาชีพหนึ่ง จะเลี้ยงแถบชายฝั่งทะเลทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอกะปง ชาวประมงจะผูกแพบนทุ่นให้ลอยอยู่บนผิวน้ำ และผูกกระชัง ซึ่งทำด้วยตาข่าย เป็นห้อง ๆ กระชังทุกลูกจะถูกผูกไว้กับหลักเพื่อป้องกันไม่ให้ลอยไปกับน้ำเวลาน้ำขึ้น น้ำลง ชาวประมงจะเลือกทำเลในการเลี้ยงปลาในกระชัง โดยหาสถานที่ที่เป็นลำคลองหรือปากอ่าวที่สามารถป้องกันลมได้ และเวลาน้ำขึ้น น้ำลงต่ำสุดน้ำจะต้องไม่แห้ง อาหารสำหรับเลี้ยงปลาในกระชังใช้ปลาป่นบดรวมกับอาหารสำเร็จรูปปลาที่เลี้ยง ส่วนใหญ่ได้แก่ ปลากระพง ปลาเก๋า ปลาช่อนทะเล

การเลี้ยงหอยนางรม เป็นสัตว์น้ำตามธรรมชาติที่มีมากในอ่าวพังงา ปัจจุบันมีการเลี้ยงหอยนางรมกันมากแถบชายฝั่งทะเลอำเภอทับปุด อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอเมืองพังงา ชาวประมงจะใช้ยางรถจักรยานยนต์ที่ใช้ไม่ได้นำมาผ่าสองซีกแล้วนำไปแขวนไว้บริเวณชายฝั่งทะเล ลูกหอยนางรมซึ่งมีปะปนอยู่ในน้ำทะเลก็จะมาเกาะเมื่อลูกหอยตัวโตขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว ก็จะแกะออกแล้วนำไปคีดกับเชือกในล่อนโดยใช้ปูนซีเมนต์เป็นตัวเชื่อมให้ติดกับเชือก นำไปผูกโยงไว้กับไม้ที่ผูกเป็นทุ่นห้อยไว้ในน้ำ เลี้ยงโดยวิธีธรรมชาติโดยให้หอยจับอาหารเอง ประมาณ 6 เดือน ก็นำไปขายได้ ปัจจุบันการเลี้ยงหอยนางรมเป็นที่แพร่หลายและไม่มีผลกระทบกับสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลมากนัก

(3) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี พอสรุปได้ว่า การทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดพังงา มีหลายรูปแบบ เช่น การทำน้ำหมักจุลินทรีย์โดยใช้วัสดุจากเศษพืช สัตว์จำพวกปลา ผสมกับการบดคั่วหรือน้ำตาลทรายแดง และน้ำสะอาดในอัตราส่วนแตกต่างกันออกไป เช่น อัตรากากน้ำตาล เศษพืช น้ำ 1 : 1 : 10 หรือ กากน้ำตาล ปลา สับปะรด อัตรา 3 : 3 : 4 หมักไว้ประมาณ 6 เดือน แล้วนำไปใช้ฉีดพ่นหรือราดโคนต้น อัตรา น้ำหมักที่ได้และจำนวน 1 ส่วน ค่อน้ำ 200 ลิตร เป็นต้น เกษตรกรบางรายใช้รำข้าวหว่านในแปลงปาล์มเพื่อให้เป็นอาหารของจุลินทรีย์ และใส่เดือนในดิน การใช้วิธีตัดหญ้าด้วย เครื่องตัดหญ้าหรือรถตัดหญ้าประคิษฐ์ขึ้นเอง การใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ ปุ๋ยคอกผสมกากปาล์มน้ำมัน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล การนำปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวไปใช้กับพืชผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นกระทำใน 2 ลักษณะ คือ ผลิตในรูปกลุ่ม และผลิตใช้เองในรูปส่วนบุคคล และมีความมั่นใจต่อแนวทางนี้

ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา ในอนาคต ควรจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ไว้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การตั้งกองทุนเกษตรอินทรีย์ การสร้างมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การณรงค์ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดตั้งกลุ่ม สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ตลอดจนการประสานกลไกรัฐและองค์กรภาคี ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและยกระดับการทำเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความมั่นใจต่อไป

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดพังงา ผู้วิจัยมีกระบวนการดำเนินงานวิจัยในประเด็น ขอบเขตการวิจัย วิธีการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวางแผนการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ข้อมูล และการถอดบทเรียน ดังนี้

(1) ขอบเขตการดำเนินงานวิจัย มีดังนี้

1) ขอบเขตในด้านแหล่งข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา

2) ขอบเขตเนื้อหาการศึกษาวิจัย เพื่อ

2.1 ศึกษารูปแบบและองค์ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา

2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา

2.3 สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

2.4 เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

(3) กลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ และผู้สนใจการการผลิตและบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้การสนับสนุน ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานเกษตรจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด

วิทยากร ประกอบด้วยวิทยากรที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และวิทยากรกระบวนการ สร้าง การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในกลุ่มย่อย เช่น รศ. บำเพ็ญ เปี้ยวหวาน นายทวีศักดิ์ สุขรัตน์ นายธีระพงศ์ ไกรนรา นายสมยศ สิงหาร นายสมพร บุญเชื้อ ผู้ใหญ่วิไล นวลมุสิก เป็นต้น

(2) วิธีการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยให้กลุ่มเป้าหมายแบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็น ช่วยกันระดมความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์มาแลกเปลี่ยนกัน โดยทีมวิจัยและวิทยากร เป็นผู้ตั้งโจทย์คำถามและจับประเด็น และสรุปประเด็นให้เข้าใจไปในทางเดียวกัน ตั้งผู้นำประจำกลุ่มช่วยกันบันทึกความคิดเห็นของกลุ่มย่อยมานำเสนอในกลุ่มใหญ่ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทีมวิจัย ร่วมกันสรุป ประมวลผล วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลและเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่มีอยู่จากแหล่งต่างๆ
2. สร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์
3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้น
4. เก็บข้อมูลกรณีศึกษาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

3.2 การตรวจสอบ วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล

1. สรุปข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
2. สรุปข้อมูลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ระดับอำเภอ
3. สรุปข้อมูลและจัดทำรายงานความก้าวหน้า

3.3 การนำเสนอข้อมูล

1. นำเสนอกรณีศึกษาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา
2. นำเสนอผลการดำเนินงานระดับจังหวัด
3. จัดเวทีสรุปผลการวิจัย
4. จัดทำรายงาน

4. การบริหารจัดการโครงการ

การดำเนินงานวิจัยของทีมงานวิจัยที่มีข้าราชการซึ่งทำงานที่สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา จำนวน 4 คน

สำนักงานเกษตรอำเภอกะปง 1 คน และมีเกษตรกร 4 คน อยู่ในพื้นที่โครงการและนอกพื้นที่โครงการจำนวน 2 คน โดยได้แบ่งงานกันรับผิดชอบ ดังนี้

1.1 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวิทยากร รวบรวมข้อมูลเขียนรายงาน คือ หัวหน้าโครงการ เป็นผู้รับผิดชอบ

1.2 ด้านการเงินของโครงการหัวหน้าโครงการเปิดบัญชีร่วมกับ นายบรรยง ฐูการ และนายนิคม สัจจารักษ์ การเบิกจ่ายเงินลงซื้อตอนเงิน 2 ใน 3 โดยมีโครงการหัวหน้าร่วมลงชื่อด้วยทุกครั้ง

1.3 ด้านการประชุมและจัดเวทีเรียนรู้

- การจ่ายเงินของโครงการให้ถูกต้องตามระเบียบของโครงการ คือ นางณฐวรรณ บัวแก้ว
- ฝ่ายบัญชี ถ่ายภาพและบันทึกเทปการประชุม คือ นายสมชาย พรุเพชรแก้ว
- ฝ่ายพิธีกรและประสานงาน อำเภอกะปง คือ นายวิระ สังข์ทอง และนายสุริยา เพชรเกษม

ผู้ประสานงานอำเภอกะปง

- ฝ่ายสังเกตการณ์ การประชุม การจัดเวที สรุปผล คือ นายลาภ นาคสง
- ฝ่ายต้อนรับและประสานงานอำเภอเมือง คือ นายบรรยง ฐูการ
- ฝ่ายประสานงานอำเภอตะกั่วป่า และประสานงานสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดพังงา คือ นาย

ปราโมทย์ เข็มจันทน์

- ทีมวิจัยทุกคนมีหน้าที่เก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์และหาข้อมูลมือสอง พร้อมทั้งประสานงาน

ด้านอาหาร สถานที่ บุคคลที่จะเข้าประชุมร่วมเวทีอำเภอ จังหวัด ในพื้นที่รับผิดชอบที่ตนเองมีภูมิลำเนาอยู่

5. การปฏิบัติ

- 1) ขึ้นแนะนำโครงการ แนะนำทีมวิจัยผู้เข้าสัมมนาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) วิทยากรในเวทีปูพื้นด้วยเนื้อหาสาระและนำสู่การระดมสมอง
- 3) ขึ้นการตั้งโจทย์คำถามและแบ่งกลุ่มอภิปราย เพื่อค้นหารูปแบบ องค์ความรู้ แนวทางพัฒนา

ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์

- 4) ขึ้นอภิปรายในกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ เลขาฯ การจดบันทึกการประชุม
- 5) สรุปผลการประชุมและการจัดเวที และบันทึกข้อสรุป

6. การถอดบทเรียน

- 1) ขึ้นประชุมทีมวิจัยวางแผนงาน
- 2) ทบทวนการปฏิบัติงานหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรม
- 3) ตั้งคำถามในการประชุมเวทีแต่ละเวที ดังนี้
 - 3.1 สถานการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงาเป็นอย่างไร โดยตั้งคำถามย้อนหลังไป

5-10 ปี จนถึงปัจจุบัน

- 3.2 ถามรูปแบบวิธีทำเกษตรอินทรีย์ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ทำอย่างไร
- 3.3. แนวทางพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จควรทำอย่างไร

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาแนวทางศึกษาวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา พบว่าสถานการณ์เกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงโครงการ เจาะลึกข้อตกลงของการทำวิจัย เช่น การเบิกจ่ายเงิน ตามที่ได้ กำหนดไว้ในเงื่อนไขโครงการ ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานวิจัย ออกแบบสัมภาษณ์เกษตรกรตามประเด็น ต่าง ๆ เพื่อต้องการตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไป
2. ข้อมูลพื้นฐานของฟาร์ม
3. ระบบการผลิตทางการเกษตรของฟาร์มเกษตรกร
4. แรงจูงใจของเกษตรกรต่อการตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์
5. แหล่งความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และปัญหาในการทำเกษตรอินทรีย์ และได้มีการร่วมกันวางแผนการ ดำเนินงาน เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน
2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแหล่งต่าง ๆ
3. จัดเวทีย่อยระดับอำเภอ
4. จัดเวทีระดับจังหวัด
5. จัดเวทีสรุปผลการดำเนินงานและวางแผนระยะที่ 2
6. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

1. กระบวนการงานวิจัย

กิจกรรมที่ 1 การประชุมทีมวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. หัวหน้าโครงการทำหนังสือเวียน โทรศัพท์ แจ้งทีมงานวิจัยและที่ปรึกษาโครงการเข้าร่วมประชุม
2. เตรียมสถานที่ (ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา)
3. เตรียมหัวข้อการประชุม
4. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก่อนการประชุม ติดต่อร้านอาหาร
5. เตรียมกาแฟ อาหารว่าง เอกสาร เครื่องเขียน อาหารเที่ยง
6. จัดประชุมตามแผนกำหนด

ประชุมทีมวิจัยครั้งที่ 1 หลังจากได้รับงบประมาณจาก สกว. หัวหน้าโครงการได้นัดประชุมทีมงานวิจัย และที่ปรึกษาโครงการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ จำนวนงบประมาณสนับสนุน ตลอดจน การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบของ สกว. โดยมีทีมพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานสกว.พังงามาร่วมชี้แจง โดยจัด ประชุมในวันที่ 27 มิถุนายน 2549 ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 15 คน รวมทั้งที่ปรึกษาโครงการ 6 คนและทีมพี่เลี้ยงจาก สกว. 3 คน โดยได้เชิญที่ปรึกษาโครงการเป็นวิทยากรบรรยาย เรื่อง หลักการทำวิจัย โดยนายธีระพงศ์ ไกรนรา นักวิชาการประมง 7 สำนักงานประมงจังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทีมวิจัยทราบวัตถุประสงค์เป้าหมายและขั้นตอนการทำงานวิจัย
2. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานวิจัย
3. ร่วมกันวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลมือสองและออกแบบสำรวจข้อมูลมือหนึ่ง (แบบสัมภาษณ์)

ปัญหาและอุปสรรค

1. ทีมวิจัยมาประชุมไม่ครบเพราะติดภาระกิจสำคัญ เช่น บางคนบิดาป่วยต้องนำไปรักษาที่โรงพยาบาลต่างจังหวัด
 2. ทีมวิจัยอยู่กระจ่ายกันคนละอำเภอจึงมาประชุมช้า ต้องเลื่อนเวลาการประชุมออกไป
 3. ทีมวิจัยบางส่วนเป็นข้าราชการบางครั้งมีงานมากบางครั้งต้องประชุมในวันหยุดราชการ
- และจากการประชุมในครั้งนี้ ที่ประชุมเห็นควรเชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม มาให้ความรู้แก่ทีมวิจัยในครั้งต่อไป

ประชุมทีมวิจัยครั้งที่ 2 วันที่ 15 กรกฎาคม 2549 มีผู้เข้าประชุมจำนวน 30 คนและที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 2 คน คือ นายขจรวิทย์ วัฒนวรรณและรศ.บำเพ็ญ เขียวหวาน โดยได้เชิญวิทยากรบรรยาย เรื่อง การวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดย รศ.บำเพ็ญ เขียวหวาน จาก มสธ. และเชิญนายทวิศักดิ์ สุจริตน์ นำเสนอประสบการณ์ในการทำวิจัยของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าประชุมมีความเข้าใจเรื่องการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อชี้แจง ค่าใช้จ่ายในการประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 1
3. เพื่อร่วมกันวางแผนการทำงานวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการ โทรศัพท์แจ้งทีมวิจัย และที่ปรึกษาโครงการเข้าร่วมประชุม
2. เตรียมสถานที่ประชุมและหัวข้อการประชุม
3. เตรียมอาหารว่าง เครื่องดื่ม อาหารเที่ยง เอกสาร เครื่องเขียน
4. จัดประชุมตามกำหนด

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าประชุมจำนวน 30 คน(เพราะได้เชิญเกษตรกรมารับความรู้ด้วย) เป็นทีมวิจัย ที่ปรึกษาและเกษตรกร ที่ทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา ร่วมฟังบรรยาย

1. ทีมวิจัยมีความเข้าใจเรื่องการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแนวทางการทำวิจัยของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ทีมวิจัยร่วมกันวางแผนการทำงานครั้งต่อไป
3. ทีมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์แก้ไขแบบสัมภาษณ์ที่ได้ร่วมกันร่างขึ้น

ประชุมทีมวิจัยครั้งที่ 3 วันที่ 19 สิงหาคม 2549 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 11 คน ที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 4 คน คือ นายขจรวิทย์ วัฒนวรรณ และที่ปรึกษาจาก สกว. 3 คน สถานที่ประชุมสำนักงานเกษตร-จังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบเรื่องการเบิกจ่ายเงิน โดยใช้หลักฐานที่ถูกต้องและอัตราการเบิกจ่ายค่าพาหนะเดินทาง พร้อมทั้งชี้แจงสถานะการเงินของโครงการ
2. ร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานการวิจัย
3. มอบหมายทีมวิจัยไปเก็บข้อมูลมือสองจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่อำเภอที่ทีมวิจัยแต่ละคนอาศัยอยู่และหาเครือข่ายในการทำงานวิจัย
4. ร่วมกันขร่างแบบสัมภาษณ์เกษตรกร

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. หัวหน้าทีมวิจัยโทรศัพท์แจ้งทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ
2. เตรียมสถานที่ประชุม
3. เตรียมอาหารว่างเครื่องดื่ม อาหารมื้อเที่ยง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียน
4. จัดประชุมตามกำหนด

ปัญหาและอุปสรรค

1. ทีมวิจัยประชุมไม่ครบเพราะติดภาระกิจสำคัญ เช่น บิดาป่วยเข้าโรงพยาบาล
2. ทีมวิจัยอยู่กระจ่ายกันคนละอำเภอมาประชุมซ้ำต้องเลื่อนการประชุมออกไป

ประชุมทีมวิจัยครั้งที่ 4 วันที่ 9 กันยายน 2549 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 10 คน ที่ปรึกษาโครงการ

1 คน วิทยากรบรรยายเรื่องการระดมพลังงานสมองจากเกษตรกร โดยอาจารย์สมยศ สิงห์การ
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเมืองพังงา สถานที่ประชุมห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าประชุมมีความรู้เรื่อง การนำเอาความรู้และประสบการณ์จากที่เข้าประชุมมาแลกเปลี่ยน

ในการประชุมมาแลกเปลี่ยนในการประชุม

2. เพื่อชี้แจงค่าใช้จ่ายครั้งที่ผ่านมาและวางแผนการใช้จ่ายเงินต่อไป
3. เพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการไปจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับอำเภอ
4. เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดเวทีในเดือนต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการ โทรศัพท์แจ้งทีมวิจัยนัดและที่ปรึกษาโครงการเข้าร่วมประชุมและทำหนังสือเชิญวิทยากร
2. เตรียมสถานที่ประชุมและหัวข้อการประชุม
3. เตรียมอาหารว่าง เครื่องดื่ม อาหารเที่ยงวัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน
4. จัดประชุมตามกำหนด

ผลการดำเนินงาน

1. มีผู้เข้าประชุม จำนวน 11 คน เป็นทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ
2. ทีมวิจัยมีความเข้าใจเรื่องการระดมพลังสมองและการจัดเวทีเพื่อระดมพลังสมอง
3. ได้มีแผนการทำงานครั้งต่อไป
4. มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบในการเตรียมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปัญหา

ทีมวิจัยมาประชุมกันไม่ครบ เพราะมีบางคนติดภารกิจ

ประชุมทีมวิจัยครั้งที่ 5 วันที่ 11 ตุลาคม 2549 มีผู้เข้าประชุม จำนวน 8 คน ที่ปรึกษาโครงการ 1 คน
สถานที่ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์

1. วางแผนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวันที่ 18 ตุลาคม 2549 ที่ตะกั่วทุ่ง
2. ชี้แจงค่าใช้จ่ายครั้งที่ผ่านมาและวางแผนค่าใช้จ่ายในครั้งต่อไป
3. เพื่อซักซ้อมและเตรียมความพร้อมในการจัดเวทีแบ่งหน้าหน้าความรับผิดชอบ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการโทรศัพท์นัดประชุม
2. เตรียมหัวข้อการประชุม
2. เตรียมสถานที่ อาหารว่าง เครื่องดื่ม อาหารกลางวัน
3. จัดประชุมตามกำหนด

ผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยมีความเข้าใจ รับผิดชอบหน้าที่ในการไปจัดเวทีเรียนรู้
2. มีแผนและขั้นตอนการจัดเวทีเรียนรู้
3. ทีมวิจัยรู้สถานะการเงินของโครงการ

ปัญหา

ทีมวิจัยมาประชุมไม่ครบ เพราะบางคนติดภารกิจไปต่างจังหวัดและป่วย

ประชุมทีมวิจัยครั้งที่ 6 วันที่ 8 พฤศจิกายน 2549 มีผู้เข้าประชุม จำนวน 9 คน ที่ปรึกษาโครงการ 4 คน
สถานที่ ห้องประชุมศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำน้ำผุด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์

1. สรุปบทเรียนการจัดเวทีเรียนรู้ครั้งที่ผ่านมา และวางแผนการจัดเวทีเรียนรู้ในครั้งต่อไป
2. ชี้แจงค่าใช้จ่ายครั้งที่ผ่านมาและวางแผนค่าใช้จ่ายในครั้งต่อไป
3. วางแผนการสรุปข้อมูลเขียนรายงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการโทรศัพท์นัดประชุมและทำหนังสือเชิญวิทยากร
2. ประสานเกษตรอำเภอเรื่องสถานที่ อาหารว่างเครื่องดื่ม อาหารเที่ยงและแจ้งเกษตรกรเป้าหมาย
3. จัดประชุมตามกำหนด

ผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการร่วมกันวิเคราะห์ผลของการจัดเวทีที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางแก้ไขในครั้งต่อไป
2. ทีมวิจัยทราบสถานะทางการเงินของโครงการ เพื่อร่วมกันวางแผนการใช้จ่ายเงินในครั้งต่อไป
3. เกษตรอำเภอเมืองพังงา ได้ให้ความร่วมมือในการจัดเวทีเรียนรู้เป็นอย่างดีและได้ร่วมดำเนินการด้วย

ปัญหา

ทีมวิจัยมาประชุมไม่ครบเพราะไปทำธุระต่างจังหวัด

กิจกรรมที่ 2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับอำเภอ

ทีมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนออกไปจัดเวทีในพื้นที่อำเภอเป้าหมายของโครงการ 4 อำเภอโดยประสานงานกับเกษตรอำเภอในพื้นที่เป้าหมาย ให้ช่วยนัดเกษตรกรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์มาประชุม ให้ช่วยระดมความรู้ประสบการณ์ ในการทำเกษตรอินทรีย์มาแลกเปลี่ยนกัน ในด้านสถานการณ์การทำเกษตร องค์ความรู้ แนวทางดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคขอเสนอแนะ โดยแบ่งกลุ่มกันระดมความคิดลงในแผ่นชาร์ด แล้วนำเสนอในกลุ่มใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์และองค์ความรู้ของเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์
3. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร
4. เพื่อรวบรวมความต้องการ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกร

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับอำเภอครั้งที่ 1 วันที่ 18 ตุลาคม 2549 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 22 คน ที่ปรึกษาโครงการ 4 คน สถานที่ห้องประชุมศาลาประชาคมอำเภอตะกั่วทุ่ง มีนายสมยศ สิงหการ และนายสมพร บุญเชื้อ จากสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองและอำเภอกะปง เป็นวิทยากรกระบวนการ

ผลการดำเนินงาน

1. เกษตรกรอำเภอตะกั่วทุ่ง เข้าร่วมเวที
2. สถานการณ์ องค์ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ อำเภอตะกั่วทุ่งเกษตรกรอำเภอตะกั่วทุ่งมีการทำเกษตรอินทรีย์ ด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง ด้านการปลูกพืช มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปลูกพืชสลับ ปลูกพืชผสมผสาน มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วลิสง ถั่วพราง ถั่วพุ่มดำ การทำปุ๋ยหมักโดยใช้สารเร่ง พด.1 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพโดยใช้สารเร่ง พด. การใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา ผลไม้ พืชผัก โดยใช้สารเร่ง พด.2 การใช้ปุ๋ยคอก เช่น มูลโค มูลกระบือ มูลสุกร มูลไก่ การใช้สมุนไพร เหล้าขาว น้ำส้มสายชู EM กากน้ำตาล ทำสารไล่แมลง ด้านการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหารในการเลี้ยงการใช้มูลสัตว์ เช่น มูลสุกร
4. ในการทำแก๊สชีวภาพใช้ในการหุงต้ม และใช้มูลสัตว์หลังจากผลิตแก๊สมาทำปุ๋ย ด้านประมง ใช้ผักบุ้ง ยอดมันสำปะหลัง เลี้ยงปลากินพืช

5. แนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ อำเภอตะกั่วทุ่ง เกษตรกรอำเภอตะกั่วทุ่ง มีแนวทางในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยการ

1. ให้มีการส่งเสริมความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร ให้เห็นคุณค่าของเกษตรอินทรีย์
2. จัดทำแปลงสาธิตเกษตรอินทรีย์ทุกหมู่บ้าน
3. จัดอบรมให้ความรู้ สาธิตวิธีการทำและใช้เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรผู้สนใจ
4. จัดทัศนศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์ จากผู้ที่ประสบผลสำเร็จ

6. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร อำเภอตะกั่วทุ่ง เกษตรกรอำเภอตะกั่วทุ่ง มีแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร อำเภอตะกั่วทุ่ง โดยการ

1. สังกะสีสภาพดิน เป็นดินดี มีความร่วนซุย
2. สังกะสีสิ่งมีชีวิตในดิน เช่น ไส้เดือน สัตว์เล็ก ๆ
3. การใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ดิน
4. การทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ
5. การปลอดภัยจากสารพิษ และ ไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิต

7. กลไกในการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ อำเภอตะกั่วทุ่ง เกษตรกรอำเภอตะกั่วทุ่ง ต้องการ ให้ภาครัฐองค์กรต่าง ๆ สนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียนในการทำเกษตรอินทรีย์
2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องจักรกล
3. การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง
4. การจัดหาตลาดขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับอำเภอครั้งที่ 2 วันที่ 26 ตุลาคม 2549 สถานที่ประชุมศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 3 ตำบลท่านา อำเภอกะปง จังหวัดพังงา มีผู้เข้าประชุมจำนวน 29 คน โดยได้เชิญนายสมพร บุญเชื้อ จากสำนักงานการศึกษาเอกชนโรงเรียนอำเภอกะปง เป็นวิทยากรกระบวนการ

ผลการดำเนินงาน

1. เกษตรกรอำเภอกะปง เข้าร่วมเวที จำนวน 30 คน
2. สถานการณ์ องค์ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ อำเภอกะปง

เกษตรกรอำเภอกะปง มีการทำเกษตรอินทรีย์ ด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง ด้านการปลูกพืช มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปลูกพืชผสมผสาน มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วพราง ถั่วพุ่มดำ การทำปุ๋ยหมัก โดยใช้สารเร่ง พด.1 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพโดยใช้สารเร่ง พด. การใช้น้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ โดยใช้สารเร่ง พด.2 การใช้น้ำหมักชีวภาพ เช่น มูลโค มูลกระบือ มูลสุกร มูลไก่ การใช้เศษขยะหมัก การใช้ปัสสาวะการใช้สมุนไพร ทำสารไล่แมลง ด้านการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนโดยใช้เศษอาหารในการเลี้ยงการใช้มูลสัตว์ การใช้ EM น้ำหมักชีวภาพสูตรต่าง ๆ กำจัดกลิ่นเหม็น ด้านประมง ใช้ EM น้ำหมักชีวภาพสูตรต่าง ๆ ในการกำจัดน้ำเสียในบ่อเลี้ยงปลา

3. แนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ อำเภอกะปง เกษตรกรอำเภอกะปง มีแนวทางในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยการ

1. จัดอบรมให้ความรู้ สาธิตวิธีการทำและใช้เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรผู้สนใจ
2. มีการรวมกลุ่มผู้ทำเกษตรอินทรีย์
3. การใช้เศษจากวัสดุในท้องถิ่น และมูลสัตว์ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร อำเภอกะปง เกษตรกรอำเภอกะปง มีแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร อำเภอกะปง โดยการ

1. ปรับสภาพดิน ให้มีความร่วนซุย
2. บำรุงดิน ให้ดินดีขึ้น
3. ทำให้เองช่วยลดต้นทุนการผลิต
4. ใช้ EM ในการเลี้ยงสัตว์ เพื่อลดกลิ่นเหม็น และบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงแหล่งน้ำ
5. ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5. กลไกในการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ อำเภอกะปง เกษตรกรอำเภอกะปง ต้องการให้ภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ สนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

1. การทำปุ๋ยหมัก (กลุ่มบางพาง)
 - 1) จัดอบรมให้ความรู้ สาธิตวิธีการทำและใช้เกษตรอินทรีย์แก่สมาชิกกลุ่ม
 - 2) การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์
 - 3) สนับสนุนโรงเรือน
2. การทำบ่อแก๊สชีวภาพ (กลุ่มปากพู้)
3. สนับสนุนด้านงบประมาณ

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับอำเภอครั้งที่ 3 วันที่ 27 พฤศจิกายน 2549 สถานที่ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบางนาขี อำเภอตะกั่วป่า มีผู้เข้าร่วมจำนวน 43 คน โดยได้เชิญนายบุญธรรม บุญเชื้อ จากสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอกะปง เป็นวิทยากรกระบวนการสถานการณ์ และความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ อ.ตะกั่วป่า จากเวที มีดังนี้

1. ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยหมักชีวภาพน้ำ ใช้กับไม้ผล
2. เลี้ยงปลาแบบประหยัด เลี้ยงไก่พื้นเมือง ทำปุ๋ยหมักเพื่อลดต้นทุน
3. สวนมั่งคุดใส่ขี้ไก่ ขี้หมู และเอาปุ๋ยเชียวตราไก่ในดวงดาวเสริม
4. ปุ๋ยอินทรีย์ขี้ไก่ ใส่มั่งคุด 100% ปุ๋ยหมักหัวเชื้อ EM ใส่มั่งคุด ผักสวนครัว
5. ปุ๋ยหมักใส่ดินไม้ หมักคั่วผลกล้วยสุก
6. ใส่ปุ๋ยชีวภาพแห้งและน้ำ พร้อมใส่ปุ๋ยเคมีประกอบแล้วลดเคมีลงเรื่อยๆ
7. ปุ๋ยหมักน้ำปลา ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก
8. ใส่ปุ๋ยชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพกับผักสวนครัว และใช้น้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง
9. สวนยางตัดหญ้าด้วยเครื่อง ปลูกลูกเห็บ มูลไก่ ตัดหญ้า
10. ปุ๋ยชีวภาพใช้กับยางพารา+ไม้ผลพริกใส่ขี้ควาย

11. ปลุกพริกตะไคร้ ดอกไม้ ทำปุ๋ยน้ำ หัวปลาขี้ปลา มูลไก่ มูลควาย
12. ปลุกผัก ไม้ดอก ใส่ปุ๋ยเศษผักผลไม้และเปลือกไข่ เพราะทำอาหารขาย
13. ทำปุ๋ยหมักอินทรีย์น้ำ พด.2(พืชหนัก) หมักปลา พด.2 หมักหญ้า พด.1
14. ใส่ปุ๋ยชีวภาพกับปาล์ม และขี้ไก่+ร็อกฟอสเฟต
15. ตัดหญ้า ไม่เผา ใช้น้ำหมักปลาฉีดพ่นรดต้นไม้ผล
16. ใส่ดินหมักกับผักบุง ผักขม พริก และปุ๋ยชีวภาพน้ำ
17. ปุ๋ยหมักด้วยขี้วัว+ขี้เลื่อย

โจทย์คำถาม

ด้าน ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

1. ต้องการเปลี่ยนแปลงสถิติทุกหมู่บ้าน
2. หาดตลาดขายผลผลิตให้
3. จัดไปศึกษาดูงานในท้องที่ที่ประสบความสำเร็จ
4. ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ เรื่องเกษตรอินทรีย์ จัดอบรมสาธิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ภาครัฐมีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลืออย่างจริงจัง
5. ช่วยจัดหาหรือแนะนำแหล่งวัตถุดิบ สนับสนุนอุปกรณ์เครื่องจักร

โจทย์คำถาม

ข้อดีและข้อเสียของการใช้ปุ๋ยเคมี

ข้อดี

1. ประหยัดเวลา หาง่าย เห็นผลเร็ว
2. ให้ผลเร็ว ดิดผลดก ใช้สะดวก/ผลโต

ข้อเสีย

1. ทำให้ดินแข็งกระด้าง ดินเสื่อม ทำลายระบบนิเวศน์
2. ลงทุนสูง เสียสุขภาพ ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศ
3. ทำให้เสียความสมดุลตามธรรมชาติ

โจทย์คำถาม

ข้อดีและข้อเสียของเกษตรอินทรีย์

ข้อดี

1. ไม่ทำลายดิน ดินไม่เสีย ช่วยปรับปรุงดิน เห็นผลระยะยาว ไม่มีสารตกค้างทำให้คุณภาพของดินดีขึ้น ช่วยลดต้นทุนการผลิต
2. ใช้วัสดุที่เหลือใช้ ไม่เสียดุลย์การค้าให้ต่างประเทศ
3. ช่วยลดปริมาณศัตรูพืช
4. นำสิ่งเหลือใช้ไปใช้ประโยชน์ เกื้อกูลกัน ความยั่งยืนของระบบนิเวศน์

ข้อเสีย

1. เห็นผลช้า ต้องใช้เวลา การนำไปใช้ไม่สะดวก ต้องใช้อัตราส่วนที่เหมาะสม
2. ทำงานแต่ใช้ยาก ใช้ในปริมาณมาก บ่อยครั้ง ค่าแรงงานสูง แหล่งวัตถุดิบบางที่หายาก
3. ให้ผลตอบแทนช้า ยังไม่เป็นที่ยอมรับ

โจทย์คำถาม

แนวทางในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ควรทำอย่างไร

1. รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อความเข้มแข็ง ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการทำแนะนำการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การขยายผล
2. พัฒนาเกษตรอินทรีย์สู่ระบบสากลในอนาคต
3. จัดทำแปลงสาธิตการใช้ปุ๋ยเกษตรอินทรีย์

โจทย์คำถาม

ปุ๋ยอินทรีย์มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติอย่างไร

ข้อดี

1. ทำให้เกิดไส้เดือนในดิน ทำให้ดินร่วนซุย รากพืชหาอาหารง่ายขึ้น ผู้บริโภคมีสุขภาพดี
2. ไม่มีมลภาวะในน้ำ และอากาศ ให้ผลผลิตดี ตามฤดูกาล
3. ดินดี ดินร่วน เป็นแหล่งกำเนิดไส้เดือน ปลอดภัยจากพิษ ลดต้นทุนการผลิต รักษาสิ่งแวดล้อม
4. หาวีสดุในท้องถิ่นง่าย เกิดการรวมกลุ่มในหมู่บ้าน

ข้อเสีย

1. ให้ผลผลิตช้า ใช้เวลานานในการผลิต ต้องใช้จำนวนมาก
2. ขาดการสนับสนุน เกษตรกรขาดการเรียนรู้
3. มีกลิ่นบ้างในช่วงแรกของกระบวนการย่อยสลาย

โจทย์ คำถาม

ผลกระทบจากการทำการเกษตรโดยการใช้ปุ๋ยเคมี

ผลดี

1. ใช้ง่ายและสะดวก หาซื้อได้ง่าย การขนย้ายง่ายและสะดวก ปริมาณการใช้น้อย
2. มีธาตุอาหารครบถ้วน เห็นผลผลิตเร็วทันใจ
3. ใช้ปุ๋ยเคมีเห็นผลเร็วภายใน 7 วัน ขาฆ่าหญ้าเห็นผลเร็วกว่าถาง ใช้ง่าย ได้ผลเร็ว ประหยัดเวลา

ข้อเสีย

1. ราคาแพง มีปริมาณไม่เต็มร้อย มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. ทำให้ดินกระด้าง อายุพืชผลสั้น ความต้านทานโรคน้อย มีผลกระทบต่อผู้บริโภค
3. ทำให้เสียผลประโยชน์ทางอ้อม ต้นทุนการผลิตสูง
4. ใช้ปุ๋ยเคมีข้อเสียทำให้ดินเสีย ขาฆ่าหญ้าผลเสียทำให้เสียสุขภาพ ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียสมดุล

โจทย์คำถาม

แนวทางการสนับสนุนของภาครัฐควรทำอย่างไร

1. ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน นำไปปฏิบัติงานที่เกษตรกรรายอื่นที่ทำได้ผล
2. ให้งบประมาณสนับสนุนทำปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง
3. ต้องการเปลี่ยนแปลงสาริตทุกหมู่บ้าน
4. สนับสนุนเงินงบประมาณ ช่วยจัดหาหรือแนะนำแหล่งวัตถุดิบ หาดตลาดของผลผลิตให้
5. สนับสนุนอุปกรณ์ เช่น เครื่องจักรกลในการปรับปรุงวัสดุสิ่งของ
6. แนะนำอบรม ส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตร และส่งเสริมให้ชุมชนรวมกลุ่มได้
7. ภาครัฐบาล ต้องช่วยเหลือด้านการตลาด จัดซื้อจัดขาย
8. ให้สนับสนุน เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มเกษตรกรการทำปุ๋ยอินทรีย์

แนวคิดเพื่อให้เกษตรกรหันทำเกษตรอินทรีย์ควรทำอย่างไร

1. มีการอบรม/สาธิต กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรเห็นคุณค่าของการใช้
2. ให้ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท เข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง และหางบประมาณมาส่งเสริมสนับสนุน

ปัญหาอุปสรรค

1. สถานที่คับแคบ อากาศร้อนต้องใช้พัดลมช่วยลดความร้อน
2. ทีมวิทยากรจากจังหวัดเดินทางมาช้าต้องเลื่อนเวลาออกไป เพราะมีการซ่อมสะพานระหว่างทาง

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับอำเภอครั้งที่ 4 วันที่ 8 พฤศจิกายน 4549 สถานที่ห้องประชุมศาลาเอนกประสงค์หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำน้ำผุด อำเภอเมืองพังงา มีผู้เข้าประชุมจำนวน 22 คน โดยได้เชิญนายสมพร บุญเชื้อ จากสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอกะปง เป็นวิทยากรกระบวนการ

โจทย์คำถาม

สถานการณ์การเกษตรที่ทำอยู่ในปัจจุบันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอะไรบ้างและมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

1. ดินแข็งดินเป็นกรด ความชื้นลดลง หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน
2. ใช้สารเคมีทำให้สุขภาพไม่ดี มีสารตกค้าง ทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย สัตว์น้ำลดลงไม่สามารถนำมาบริโภคได้
3. โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติแทนสารเคมี
4. สารเคมีทำให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงอากาศเป็นพิษทำให้สิ่งแวดล้อมเสีย สัตว์น้ำตายหรือลดลง เลิกใช้สารเคมี
5. ผักมีสารพิษตกค้าง กินเข้าไปมากๆ ทำให้เกิดมะเร็ง สมองเลื่อม

แนวทางแก้ไข

1. แนวทางแก้ไขสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนในความแตกต่างระหว่างปุ๋ยเคมีกับปุ๋ยอินทรีย์
2. เลิกเกษตรเคมีหันมาทำเกษตรอินทรีย์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และลดต้นทุนการผลิต กำไรเพิ่มเกษตรกรอยู่รอด
3. ปลุกฝังจิตสำนึก/สร้างจิตสำนึกในสถาบันครอบครัว

4. น่าจะบรรจุเป็นหลักสูตรการสอนในวิชาการงานอาชีพ และเทคโนโลยีเพื่อปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักคุ้นเคยกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
 5. จัดหลักสูตรการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาที่ประสบความสำเร็จในเรื่องเกษตรอินทรีย์
 6. ให้เยาวชนรู้จักแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร
 7. นักการเมืองท้องถิ่น(อบต.) สนับสนุนส่งเสริมงบประมาณในเรื่องเกษตรอินทรีย์ให้มากกว่านี้
- การพัฒนาทางด้านสาธารณสุขโลก เพราะมนุษย์ทุกคนต้องกินอาหารทั้งจากพืชและสัตว์อนาคต ถ้าทำตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น เชื่อว่าจังหวัดพังงาเป็นเมืองอินทรีย์ได้ แต่ต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน

โจทย์คำถาม

ความรู้ ความเข้าใจเกษตรอินทรีย์

1. เศษผักนำมาหมัก ใช้น้ำเป็นปุ๋ย
2. ทำปุ๋ยชีวภาพด้วยขี้ไก่ แกลบ กากน้ำตาล EM หมัก 3 วันใช้ได้
3. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ
4. เศษพืชหญ้าเศษของเหลือใช้นำมาหมัก
5. นำเศษผัก สัตว์ หมักทำปุ๋ย
6. คือการไม่ใช้สารเคมี ใช้วัตถุดิบจากพืช สัตว์ เป็นอาหารพืช กำจัดศัตรูพืชด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน/เขตกรรม
7. จี๋ค่างขาว ใบไม้ที่หมักจนเปื่อย ซากสัตว์
8. ใช้แกลบ รำ ขี้ไก่ EM หมัก 7 วัน
9. ปุ๋ยมูลสัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ หมักโดยใช้สารเร่ง
10. หมักด้วยเศษผัก EM กากน้ำตาล

โจทย์คำถาม

ที่เป็นกลุ่มทำอะไร ทำที่ไหน ทำอย่างไร ปัญหาอุปสรรค วิธีทำของท่าน คนที่ยังไม่ทำอะไร หรือไม่แนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในอนาคตจะทำอย่างไร

กลุ่ม 1

1. รวมกลุ่มเกษตรกรที่สนใจทำเกษตรอินทรีย์ตั้งโรงงานปุ๋ยอินทรีย์ในชุมชนพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน
2. แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน

กลุ่ม 2

1. คีนธรรมาชาติให้กับสังคม ลดความเป็นกรดในดิน
2. หยุคใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้ดินทุนสูง และต้องใช้อย่างต่อเนื่อง(ปุ๋ยอินทรีย์)
3. พัฒนาปุ๋ยธรรมชาติ หรือหมักก็ได้
4. ทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น เพิ่มสัตว์น้ำ

5. มีแปลงสาธิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และปุ๋ยเคมีเพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างพืชชนิดเดียวกันว่า
ผลผลิตแบบไหนดีกว่า

กลุ่ม 3

1. สร้างความเข้าใจในกลุ่มและชุมชน
2. ในอนาคตโลกเปลี่ยนไป ทำให้ราคาพืชผลสูงขึ้น และต้นทุนสูงตาม เกษตรอินทรีย์จึงปรับปรุงแนวคิดหันมา
ใช้เกษตรอินทรีย์แทนเคมี เพื่อลดต้นทุน เพิ่มกำไร
3. เจ้าหน้าที่ต้องให้คำแนะนำ ติดตามประเมินผล ให้ความรู้การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสัดส่วนที่ถูกต้อง และเหมาะสม

กลุ่ม 4

ผลกระทบ

1. ดิน “ตาย” ขาดธาตุอาหารเพราะใช้สารเคมี
2. ทรัพยากรสัตว์ป่ากำลังจะสูญพันธุ์ เช่น ไก่ป่า กระเจิง รอก
3. อากาศเป็นพิษ ร้อนอบอ้าว สาเหตุจากชั้นโอโซนถูกทำลาย
4. น้ำเสีย ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง

การแก้ไข

1. ส่งเสริมใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปราบศัตรูพืชด้วยสมุนไพรประยุกต์
2. ลดการใช้เคมีปราบวัชพืช ใช้เครื่องตัดหญ้าหรือรถไถแทน
3. แก้ปัญหาความยากจน เพราะต้นทุนการผลิตสูง(ปุ๋ยเคมี)
4. ส่งเสริมธรรมาภิบาลใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แบบดั้งเดิม และตามนโยบาย(แผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ในเรื่อง
เศรษฐกิจเพียงพอ ตามแนวพระราชดำริของในหลวง

โจทย์คำถาม

ที่ทำเป็นกลุ่ม/รายบุคคลทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ปัญหาอุปสรรค/คนที่ยังไม่ทำอะไรหรือไม่

กลุ่มบ้านโคกหม้อ ม. 1 ต.ตากแดด

ทำปุ๋ยหมัก มูลสัตว์ ขี้เถี่ยว ขี้หมู หมัก 6 เดือน

สูตร พืชสด 70% มูลสัตว์ 30% หมักนาน 6 เดือน + จุลินทรีย์หมักเอง ใช้กับผัก

กลุ่ม ม. 1 ต.ถ้ำน้ำผุด

ทำปุ๋ยชีวภาพ แกลบ ขี้ไก่ รำ EM เศษผัก ใช้เครื่องโม่ปั่นผสมหมัก 7 วัน

ปัญหา น้ำหนักเบา ซึ่งจะแก้ไขโดยใช้ขี้ค้างคาวผสมดินถ้าผสม ขณะนี้ขายกิโลละ 8 บาท

กลุ่ม ม. 3 ต.ทุ่งคาโงก

ใช้มูลสัตว์ รำข้าว ดินหมก เศษหญ้า EM คลุกเข้ากันหมัก 3 วัน ใช้ได้เลย

รายบุคคล

สมยศ จินดาพล เศษผัก ร้าข้าว ปลาไก่ ถากน้ำตาล EM ทำล้งหมัก จะใช้เครื่องฉีดพ่น

สุจิน เจริญการ ทำปุ๋ยหมักจากใบไม้ ใบหญ้า+ มูลสัตว์ ต้องคอยกลับกอง

อำนาจ สิทธิสุข ขี้วัวใส่ป่าลัม

นิคม เพชรศิริ ทำน้ำส้มควันไม้อัตรา 1:100 ใส่แมลง น้ำหมักจากสัตว์

- ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และสมุนไพรไล่แมลง ตะไคร้หอม บรเพ็ด สะเดา ข่า
- เศษหญ้า+ขี้วัว+ขี้ไก่
- หมักปุ๋ยหญ้า ขี้หมู ขี้วัว ขี้เลื่อย หมัก 5-6 เดือน

เสมอใจ สุขขารมย์ เลี้ยงหมู ให้กินหยวกกล้วย ใบมัน/ต้นมันสำปะหลัง/กล้วยน้ำว้าสด, นำมูลสุกรมาหมักด้วย พด.2 + ถากน้ำตาล กลับกอง 3 วัน/ครั้ง 1 เดือนใช้ได้ และนำมูลสุกร และน้ำล้างคอกหมักในบ่อ ใส่ถากน้ำตาลลงไปเพื่อลดกลิ่นเหม็น และนำไปรดต้นไม้ได้

แนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์

1. สร้างความเข้าใจ/เปลี่ยนแนวคิด/สร้างจิตสำนึก
2. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้ความรู้
3. รวมกลุ่ม /แลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. ทำโรงงานปุ๋ย/พัฒนาให้มีมาตรฐาน
5. ให้มีแปลงสาธิต
6. บรรจุเป็นหลักสูตรการสอนในโรงเรียน

ปัญหาอุปสรรค

เกษตรกรผู้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนบางคนไม่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์มาก่อนทำให้ไม่ได้ความรู้และประสบการณ์จากบุคคลกลุ่มนี้

ข้อเสนอแนะควรคัดเลือกบุคคลเป้าหมายที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์มาก่อน

จากการจัดเวทีเรียนรู้ระดับอำเภอที่ดำเนินการมาทั้ง 4 เวที 4 อำเภอ ทีมพี่เลี้ยงจาก สกว. ได้เสนอแนะให้เก็บข้อมูลของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่สามารถใช้เป็นแปลงตัวอย่างแก่เกษตรกรในจังหวัดได้ ทีมวิจัยจึงได้ร่วมกัน

วางแผนออกไปเก็บข้อมูลเกษตรกรแปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์ จำนวน 6 ราย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอผลจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่โครงการที่เข้าร่วมประชุมจัดเวทีระดับอำเภอ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของฟาร์ม

ตอนที่ 3 ระบบการผลิตทางการเกษตรในฟาร์มของเกษตรกร

ตอนที่ 4 แรงจูงใจของเกษตรกรต่อการตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์

ตอนที่ 5 แหล่งความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกษตรกรอินทรีย์แก้ปัญหา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1. อายุของเกษตรกร

จากการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.44 มีอายุระหว่าง 56-70 ปี รองลงมา ร้อยละ 41.03 มีอายุระหว่าง 40-55 ปี อายุเฉลี่ยเท่ากับ 53 ปี อายุมากที่สุด 77 ปี
อายุน้อยที่สุด 24 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามอายุ

หน่วย: ราย

อายุ (ปี)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 39	11	9.40
40-55	48	41.03
56-70	52	44.44
มากกว่า 71	6	5.13
รวม	117	100.00

อายุมากที่สุด 77 ปี

อายุน้อยที่สุด 24 ปี

อายุเฉลี่ย 53.87 ปี

2. ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.13 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และไม่ได้เรียนหนังสือ รองลงมา ร้อยละ 35.90 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3- ประกาศนียบัตรวิชาชีพและ เกษตรกรส่วนน้อย เพียงร้อยละ 11.97 ที่จบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง – ปริญญาตรี (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย: ราย

ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ไม่เรียนหนังสือ - ป. 6	61	52.13
- ม.3 – ปวช.	42	35.90
- ปวส. - ปริญญาตรี	14	11.97
รวม	117	100.00

3. อาชีพ

จากการศึกษาการประกอบอาชีพของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.40 มีอาชีพทำสวน รองลงมา ร้อยละ 13.70 มีอาชีพเลี้ยงสัตว์และค้าขาย โดยเกษตรกรมีอาชีพทำสวนมากที่สุดเท่ากับ 114 ราย น้อยที่สุดมีอาชีพทำไร่และรับราชการ จำนวน 2 ราย (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามอาชีพ

N=117

อาชีพเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ทำสวน	114	97.40
- ทำไร่	2	1.70
- ประมง(เลี้ยงสัตว์น้ำ)	20	17.10
- รับราชการ	2	1.70
- เลี้ยงสัตว์	20	17.100
- รับจ้าง	16	13.67
- ค้าขาย	20	17.10

4. การเป็นสมาชิกองค์กรเกษตรกร

จากการศึกษาการเป็นสมาชิกองค์กรเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.8 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 62.4 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ถัดมา ร้อยละ 57.3, 25.6, 12.8, 9.4 และ 6.8 เป็นสมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส. กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพารา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไร่นาสวนผสมฯ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มอื่น ๆ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มองค์กรเกษตรกรที่เกษตรกรเป็นสมาชิก

N=117

การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
- กลุ่มเกษตรกร	77	65.8
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	23	19.7
- กลุ่ม ธกส.	67	57.3
- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	73	62.4
- กลุ่มไร่นาสวนผสมฯ	11	9.4
- สหกรณ์การเกษตร	23	9.4
- กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพารา	30	25.6
- วิสาหกิจชุมชน	15	12.8
- กลุ่มอื่น ๆ	8	6.8

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของฟาร์ม

5. พื้นที่ทำการเกษตร

จากการศึกษาจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.04 มีพื้นที่ระหว่าง 12-23 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 30.77 มีพื้นที่ระหว่าง 1-11 ไร่ ถัดมาร้อยละ 20.51 มีพื้นที่ระหว่าง 24-50 ไร่ และส่วนน้อยเพียง ร้อยละ 13.68 ที่มีพื้นที่มากกว่า 50 ไร่ พื้นที่มากที่สุด 400 ไร่ น้อยที่สุด 1 ไร่ เฉลี่ย 30 ไร่ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร

หน่วย: ราย

พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- 1-11 ไร่	36	30.77
- 12-23 ไร่	41	35.04
- 24-50 ไร่	24	20.51
- มากกว่า 50 ไร่	16	13.68
รวม	117	100.00

มากที่สุด 400 ไร่

น้อยที่สุด 1 ไร่

เฉลี่ย 30.0 ไร่

6. สภาพพื้นที่

จากการศึกษาสภาพพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.00 เป็นที่ราบ รองลงมา ร้อยละ 24.80 เป็นที่ลาดเชิงเขา ส่วนที่ดอนและที่ลุ่มมีเพียงร้อยละ 10.30 และ 6.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสภาพพื้นที่ทำการเกษตร

หน่วย: ราย

สภาพพื้นที่ทำการเกษตร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
- ที่ราบ	69	59.00
- ที่ดอน	12	10.30
- ที่ลุ่ม	7	6.00
- ที่ลาดเชิงเขา	29	24.80

7. แรงงานในฟาร์ม

จากการศึกษาจำนวนแรงงานในฟาร์มของเกษตรกร โดยภาพรวม ร้อยละ 86.33 มีแรงงาน น้อยกว่า 4 คน รองมาร้อยละ 11.11 มีแรงงาน 4-6 คน มีแรงงานในฟาร์มมากที่สุด 20 คน น้อยที่สุด 1 คน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนแรงงานในฟาร์ม

หน่วย: ราย

จำนวนแรงงานในฟาร์ม (คน)	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
- น้อยกว่า 4 คน	101	86.33
- 4-6 คน	13	11.11
- มากกว่า 7 คน	3	2.56
รวม	117	100.00

มากที่สุด 20

น้อยที่สุด 1

เฉลี่ย 3.7

8. แรงงานประจำในฟาร์ม

จากการศึกษาแรงงานประจำในฟาร์ม ของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.47 มีแรงงานประจำในฟาร์ม มีเพียงร้อยละ 14.53 ที่ไม่มีแรงงานประจำในฟาร์ม (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามแรงงานประจำในฟาร์ม

หน่วย: ราย

แรงงานประจำในฟาร์ม (คน)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มี	17	14.53
มี	100	85.47
รวม	117	100.00

9. จำนวนแรงงานรับจ้างในฟาร์ม

จากการศึกษาจำนวนแรงงานรับจ้างในฟาร์มของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.96 ไม่มีแรงงานที่รับจ้างในฟาร์ม และร้อยละ 35.04 มีแรงงานที่รับจ้างในฟาร์ม (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนแรงงานที่รับจ้างในฟาร์ม
หน่วย: ราย

แรงงานที่รับจ้างในฟาร์ม (คน)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ไม่มี	76	64.96
- 4-6 คน	41	35.04
รวม	117	100.00

10. แหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตร

10.1 เงินทุนของตนเอง

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 37.60 ใช้เงินลงทุน ระหว่าง 16,001-150,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 29.10 ใช้เงินลงทุน ระหว่าง 6,501-16,000 บาท ถัดมา ร้อยละ 23.90 ใช้เงินลงทุน ระหว่าง 200-6,500 บาท และมีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 9.40 ใช้เงินลงทุน มากกว่า 150,000 บาท มากที่สุด เท่ากับ 900,000 บาท น้อยที่สุด 200 บาท เฉลี่ย เท่ากับ 64,848 บาท (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของตนเอง

N = 117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- 200-6,500 บาท	28	23.90
- 6,501-16,000 บาท	34	29.10
- 16,001-150,000 บาท	44	37.60
- มากกว่า 150,000 บาท	11	9.40
รวม	117	100.00

สูงสุด 900,000 ต่ำสุด 200 เฉลี่ย 64,848

10.2 เงินทุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์(ธ.ก.ส.)

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.10 ไม่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. รองลงมา ร้อยละ 15.39 ใช้เงินลงทุน ระหว่าง 30,000-100,000 บาท ถัดมา ร้อยละ 8.55 , 7.69 , และ 4.27 ใช้เงินลงทุนต่ำกว่า 30,000 บาท มากกว่า 150,000 บาท และใช้เงินลงทุน ระหว่าง 100,001-150,000 บาท ตามลำดับ มากที่สุดเท่ากับ 2,000,000 บาท น้อยที่สุด 5,000 บาท เฉลี่ย 48,700.85 บาท (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของ ธ.ก.ส.

N=117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	75	64.10
-ต่ำกว่า 30,000 บาท	10	8.55
- 30,001-100,000 บาท	18	15.39
- 100,001-150,000 บาท	5	4.27
-มากกว่า 150,000 บาท	9	7.69
รวม	117	100.00

สูงสุด 2,000,000 ต่ำสุด 5,000 เฉลี่ย 48,700.85

10.3 เงินทุนของธนาคารพาณิชย์

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.58 ไม่กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ รองลงมา ร้อยละ 1.70 ใช้เงินลงทุน ระหว่าง 60,000-150,000 บาท และ ร้อยละ 0.86 ใช้เงินลงทุนต่ำกว่า 60,000 บาท และมากกว่า 150,000 บาท ตามลำดับ มากที่สุดเท่ากับ 200,000 บาท น้อยที่สุด 10,000 บาท เฉลี่ย 3,589.74 บาท (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของ ธนาคารพาณิชย์

N=117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	113	96.60
-ต่ำกว่า 60,000 บาท	1	0.86
- 60,000 -150,000 บาท	2	1.70
-มากกว่า 150,000 บาท	1	0.86
รวม	117	100.00

สูงสุด 200,000 ต่ำสุด 100,000 เฉลี่ย 3,589.74

10.4 เงินทุนของสหกรณ์การเกษตร

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกร โดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 89.74 ไม่กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร รองลงมา ร้อยละ 5.13 ใช้เงินลงทุน ต่ำกว่า 26,000 บาท และ ร้อยละ 2.57 ใช้เงินลงทุน ระหว่าง 26,001 -100,000 บาท และมากกว่า 100,000 บาท ตามลำดับ มากที่สุดเท่ากับ 800,000 บาท น้อยที่สุด 5,000 บาท เฉลี่ย 13,076.92 บาท (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของสหกรณ์การเกษตร

N =117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	105	89.74
- ต่ำกว่า 26,000 บาท	6	5.13
- 26,001 -100,000 บาท	3	2.57
- มากกว่า 100,000 บาท	3	2.57
รวม	117	100.00

สูงสุด 80,000 ต่ำสุด 5,000 เฉลี่ย 13,076.92

10.5 เงินทุนของกองทุนหมู่บ้าน

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.65 ไม่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 17.95 ใช้เงินลงทุนระหว่าง 15,000 -20,000 บาท ถัดมา ร้อยละ 7.69 ใช้เงินลงทุน 15,000 บาทและ ร้อยละ 1.71 ใช้เงินลงทุน มากกว่า 20,000 บาท ตามลำดับ มากที่สุดเท่ากับ 60,000 บาท น้อยที่สุด 10,000 บาท เฉลี่ย 4,957.26 บาท (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของกองทุนหมู่บ้าน

N =117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	85	72.60
- ต่ำกว่า 15,000 บาท	9	7.69
- 15,000 -20,000 บาท	21	17.95
- มากกว่า 20,000 บาท	2	1.71
รวม	117	100.00

สูงสุด 60,000 ต่ำสุด 10,000 เฉลี่ย 4,957.26

10.6 เงินทุนของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.30 ไม่กู้เงิน ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 0.90 ใช้เงินลงทุน 1,000 บาท และ 15,000 บาทตามลำดับ มากที่สุดเท่ากับ 15,000 บาท น้อยที่สุด 10,000 บาท เฉลี่ยเท่ากับ 213.65 บาท (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของวิสาหกิจชุมชน

N = 117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	115	98.30
- 1,000 บาท	1	0.90
- 15,000 บาท	1	0.90
รวม	117	100.00

สูงสุด 15,000 ค่าสุด 10,000 เฉลี่ย 213.65

10.7 เงินทุนของกลุ่มไร่นาสวนผสม

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.60 ไม่กู้เงินจากกลุ่มไร่นาสวนผสม รองลงมา ร้อยละ 1.80 ใช้เงินลงทุนระหว่าง 2,000 -13,000 บาท ถัดมา ร้อยละ 0.9 ใช้เงินลงทุนต่ำกว่า 2,000 บาทและ มากกว่า 13,000 บาท ตามลำดับ สูงที่สุดเท่ากับ 13,000 บาท ค่าที่สุด 1,000 บาท เฉลี่ย 264.95 บาท (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของกองทุนหมู่บ้าน

N = 117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	113	96.60
- ต่ำกว่า 2,000 บาท	1	0.90
- 2,000 -13,000 บาท	2	1.80
- มากกว่า 13,000 บาท	1	0.90
รวม	117	100.00

สูงสุด 15,000 ค่าสุด 1,000 เฉลี่ย 264.95

10.8 เงินทุนของกลุ่มเกษตรกร

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.60 ไม่กู้เงินจากกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 1.70 ใช้เงินลงทุนระหว่าง 8,000 -25,000 บาท ที่เหลือ ร้อยละ 0.80 ใช้เงินลงทุนต่ำกว่า 8,000 บาทและใช้เงินลงทุนระหว่าง 8,000 -25,000 บาท ตามลำดับ สูงที่สุดเท่ากับ 150,000 บาท ค่าที่สุด 6,800 บาท เฉลี่ย 1622.22 บาท (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของกลุ่มเกษตรกร

N =117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	113	96.60
-ต่ำกว่า8,000 บาท	1	0.85
- 8,000 -25,000 บาท	2	1.70
- มากกว่า 25,000 บาท	1	0.85
รวม	117	100.00

สูงสุด 15,000 ต่ำสุด 6,800 เฉลี่ย 1622.22

10.9 เงินทุนของญาติพี่น้อง

จากการศึกษาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.30 ไม่กู้เงินจากญาติพี่น้อง ส่วนที่เหลือ ร้อยละ0.90 ใช้เงินลงทุน 1,500 บาทและ300,000 บาท ตามลำดับ สูงที่สุดเท่ากับ 300,000 บาท ต่ำที่สุด 1,500 บาท เฉลี่ย 2570 บาท (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งทุนของญาติพี่น้อง

N =117

ระดับเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
-ไม่กู้	115	98.20
- 1,500 บาท	1	0.90
- 300,000 บาท	1	0.90
รวม	117	100.00

สูงสุด 300,000 ต่ำสุด 1,500 เฉลี่ย 2,570

11. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดใช้น้ำฝนเป็นหลัก รองลงมาร้อยละ 29.90 ใช้น้ำจากคลองธรรมชาติ ถัดมา ร้อยละ 24.79 ใช้แหล่งน้ำอื่น ๆ เช่น บ่อน้ำตื้น ถัดมาร้อยละ 16.24 , 10.26, 8.55, 6.84 และ5.98 ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน สระน้ำ ขุมเหมือง ชลประทาน และบ่อบาดาลตามลำดับ (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร

N=117

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- น้ำฝน	117	100.00
- สระน้ำ	12	10.26
- ประปาหมู่บ้าน	19	16.24
- น้ำชลประทาน	8	6.84
- คลองธรรมชาติ	35	29.90
- บาดาล	7	5.98
ขุมเหมือง	10	8.55
- อื่น ๆ	29	24.79

12.เครื่องมือการเกษตร

จากการศึกษาการใช้เครื่องมือการเกษตรของเกษตรกรในฟาร์ม โดยภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.90 มีเครื่องตัดหญ้าใช้ รองลงมาร้อยละ 51.33 มีเครื่องสูบน้ำ ถัดมาร้อยละ 33.33 , 30.00 และ 8.60 มีรถสามล้อแบบ พ่วงข้าง มีรถยนต์กะบะและเครื่องมือการเกษตรอื่น ๆ ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามชนิดเครื่องจักรกลการเกษตร

หน่วย: ราย N=117

ชนิดเครื่องมือการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
- เครื่องตัดหญ้า	104	88.90
- เครื่องพ่นยา	53	45.30
- เครื่องสูบน้ำ	60	51.33
- รถสามล้อพ่วง	39	33.33
- รถกะบะ	36	30.00
- อื่น ๆ	10	8.60
รวม	117	100.00

21 หนี้สินของเกษตรกร

จากการศึกษาหนี้สินของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.88 ไม่มีหนี้สิน รองลงมา ร้อยละ 39.70 มีหนี้สินระหว่าง 30,000-100,000 บาท ที่เหลือ ร้อยละ 23.53, 19.12 และ 17.65 มีหนี้สินต่ำกว่า 30,000 บาท มากกว่า 205,000 บาท และระหว่าง 100,001-205,000 บาท ตามลำดับ สูงที่สุดเท่ากับ 4,000,000 บาท ต่ำที่สุด 3,000 บาท เฉลี่ย 48,700.85 บาท (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามหนี้สิน

N=117

ระดับหนี้สิน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ไม่เป็นหนี้	49	41.88
- ต่ำกว่า 30,000 บาท	16	23.53
- 30,000-100,000 บาท	27	39.70
- 100,001-205,000 บาท	12	17.65
- มากกว่า 205,000 บาท	13	19.12
รวม	117	100.00

สูงสุด 4,000,000, ต่ำสุด 3,000 เฉลี่ย 48,700.85

22. รายได้ของเกษตรกร

จากการศึกษารายได้ของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.00 มีรายได้ระหว่าง 25,000 -800,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 28.18 มีรายได้ ระหว่าง ถัดมา ร้อยละ 18.18 มีรายได้ ต่ำกว่า 25,000 บาท และส่วนที่เหลือ ร้อยละ 16.37 มีรายได้มากกว่า 216,000 บาท สูงที่สุดเท่ากับ 1,000,000บาท ต่ำที่สุด 3,000 บาท เฉลี่ย บาท (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามรายได้

N=110

ระดับรายได้	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ไม่มีรายได้	8	7.27
- ต่ำกว่า 25,000 บาท	20	18.18
- 25,000 -800,000 บาท	33	30.00
- 800,001-216,000 บาท	31	28.18
- มากกว่า 216,000 บาท	18	16.37
รวม	110	100.00

18. รายจ่ายของเกษตรกร

จากการศึกษารายจ่ายในการทำฟาร์มของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.64 มีรายจ่าย ระหว่าง 38,001-113,816 บาท รองลงมา ร้อยละ 28.04 มีรายจ่าย ระหว่าง 13,000 -38,000 บาท ถัดมา ร้อยละ 19.63 มีรายจ่าย มากกว่า 113,816 บาท และส่วนที่เหลือ ร้อยละ 18.69 มีรายจ่ายต่ำกว่า 13,000 บาท สูงที่สุดเท่ากับ 4,000,000บาท ต่ำที่สุด 3,000 บาท เฉลี่ย บาท (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามรายจ่าย

N =107		
ระดับรายจ่าย	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ต่ำกว่า 13,000 บาท	20	18.69
- 13,000 -38,000 บาท	30	28.04
- 38,001-113,816 บาท	36	33.64
- มากกว่า 113,816 บาท	21	19.63
รวม	107	100.00

ตอนที่ 3 ระบบการผลิตทางการเกษตรในฟาร์มของเกษตรกร

ระบบการปลูกพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดพังงา จะปลูกพืชเชิงพืชเดี่ยว จากการสอบถามเกษตรกรที่เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 116 ราย จะปลูกพืชเชิงพืชเดี่ยว เช่น ปลูกยางพารา จำนวน 82 ราย ปลูกปาล์ม จำนวน 35 ราย ปลูกมังคุด จำนวน 76 ราย ปลูกลองกอง จำนวน 63 ราย ปลูกผัก จำนวน 20 ราย และปลูกพืชอื่น ๆ จำนวน 25 ราย และจากการสอบถามข้อมูลการปลูกพืชของเกษตรกร ส่วนใหญ่เกษตรกรแต่ละราย จะมีการปลูกพืชหลายชนิด จากการสอบถามข้อมูลเกษตรกร จำนวน 116 ราย จะมีเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน คือ ปลูกพืช 2 ชนิดจำนวน 45 ราย ปลูกพืช 3 ชนิด จำนวน 22 ราย ปลูกพืช 4 ชนิด จำนวน 12 ราย และปลูกพืชมากกว่า 4 ชนิดในแปลงเดียวกัน จำนวน 25 ราย จากการสอบถามข้อมูลการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรที่เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 116 ราย เกษตรกรจะใช้ ปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน 92 ราย ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดน้ำ จำนวน 51 ราย ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดแห้ง จำนวน 63 ราย ใช้ปุ๋ยเคมี จำนวน 34 ราย ตอบว่าไม่ใช่ปุ๋ยเคมี จำนวน 83 ราย สำหรับจากการสอบถามข้อมูลการใช้สารเคมีของเกษตรกรที่เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 116 ราย เกษตรกรจะใช้สารเคมี จำนวน 34 ราย เช่น ไกลโฟเสท กรัมนีอกโซน และไม่ใช้สารเคมี จำนวน 83 ราย

ตอนที่ 4 แหล่งความรู้

19 แหล่งความรู้

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 27.40 ได้รับความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์จากการประชุม /สัมมนา รองลงมาร้อยละ 25.60 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถัดมา ร้อยละ 15.40, 13.70และ10.30 ได้รับความรู้จากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ โทรศัพท์และนิตยสารต่าง ๆ ตามลำดับ แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับมากที่สุด คือการประชุม/ สัมมนา น้อยที่สุดคือ บริษัท/ร้านค้าและเว็บไซต์ต่าง ๆ (ตามตารางที่ 24)

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับความรู้										รวม	
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		จำนวนร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.เพื่อนบ้าน	15	12.8	34	29.1	43	36.8	19	16.2	6	5.1	117	100
2.กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	18	15.4	39	33.3	39	33.4	11	9.4	10	8.5	117	100
3.ประชุม/สัมมนา	32	27.4	34	29.1	37	31.6	8	6.8	6	5.1	117	100
4.จนท.ของรัฐ	30	25.6	28	23.9	36	30.8	11	9.4	12	10.3	117	100
5.บริษัท/ร้านค้า	2	1.7	7	6.0	27	23.1	31	26.5	50	42.7	117	100
6.เอกชน	3	2.6	13	11.1	25	21.4	32	27.3	44	37.6	117	100
7.สื่อวิทยุ	8	6.8	20	17.1	46	39.4	24	20.5	19	16.2	117	100
8.โทรทัศน์	16	13.7	34	29.0	38	32.5	20	17.1	9	7.7	117	100
9.หนังสือพิมพ์	11	9.4	21	17.9	43	36.8	23	19.7	19	16.2	117	100
10.วารสาร	6	5.1	15	12.8	36	30.8	22	18.8	38	32.5	117	100
11.นิทรรศการ	12	10.3	17	14.5	41	35.1	21	17.9	26	22.2	117	100
12.เว็บไซต์	2	1.7	7	6.0	19	16.2	29	24.8	60	51.33	117	100
13.สถาบันการศึกษา	5	4.3	14	12.0	41	35.1	17	14.5	40	34.1	117	100

ตอนที่ 5 แรงูงใจที่ทำเกษตรกรอินทรีย์

20 แรงูงใจที่ทำเกษตรกรอินทรีย์

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 53.80 ได้รับแรงูงใจจากความปลอดภัยของครอบครัวและผู้บริโภค รองลงมาร้อยละ 44.40 ได้รับได้รับแรงูงใจจากการช่วยลดต้นทุนการผลิต ถัดมาร้อยละ 35.00 ,20.50 และ 16.20 ได้รับได้รับแรงูงใจจากการได้ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากเจ้าหน้าที่ของรัฐและจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ เกษตรกรได้รับแรงูงใจมากที่สุด ความปลอดภัยของครอบครัวและผู้บริโภคจำนวน 63 ราย น้อยที่สุดจากภาคเอกชน จำนวน 9 ราย(ตามตารางที่25)

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามแรงจูงใจที่ทำเกษตรอินทรีย์

N=117

แรงจูงใจจาก	แรงจูงใจที่ทำเกษตรอินทรีย์		ระดับ แรงจูงใจที่ทำเกษตรอินทรีย์				รวม					
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		จำนวนร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ครอบครัวปลอดภัย	63	53.8	46	39.3	5	4.3	2	1.7	1	.9	117	100
2.ผู้บริโภคปลอดภัย	63	53.08	46	39.3	6	5.1	1	.9	1	.9	117	100
3.ช่วยลดต้นทุน	52	44.4	48	41.0	15	12.8	1	.9	1	.9	117	100
4.อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	41	35	61	50.8	12	10.3	2	1.7	1	.9	117	100
5.จนท.ของรัฐ	24	20.5	41	35.0	42	35.9	7	6.0	3	2.6	117	100
6.สื่อต่างๆ	12	10.3	36	30.8	41	35.0	17	14.5	11	9.4	117	100
7.เอกชน	9	7.7	22	18.8	34	29.1	19	16.2	33	28.2	117	100
8.กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	19	16.2	30	25.6	35	29.9	15	12.8	18	15.4	117	100
9.กระแสเกษตรอินทรีย์โลก	16	13.7	24	20.5	33	28.2	12	10.3	32	27.4	117	100

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกษตรกรอินทรีย์และปัญหา

ข้อเสนอแนะเกษตรกรเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์และปัญหา

6.1 ข้อเสนอแนะ

1. ให้สนับสนุนการทำปุ๋ยอินทรีย์และลดการนำเข้าปุ๋ยเคมี
2. ให้รัฐประชาสัมพันธ์ถึงโทษภัยของสารเคมี
3. ควรให้มีมาตรฐานแน่นอนให้เหมาะกับพืชแต่ละชนิด
4. ควรให้มีการรับรองมาตรฐานผลผลิตที่ผลิตแบบเกษตรอินทรีย์จริงๆ
5. ควรจัดนิทรรศการนำศึกษาดูงานพร้อมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรเกษตรอินทรีย์
6. ควรมีฟาร์มตัวอย่างในตำบลเป็นแปลงเรียนรู้โดยจัดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
7. ช่วยดูแลราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ดี
8. ส่งเสริมกลุ่มที่ดำเนินการอยู่แล้วให้อยู่รอดได้
9. ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจเกษตรอินทรีย์ทุกหมู่บ้าน
10. ให้สนับสนุนอุปกรณ์การผลิตปุ๋ยชีวภาพ
11. ควรจัดงานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

12. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ควรมีความชัดเจนเกษตรกรขาดความรู้เรื่องมาตรฐาน
13. ควรจัดประชุมสัมมนา ร่วมกันจัดนิทรรศการ
14. รัฐควรส่งเสริมให้จริงจังมากกว่านี้ต่อเนื่อง
15. ควรแยกสินค้าอินทรีย์กับสินค้าทั่วไปให้มีความแตกต่างด้านราคา และบรรจุภัณฑ์
16. เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์
17. เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์
18. ควรจัดงบประมาณสมทบให้เกษตรกรที่หันมาผลิตแบบอินทรีย์
19. ให้มาสาธิตการทำให้ถึงแปลงเกษตรกร
20. ผลิตปุ๋ยราคาถูกลงขายเกษตรกร
21. ควรสนับสนุนปุ๋ยพืชสดที่มีคุณภาพให้เกษตรกร
22. เกษตรกรขาดความมั่นใจในปุ๋ยอินทรีย์

6.2 อำเภอเกาะปัง

1. เพิ่มความรู้ให้เกษตรกรให้มากกว่านี้
2. อยากให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนทางภาคเกษตรกรให้มากกว่านี้
3. เกษตรกรยังไม่มีความรู้ สูตรการผสมปุ๋ยอินทรีย์
4. มีตลาดรองรับน้อยมากและมีปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำมีแค่ส่งเสริมการผลิตไม่ค่อยส่งเสริมด้านการตลาดให้เกษตรกร
5. อยากให้ภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนให้ตรงจุดปัญหา คือไม่มีการสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน
6. อยากให้มีการรวมกลุ่มในการผลิตปุ๋ย บ่อแก๊สชีวภาพ โรงปุ๋ยหมัก อุปกรณ์เครื่องทำปุ๋ย
7. สารเคมีที่ใช้ กรัมน็อกโซน ไกลโฟเซต โบโอกรีน
8. ใช้ปูนขาวฆ่าเชื้อโรคในการเลี้ยงสัตว์น้ำ
9. ใช้จุลินทรีย์

6.3 อำเภอตะกั่วป่า

1. การสนับสนุนจากภาครัฐ , เอกชนยังน้อย ควรเพิ่มและให้ความจริงจังให้มากขึ้น
2. ขาดถังหมักขนาด 200 ml จำนวน 2-3 ถัง
3. ชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจในคุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์
4. ควรจัดอบรมและเห็นคุณค่าของธาตุอาหารในปุ๋ยอินทรีย์
5. ควรมีการสอนชาวบ้านในด้านการผลิตบอกคุณสมบัติของวัสดุที่นำมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์
6. เกษตรกรไม่ทำตามที่ได้ตกลงไว้
7. มีปัญหาด้านการตลาดแม่ค้ามักจะนำผักดีไปปนกับของไม่ดี
8. ภาครัฐ เอกชน ควรเข้ามาดูแลด้านตลาด
9. ควรมีการติดต่อโดยตรงกับเจ้าหน้าที่
10. ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องโดยใช้สื่อ วิทยุ โทรทัศน์
11. สินค้ามีหลายบริษัทแต่ขาดการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ

12. หน่วยงานของรัฐควรเข้ามารับรองด้านการผลิตควมมีการระบุว่าเป็นที่ผลิตจำหน่ายมาจากวัสดุชนิดใด
13. เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินควรเข้ามาควบคุมดูแลและรับรองคุณภาพ
14. ภาครัฐควรลงพื้นที่พบปะกับเกษตรกรเป็นประจำและต่อเนื่อง ควรมีการสนับสนุนและการจัดการที่มีมาตรฐาน
15. ให้ภาครัฐจัดการฝึกอบรม
16. รัฐบาลขาดการสนับสนุน
17. อยากให้ภาครัฐดูแลด้านการตลาดและการส่งเสริมการเกษตร
18. ทำให้ดินดี ดันสมบูรณ์

6.4 อำเภอเมือง

1. ขาดความรู้เรื่องทำอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพต่างๆทั้งนิติบุคคลและไม่เป็น
2. ขอให้สนับสนุนเครื่องสูบน้ำ
3. ให้เจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำ
4. ขาดวัสดุทำปุ๋ย
5. ต้องการสนับสนุนความรู้การทำปุ๋ย
6. ช่วยด้านการตลาด
7. ช่วยควบคุมราคาดูและมาตรฐานในการผลิต
8. ต้องการให้การสนับสนุนโรงงานทำปุ๋ยอินทรีย์
9. ให้การจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบริหารจัดการ
10. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้ผู้บริโภคเห็นความสำคัญของผลิตผลปลอดภัย
11. สนับสนุนเงินทำแก่อุปกรณ์ทำปุ๋ยอินทรีย์
12. ส่งเสริมการทำเกษตรแบบครบวงจร

กิจกรรมร่วมจัดงานเวทีนำเสนอผลการวิจัยร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2550 ณ ห้องประชุมวิทยาลัยการอาชีพท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา โดยมีเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากจังหวัดพังงาและจังหวัดระนอง มาร่วมจัดงาน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา มาเป็นประธานเปิดงาน มีสื่อมวลชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรการนำเสนอผลการวิจัยจัดในรูปแบบการจัดนิทรรศการผลงานวิจัย นำตัวอย่างของจริงมาโชว์และจำหน่ายผลผลิตเช่น สมุนไพร พันธุ์พืชท้องถิ่นที่หายาก พร้อมทั้งนำเสนอผลงานโดยให้หัวหน้าโครงการวิจัยจากทั้งสองจังหวัดแบบอภิปรายคณะ ซึ่งโครงการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา ได้นำเสนอแปลงตัวอย่างของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่โครงการอำเภอตะกั่วทุ่ง 2 ราย อำเภอตะกั่วป่า 2 ราย ส่วนอำเภอกะปงและอำเภอเมือง อำเภอละ 1 ราย รวม 6 ราย ตามรายละเอียดในเวทีเรียนรู้ระดับจังหวัด ในวันที่ 24 เมษายน 2550

กิจกรรมที่ 3 เวทีเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ระดับจังหวัด ในวันที่ 24 เมษายน 2550 ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองพังงา เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม เสนอต่อสาธารณะชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยได้เชิญหน่วยงานที่ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่

จังหวัดพังงา มีสำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด เจ้าหน้าที่จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยระดับภาคและจังหวัด ผู้มีประสบการณ์ในการณรงค์ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกระบี่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการเปิดการสัมมนาได้เรียนเชิญเกษตรจังหวัดพังงา คือ

นายสมศักดิ์ ประทีปโชติพร เกษตรจังหวัดพังงา มาเป็นประธานเปิดการสัมมนาและบรรยายพิเศษ ได้กล่าวว่า จังหวัดพังงามีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,606,810 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่ปลูกกันมาก ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลต่าง ๆ รูปแบบการผลิตส่วนใหญ่ของเกษตรกร คือ การปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปัญหาการผลิต คือ ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชมีราคาแพง และมีการใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าว อย่างไม่ระมัดระวัง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สารเคมีอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคได้รับสารเคมีตกค้าง จากการใช้สารเคมีในภาคเกษตรมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา ได้แนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักพึ่งตนเอง โดยการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง สำหรับการกำจัดวัชพืชก็จะใช้เครื่องตัดหญ้าแทนการใช้สารเคมี มีการป้องกันกำจัดแมลงโดยใช้พืชสมุนไพรมาทดแทนสารเคมีกันมากขึ้น การปรับสภาพพื้นที่สวนให้มีความหลากหลายด้านชนิดพืช มีการเลี้ยงสัตว์ และเลี้ยงปลา เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านราคา มีการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษมากขึ้น เน้นการสร้างเชื่อมั่นในแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกร โดยจังหวัดพังงาได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำการศึกษาวิจัยและรวบรวมแปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกร จำนวน 6 แปลง ได้แก่ การจัดการสวนยางพาราโดยปลูกผักเหมียงร่วมยาง ของนางประคอง ลิมพิทักษ์ หมู่ที่ 11 ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง การจัดการไร่นาสวนผสมโดยการใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา ของนายไมตรี ทองตัน หมู่ที่ 12 ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง การบริหารจัดการฟาร์ม การจัดการระบบการปลูกพืชให้อยู่ร่วมกันของนายปราโมทย์ เขียมจำนง หมู่ที่ 9 ตำบลโคกเคียน อำเภอตะกั่วป่า การจัดการระบบนิเวศรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกัน ของนายสุริยา เพชรเกษม หมู่ที่ 3 ตำบลท่านา อำเภอกะปง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนปาล์มน้ำมันของนายสุจินต์ เจริญการ และนายเชื้อ เจริญการ หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมืองพังงา และการทำเกษตรผสมผสาน ของนายสุราษฎร์ ต้าภา หมู่ที่ 6 ตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า ต่อจากนั้นได้เชิญ คุณสงวน มงคลศรีพันธ์ิต จากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเขากลม หมู่ที่ 7 ตำบลหนองทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์ในการณรงค์ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกระบี่ และในภาคใต้ มาบรรยาย เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

บ้านเขากลม หมู่ที่ 7 ตำบลหนองทะเล มีประชากรทั้งหมด 248 ครัวเรือน นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งหมด มีอาชีพทำสวนปาล์มน้ำมัน ยางพารา เลี้ยงสัตว์ ทำประมงชายฝั่ง จากประสบการณ์ในการทำศูนย์เรียนรู้ให้สำเร็จ ต้องทำความเข้าใจกับคนในครัวรั้วเสียก่อน ถ้าท่านสังเกต ส.ค.ส. ในหลวงที่ให้แก่ราษฎร จะเห็นว่า ซ้ายมือเป็นเรือลำเล็ก ๆ ซึ่งหมายถึง การค้าเสรีที่ประเทศไทยได้ทำไปแล้ว ขวามือเป็นระเบิด 4 ลูก ซึ่งได้ระเบิดไปแล้ว คือ ภัยทางวัฒนธรรม ศาสนา การเมือง และสังคม ถ้าท่านอ่านหนังสือนวโกวาท จะสอนให้คนรู้จักหน้าที่ หน้าที่ของพ่อแม่ต่อลูก หน้าที่ของลูกที่จะต้องตอบแทนพ่อแม่ หน้าที่ภรรยา-สามี ที่ต้องปฏิบัติต่อกัน ขอแนะนำ

ให้ท่านไปหาอ่านดูเพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง จะขอเล่านิทานเรื่องเต่ากับปลาช่อน ให้ฟัง มีเรื่องเล่าว่านานมาแล้วเต่ากับปลาช่อนเป็นเพื่อนกัน เต่านั้นมีโอกาสได้ไปเที่ยวบนบก แล้วก็นำไปเล่าให้ปลาช่อนฟังว่าบนบกนั้นมีสิ่งต่าง ๆ มากมาย ที่น่าสนใจและชวนปลาช่อนขึ้นไปดู แต่ปลาช่อน ไม่สนใจ เพราะไม่ใช่วิถีของมัน เต่าอยากพาปลาช่อน ไปเที่ยวบนบกเป็นอย่างมาก จึงหาทางและพยายามจะเล่าเรื่องราวบนบกที่ตนได้ไปพบเห็นมาว่ามีความสวยงาม และสนุกมาก จนถึงใน ปี 2504 ปลาช่อนทนรับร่ำจากเต่าไหว เลยตามเต่าขึ้นไปบนบกตั้งแต่หัวรุ่ง ปลาช่อนสนุกกับการมาเที่ยวบนบกเป็นอย่างมาก แต่พอเวลาใกล้เที่ยง แดดเริ่มร้อน เมื่อของปลาช่อนก็เริ่มแห้ง ปลาช่อนนั้นเริ่มรู้ว่ามันไม่ใช่วิถีของตนเอง จึงหันหัวกลับไปยังหนองน้ำ แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะกลับถึงหนองหรือไม่ และด้วยบารมีของประเทศไทย ซึ่งมีองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ได้ประทานน้ำฝนลงมา(คือทฤษฎีใหม่) ให้ปลาช่อนสามารถกลับถึงหนองได้ เต่าเห็นเช่นนั้นจึงรีบกลับมาหนองน้ำเสียก่อน มาเอาหลายสิ่งหลายอย่างในหนองที่ปลาช่อนได้เคยทิ้งไปมากมาย

จะขอพูดถึงการปฏิรูปการศึกษา การสอนในสถานศึกษาที่สอนอยู่ในปัจจุบัน คือ

1. สอนให้รู้ไม่เป็น
2. สอนให้กินไม่เป็น
3. สอนให้ใช้ของไม่เป็น
4. สอนให้ลูกศิษย์ไปเป็นลูกจ้าง

คือพ่อแม่จะพยายามส่งลูกให้ไปเรียนต่อที่อื่นโดยไม่ให้มีโอกาสมาช่วยงานในครอบครัว ต่อมาเมื่อขางพาราในสวนหมดหน้ากริด ถ้าไปปรึกษาลูก ลูกบอกว่าให้ขายไม้ แล้วถามต่อว่าจะปลูกต่อไหม ลูกก็บอกว่าไม่ต้องปลูกต่อ ให้ขายที่ดินไปเลย สำหรับคนในประเทศไทยก่อนที่จะพบแหล่งเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. หัวไวใจสู้ รู้อะไรจะทำก่อนคนอื่น
2. หลับๆ ตื่นๆ โครงการมาก็ตื่น โครงการ หมดก็หลับต่อ
3. หลับสนิท ไม่สนใจใคร นั่งร้านน้ำชา คือพวกต่อต้าน

ลักษณะของคนรวย มีลักษณะ ดังนี้

มีที่ดินเป็นของตนเอง

มีสามี-ภรรยา เป็นของตนเอง

มีแคด (รู้จักหัววัน) คือรู้จักความเป็นจริง รู้จักตนเอง

มีน้ำ มีอากาศ (ต้องไม่ฉีดยาฆ่าหญ้าด้วย)

อย่างพวกฝรั่งจะเข้าใจว่าคนไทยรวย จะขอเล่าเรื่องฝรั่ง ชื่อมาติน เป็นชาวอังกฤษ ที่ทำเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น มาตินพูดว่าคนไทยจะกินข้าวอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง แต่ฝรั่งจะกินประมาณ 5 นาที คนไทยชอบอยู่คอนโดคิดว่ามีสุข ซึ่งฝรั่งเอาไว้ขังหมา ในวันหยุดสงกรานต์ปีใหม่ ทาง บขส. จะส่งคนกลับบ้านเกิดทั้งหมด ไม่ให้เหลือคณคลัง เศรษฐกิจพอเพียงก็เปรียบเหมือนปล่อยคนออกจากคุก ไม่ให้เกษตรกรรวย คนที่กินข้าว ไม่ได้ทำนา แต่พ่อค้าเป็นคนกำหนดราคาเอง แต่อีก 20 ปีข้างหน้า พอเราขายไปแล้ว ไปทำงานที่ กทม. หาเช้า กินเที่ยง คนที่ตั้งราคาข้าวเอง จะกลับมาทำนา วันนั้น คือวันที่เกษตรกรรวย แต่ไม่ใช่เรา(นายทุนที่ซื้อที่นาไว้) ในหลวงจึงฝากมาว่า อย่าขายที่ดิน ให้เก็บเอาไว้ให้ลูกหลาน ฉะนั้นผู้ปกครองชอบส่งลูกหลานไปเรียนที่อื่น เพราะคิดว่า

มันดีกว่าอยู่ที่บ้าน การทำแบบนี้เหมือนการผลัดลูกออกจากอก ต่อมาก็นั่งครวญครางว่า ลูกไม่เข้าใจ ลูกเราจะรู้จักพ่อแม่เฉพาะชื่อ และหน้าตา ดังนั้น อย่าเลี้ยงลูกให้ผิดทาง อย่าให้คนอื่นเอาลูกเราไปใช้

เรื่องที่ต้องเรียนให้เอาตัวรอดได้มี 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

1. ศาสนา
2. วิถีชีวิตของเราเอง ต้องรู้เรื่องในท้องถิ่นของเรา
3. ต้องรู้ทันโลกเพื่อไม่ให้ถูกเอาเปรียบ
 - ขอให้อยู่แบบคนจนที่มีวันรวย อย่าอยู่แบบคนรวยที่ไม่มีวันรวย
 - มีผู้กำกับถึงจะระงับความจน ผู้กำกับนั้นก็คือ การทำบุญ
 - ให้กินเวลาหัว อย่ากินเวลาอยาก
 - ต้องกินยาเสียก่อน แล้วค่อยกินยา ไม่ใช่กินโรคแล้วค่อยกินยา

การทำบุญต้องทำทั้งบุญส่วนตัว และบุญฟาร์ม ซึ่งบุญชิ้นนั้นจะมีหน่วยงานเศรษฐกิจเกษตรมาแจก และจะมาเก็บทุกเดือน ถ้าทำบุญไม่เป็นก็ให้เริ่มจากการจกรายจ่ายอย่างเดียวก่อน พอเริ่มมีรายรับก็เริ่มบันทึกไป

คนเราจะทำอะไรได้ต้องมีการยอมรับสิ่งที่จะทำเสียก่อน การทำเศรษฐกิจพอเพียงก็เช่นเดียวกัน

- ถ้ารายได้ไม่พอ ไม่ต้องไปเพิ่มรายได้ แต่ให้ไปลดรายจ่ายก่อน

จะบอกเทคนิคการปลูกข้าวให้ ข้าวบ้านเรามันจะแดง เพราะปลูกโดยการขุดหลุมฝัง ซึ่งข้าจะติดดิน ล้างยาก การจะปลูกข้าวให้ ข้าวขาว ต้องปลูกโดยวิธีนั่งแท่นคือ ให้ใช้จอบขุดดินให้เสมอกัน ดังข้าเอาไว้เอาดินที่ผสมกับขี้วัว ขี้ไก่ มาใส่ที่โคนขุดก็ง่าย การปลูกกล้วยถ้าเอาโคนลง จะได้กล้วยประมาณ 10 หวี แต่ถ้าเอาปลายลงจะได้อย่างน้อย 18 หวี นี่เป็นเทคนิคลองไปทำดู การทำเศรษฐกิจพอเพียงต้องทำจากง่ายไปหายาก ขอให้ทุกคนไปเริ่มทำที่ตัวเองก่อนทำไปทีละอย่าง ทำอย่างต่อเนื่องทุกท่านก็จะประสบความสำเร็จ

หลังจากนั้นได้เชิญเกษตรกรที่ทำสวนยางพาราแบบเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ **ผู้ใหญ่วิไล นวณุลิก หมู่ที่ 2 ตำบลคอนสัก อำเภอกอนสัก** ได้เล่าประสบการณ์ของการใช้น้ำหมักชีวภาพในสวนยางพารา ดังนี้

การทำน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์ จะทำเองใช้เอง วิธีใช้น้ำหมักชีวภาพ จะใช้น้ำหมัก 1 ส่วน ต่อ น้ำ 200 ส่วนผสมในถังน้ำมัน 200 ลิตร บรรทุกบรรทุกรถปิ๊กอัพขับเข้าไปในสวนยางแล้วฉีดพ่นด้วย เครื่องยนต์ พ่นแรงสูงฉีดให้ทั่วทั้งสวน 15 วัน/ครั้ง ต่อไป เดือน ละครั้ง ห่างไปเรื่อย จนถึง 3 เดือนฉีดครั้งในขณะที่ดินมีความชื้น น้ำยางจะไหลเพิ่มมากขึ้น เริ่มทำมาตั้งแต่ปี 46 โดยได้ไปฝึกอบรมมาจากวัดป่ายาง จ.นครศรีฯ แล้วทดลองใช้ใน สวนยาง 4 ไร่ก่อน เมื่อเห็นว่าได้ผลดีก็ขยายเพิ่มเป็น 14 ไร่ ตอนนี้ ทำหมด ทุกแปลงรวม 30 ไร่ ต่อมาคนใกล้บ้าน ขอไปใช้และได้ขยายออกไปหลายราย สำหรับสูตรการทำน้ำหมักชีวภาพ คือ

สูตรที่ 1 ปลา 1 ส่วน กากน้ำตาล 1 ส่วน น้ำ 10 ส่วน ใส่ถังพลาสติก ขนาด 200 ลิตร หมักไว้ 6 เดือนจะได้ น้ำหมักชีวภาพพร้อมใช้งาน การนำไปใช้โดย ใช้น้ำหมักชีวภาพ 1 ส่วน ผสมน้ำ 200 ส่วน ฉีดพ่นในสวนยาง ให้ทั่วทั้งสวน

สูตรที่ 2 ปลา 3 ส่วน กากน้ำตาล 3 ส่วน สับปะรด 4 ส่วน หมักโดยไม่ใส่น้ำ หมักไว้ 6 เดือน นำไปใช้โดยใช้ น้ำหมักชีวภาพ 0.5 ลิตร ผสมน้ำ 200 ลิตร นำไปใช้ในการเลี้ยงหอย

ผลสำเร็จที่ใช้น้ำหมักในส่วนข้าง ผิดหน้าข้าง ที่หน้าแห้งกริดไม่ได้แล้ว หลังจากใช้ 6 เดือน หน้าข้างดีขึ้น สามารถกริดข้างได้ และได้หน้าข้างเพิ่มขึ้น ด้านสุขภาพ ทำให้สุขภาพดีขึ้นเพราะเลิกใช้สารเคมีฉีดหญ้า เลิกใช้ยาทาหน้าข้าง รู้สึกว่าสุขภาพดีขึ้น ปลอดภัยจากสารพิษ สภาพดินดีขึ้นมีไส้เดือนมาอาศัยเต็มไปหมด น้ำดี ฟังตนเองได้ ค่าใช้จ่ายลดลง ผลผลิตเพิ่มขึ้น รายได้ก็เพิ่มขึ้น ทำให้มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น มีเพื่อนบ้านมาขอคำแนะนำ เชิญไปบรรยายสาธิตในที่ต่าง ๆ อยู่เสมอ

และต่อไปได้นำเสนอผลการทำเกษตรอินทรีย์จากแปลงดังอย่างในพื้นที่ 4 อำเภอ โดยเกษตรกร มานำเสนอด้วยตนเอง พร้อมฉายสไลด์กิจกรรมของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดพังงา จำนวน 6 ราย ดังนี้

1. แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์การจัดการสวนยางพาราโดยปลูกผักเหียงร่วมยางของ นางประคอง ลิ้มทิทักษ์ อายุ 78 ปี หมู่ที่ 7 ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง

สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่อยู่ใกล้ทะเล หน้าดินเป็นดินร่วนปนทราย ลึกลงไปประมาณ 30 ซม. เป็นดินกรวดชั้นหยาบ ลึกลงไปประมาณ 20 ซม. เป็นดินร่วน (ป่าประคองเล่าว่า เมื่อก่อนใครเห็นที่ตรงนี้พูดว่า จะปลูกอะไรก็ไม่ได้กิน เสียเวลาเปล่า ผู้ไปทำอย่างอื่นดีกว่า) พันธุ์ยางที่ปลูกเป็นพันธุ์ RRIM 600 เนื้อที่ 48 ไร่ ใสปุ๋ยปีละ 1 ครั้ง มีสวนยาง 2 แปลง

- แปลงที่ 1 ยางพารามีอายุ 25 ปี เนื้อที่ประมาณ 18 ไร่ ปลูกผักเหียงร่วมในระหว่างแถวยาง ประมาณ 4.5 ไร่ ผักเหียง อายุ 22 ปี ปลูกโดยใช้ กิ่งตอน และใช้ไหล ระยะปลูกไม่แน่นอนตามความเหมาะสม ใช้ปุ๋ยคอก (ขี้ไก่) จำนวน 100 กระสอบ ๆ ละ 25 บาท เป็นเงิน 2,500 บาท/ครั้ง/ปี

- แปลงที่ 2 ยางพารามีอายุ 4 ปี เนื้อที่ 30 ไร่ ปลูกผักเหียงในร่องอกยางพารา โดยใช้ กิ่งตอน ให้ ระยะปลูกห่างจากต้นยาง 1 เมตร จำนวน 4-5 แถว ระหว่างต้นห่างกัน 1 เมตร ผักเหียงอายุ 1 ปี

การดูแลรักษาผักเหียง

- การกำจัดวัชพืช โดยใช้จอบตาก
- การใส่ปุ๋ยผักเหียง ใช้ปุ๋ยคอก (ขี้ไก่) ใส่ปีละ 4 ครั้ง (3 เดือน/ครั้ง) โดยการหว่านทั้งแปลง
- การตัดแต่งกิ่ง ตัดบนข้อเล็กน้อย ตัดแต่งปีละ 1 ครั้ง
- การเก็บเกี่ยวผักเหียง ใช้เก็บด้วยมือหักตรงข้อ (เก็บข้อแรก) สัปดาห์ละ 1 ครั้ง หลังเก็บเกี่ยว 2-3 วันจะแตกยอดอ่อน

ผลผลิต

- ยอดผักเหียง เก็บครั้งละ 10 – 20 กิโลกรัม ๆ ละ 50 บาท (เฉลี่ยเดือนละประมาณ 100 กิโลกรัม)
- กิ่งตอน ขายกิ่งละ 10-15 บาท (จะตอนในฤดูฝน ใช้ฮอร์โมนเร่งรากจะทำให้รากงอกเร็วกว่าปกติ 15 วัน)
- กิ่งตอนชำถุง ๆ ละ 20 บาท ในปี 2549 ขายกิ่งตอน ประมาณ 5,000 กิ่ง

สถานที่จำหน่าย

- ยอดผักเหมียง จำหน่ายที่ร้านปูดำ ตลาดโคกกลอย ตลาดพังงา
- พันธุ์กิ่งตอน กิ่งตอนชำสูง ส่วนใหญ่ขายในหมู่บ้าน โดยมีคนเข้ามาซื้อถึงแปลง
- ลูกค้าที่ซื้อพันธุ์ไปปลูกมี อำเภอเกาะยาว อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอเมืองพังงา อำเภอทับปุด และจังหวัดภูเก็ต

การศึกษาดูงานที่แปลง

- มีประชาชนสนใจมาศึกษาดูงานมาถ่ายภาพและทำเป็น VDO ที่แปลง มีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ เช่น ฟิลิปปินส์ จีน ญี่ปุ่น
- เจ้างแปลงบอกว่ายินดีที่มีผู้สนใจมาเยี่ยมชม ยินดีให้ความรู้ ด้วยความเต็มใจ และไม่ได้หวังความรู้

การนำผักเหมียงไปประกอบเป็นอาหาร เช่น ผัดกับน้ำมัน ลวก ต้มกะทิ แกงเลียง แกงจืด ใช้เป็นผักสด ปัญหา เมื่อยางพาราเป็นโรคใบร่วง จะกระทบต่อผักเหมียงเพราะติดเชื้อโรคจากยางพารา ทำให้ใบร่วงแต่ไม่เคยใช้สารเคมี ปล่อยให้มันไปโรคก็จะหายไปเอง

2. แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์การจัดการไร่นาสวนผสมโดยการใช้หมักชีวภาพจากปลาของนายไมตรี ทองตัน อายุ 58 ปี หมู่ที่ 1 ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง

สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม (นาร้าง) ดินเป็นดินเหนียว เคยเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างการผลิตเกษตร (คปร. ปี 2539) โดยขุดยกร่อง ทำไร่นาสวนผสม เนื้อที่ 12 ไร่ บนคันร่องปลูกไม้ผล เช่น กระท้อน กลั้ว ขนุน เงาะ ชมพู่ มังคุด มะม่วง มะนาว ลองกอง ไม้ยืนต้น เช่น สะตอ มะพร้าว และเลียงสัตว์ เช่น ไก่ชน ในร่องคูเลี้ยงปลา เช่น

ปลาจระเม็ดน้ำจืด ปลานิล ทับทิม ปลาดูเพียน ฯลฯ

การดูแลรักษาไม้ผล ไม้ยืนต้น

- การกำจัดวัชพืช โดยใช้เครื่องยนต์ตัดหญ้าแบบสะพาย และใช้จอบตากหญ้าบริเวณโคนต้น
- การใส่ปุ๋ย ใช้หมักชีวภาพจากปลา ฉีดพ่น หรือรดบริเวณโคนต้น ใส่ขี้หมูเสริมบ้าง
- การตัดแต่งกิ่ง /ทรงพุ่ม ตัดแต่งปีละ 1 ครั้ง หลังการเก็บเกี่ยว

สูตรนำหมักชีวภาพจากปลา

1. ปลา จำนวน 50 – 60 กิโลกรัม ๆ ละ 10 บาท เป็นเงิน 500 – 600 บาท
2. กากน้ำตาล จำนวน 30 ลิตร ๆ ละ 10 บาท เป็นเงิน 300 บาท
3. สารเร่งการช่วยย่อยสลายอีเอ็ม (EM) จำนวน 1 ลิตร ๆ ละ 90 บาท เป็นเงิน 90 บาท
4. น้ำสะอาด ประมาณ 80 ลิตร
5. ถังพลาสติก ชนิดมีฝาปิด ขนาดบรรจุ 200 ลิตร จำนวน 1 ใบ ๆ ละ 500 – 600 บาท

วิธีการหมัก

นำปลามาสับเป็นชิ้น แล้วคลุกเคล้ากับกากน้ำตาล ในถังหมัก ใส่สารเร่ง EM น้ำสะอาด ใช้ไม้กวาดจวนเข้ากันดี ปิดฝาเก็บไว้ในที่ร่ม ประมาณ 3-4 วัน จึงเปิดฝาดูแล้วกวาดอีกครั้ง หมักไว้นาน 1 เดือน จึงนำหมักชีวภาพจากปลามาใช้

วิธีการใช้

นำน้ำหมักชีวภาพจากปลา จำนวน 1 ลิตร ผสมกับน้ำสะอาด 20 ลิตร ใช้ไม้กวนให้เข้ากันแล้วนำไปฉีดที่ใบ ทรงพุ่ม ลำต้น หรือรอบบริเวณโคนต้น ระยะเวลาที่ใช้ประมาณ 7-8 วันต่อครั้ง ใช้ น้ำหมักชีวภาพจากปลา มาตั้งแต่ ปี 2543 (เดิมใช้ปลาทั้งตัวฝังบริเวณ โคนต้นไม้)

ผลการใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา

ไม้ผลไม่ขึ้นต้น เจริญเติบโตดี ผลดก ให้ผลผลิตเร็วกว่าปกติ มีรสชาติหวานอมเปรี้ยว

สำหรับมะพร้าว ใช้น้ำดัมปลาถึงช้าง นำมารอบบริเวณโคนต้น

ผลผลิตจากกิจกรรมไรร่นาสวนผสม

1. ผลมะนาว ราคาผลละ 5-7 บาทและน้ำมะนาว ขนาด 750 ซีซี ขวดละ 120 บาท
2. กระเทียม กิโลกรัมละ 35 บาท
3. เงาะ กิโลกรัมละ 30 บาท
4. ลองกอง กิโลกรัมละ 60 บาท
5. มะม่วง กิโลกรัมละ 60 บาท
6. สะตอ ฝักละ 5 บาท
7. ไก่ชน ตัวละ 500 บาท (ตัวที่เริ่มชนได้ตัวละ 1,500 บาท)
8. ปลานิล กิโลกรัมละ 38 บาท
9. ปลาตะบึก กิโลกรัมละ 45 บาท
10. ปลาจาละเม็ดน้ำจืด กิโลกรัมละ 35 บาท
11. กุ้งคอน ผักเหมียง มะนาว
12. น้ำยาล้างจาน ไขมันมะพร้าว มะเฟือง เป็นส่วนผสม ขายส่งให้กับร้านขายข้าวแกง

สูตรสารไล่แมลงและ สมุนไพรกำจัดแมลง

1. เหล้าขาว จำนวน 2 ขวด (630 ซีซี.)
2. น้ำส้มสายชู จำนวน 1 ขวด
3. กากน้ำตาล จำนวน 1 ลิตร
4. สารช่วยย่อยอีเอ็ม จำนวน 1 ลิตร

ผสมแล้วนำไปหมักไว้นาน 7 วัน นำน้ำที่หมัก จำนวน 100 ซีซี ผสมน้ำสะอาด 20 ลิตร ใช้ฉีดพ่นไล่แมลง 7-8 วัน ต่อครั้ง หรือสังเกตจากแมลงที่มารบกวน

3. แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์ด้านการบริหารจัดการฟาร์มของ นายสุราษฎร์ ลำภา อายุ 52 ปี

เลขที่ 33 หมู่ที่ 9 ตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า

สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่ แปลงแรกเป็นที่ลาดเท เดิมเป็นที่ทำนา เนื้อที่ 3 ไร่ หยุดทำนามาแล้ว 30 ปี แปลงที่สอง เป็นดินร่วนปนทราย และดินเหนียวทำไร่นาสวนผสม เนื้อที่ 9 ไร่เศษ ปลูกไม้ผล เช่น เงาะ มังคุด ลองกอง ละไม ลำไย ไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว สะตอ เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ เลี้ยงปลา เช่น ปลากดเหลือง ปลาทราย ปลาช่อน ปลาจาละเม็ด

ปลาตุก ปลาสวาย ปลาอีตัก ปลาแรด ปลานวลจันทร์ ปลามัด ปลานิลจิตรลดา ปลาคะเพียนแดง-ขาว ฯลฯ

การบริหารจัดการฟาร์ม

1. การปลูกพืช ปลูกไม้ผล เช่น เงาะ มังคุด ลองกอง ละไม ลำไย ไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว สะตอ

2. การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ (ทำดินผสมตรารัมโพธิ์) ส่วนผสมประกอบด้วย มูลสัตว์ (ขี้ไก่ ขี้หมู)

จำนวน 5 กระสอบ แกลบสุกหรือกากถั่ว จำนวน 8 กระสอบ ดินจำนวน 10 กระสอบ ขุยมะพร้าว 10-15 กระสอบ อีเอ็ม จำนวน 30 ซีซี กากน้ำตาล จำนวน 50 ซีซี (สูตรสามารถปรับใช้ตามวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น) ผสมเข้าด้วยกันหมักไว้ 3-5 วัน บรรจุกระสอบ ๆ ละ 10 กิโลกรัม ขายราคากระสอบละ 25 บาท

3. การเลี้ยงหมู เลี้ยงหมู จำนวน 300-500 ตัว ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยง 4 เดือนเศษ ขายไปได้กำไร สุทธิตัวละ 300-500 บาท

4. การผลิตแก๊สชีวภาพ ใช้ขี้หมูผลิตแก๊สชีวภาพ จำนวน 3 บ่อ นำแก๊สไปใช้ในครัวเรือน (ให้เพื่อนบ้าน ใช้ ด้วย 10 ครัวเรือน) ใช้กับเครื่องจักรกล เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องบด เครื่องอัดเม็ด เครื่องผสมปุ๋ย ทำให้ลดพลังงาน เช่น กระแสไฟฟ้า น้ำมัน คิดเป็นมูลค่าเดือนละ 20,000 บาท

5. การเลี้ยงไก่ เลี้ยงไก่สายพันธุ์ชุมพร จำนวน 120 ตัว ขายกิโลกรัมละ 60 บาท

6. การเลี้ยงปลา มีการเลี้ยง 2 แบบ คือ

บ่อซีเมนต์ เลี้ยงปลาดุก ปลาช่อน จำนวน 10 บ่อ ๆ ละ 1,500-2,500 ตัว ขายกิโลกรัมละ 40 บาท (ขนาดปลา 3-4 ตัว/กก.)

เลี้ยงบ่อดิน ขุดสระน้ำเนื้อที่ 1 ไร่ เป็นบ่อพ่อแม่พันธุ์ เลี้ยงปลากดเหลือง ปลากลาย ปลาช่อน ปลา จาละเม็ด ปลาสวาย ปลาอีตัก ปลาแรด ปลานวลจันทร์ ปลามัด ปลานิลจิตรลดา ปลาคะเพียนแดง-ขาว

7. การเพาะเลี้ยงขายพันธุ์ปลา ชนิดต่าง ๆ เช่น ปลาดุก ปลาช่อน ปลานิล ฯลฯ

4. แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์การจัดการระบบการปลูกพืชให้อยู่ร่วมกันของ นายปราโมทย์ เจียมจำนง อายุ 35 ปี เลขที่ 26 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกเคียน อำเภอตะกั่วป่า สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วนปนทราย ทำไร่นาสวนผสม เนื้อที่ 12 ไร่ ปลูกพืชหลัก เช่น มังคุด ลองกอง มะละกอละไม สะตอ ปลูกพืชแซม เช่น ถั่วเขียว ถั่วขาว พริกขี้หนู บวบ มะเขือ ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แตงร้าน มะระ ฯลฯ

การจัดการระบบการปลูกพืชให้อยู่ร่วมกันได้

1. ปลูกพืชหลัก เช่น มังคุด ลองกอง ละไม สะตอ

2. ปลูกพืชแซม เช่น ถั่วเขียว ถั่วขาว พริกขี้หนู

3. ปลูกพืชเสริม เช่น พริกขี้หนู บวบมะเขือ ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แตงร้าน มะระ มีการปลูกหมุนเวียน สลับกันตลอดทั้งปี

การดูแลรักษาไร่นาสวนผสม

1. การกำจัดวัชพืช โดยการใช้เครื่องยนต์แบบสะพาย ใช้จอบถากบริเวณโคนต้น ทุกครั้งที่มีการกำจัดวัชพืช จะต้องวางแผนการปลูกพืชให้ต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ชนิด
2. การใส่ปุ๋ย ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด(ตัดหญ้ากลบ) น้ำหมักชีวภาพ ประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ ใช้ปุ๋ยเคมี ประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์
3. การปรับปรุงบำรุงดินใช้โคโลไมด์
4. การตัดแต่งกิ่งพืชหลัก ปีละ 1 ครั้ง หลังการเก็บเกี่ยว

รายได้จากกิจกรรม

1. ปลูกพืชหลัก เช่น มังคุด ลองกอง ละไม สะตอ มีรายได้ปีละ 100,000 บาท
2. ปลูกพืชแซม เช่น กล้าย ข่า ชะอม ผักเหมียง มีรายได้ปีละ 60,000 บาท
3. ปลูกพืชเสริม เช่น พริกขี้หนู บวบมะเขือ ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แตงร้าน มะระ มีรายได้ปีละ 30,000 บาท
4. เลี้ยงกระบือแบบปล่อยทุ่ง จำนวน 20 ตัว

5. แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์การจัดการระบบนิเวศรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกัน ของนายสุริยา เพชรเกษม อายุ 51 ปี หมู่ที่ 4 ตำบลท่านา อำเภอกะปง สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่เป็นที่ลาด ที่ลุ่ม ดินเป็นดินเหนียว มีลำห้วยน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี กิจกรรมไร่นาสวนผสม เนื้อที่ 40 ไร่ ที่เชิงเขาปลูกยางพารา 13 ไร่ ที่ลุ่มขุดสระน้ำเลี้ยงปลา จำนวน 4 สระ เนื้อที่ 3 ไร่ ที่ลุ่มปล่อยไปตามธรรมชาติมีผักกูดขึ้นเต็มเนื้อที่ 3 ไร่ พื้นที่เป็นลำห้วย เนื้อที่ 5 ไร่ ปลูกไม้ผล เช่น มังคุด เงาะ ลองกอง ทุเรียน เนื้อที่ 10 ไร่ เลี้ยงเป็ด เป็ดเทศ เลี้ยงไก่พื้นเมือง ควบคู่ในสวนไม้ผล พื้นที่ว่างเปล่าเนื้อที่ 6 ไร่

การจัดการระบบนิเวศรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกัน

1. พื้นที่ที่เป็นลำห้วยปล่อย ใช้น้ำปล่อยเข้าสระเลี้ยงปลา
2. พื้นที่ข้างลำห้วย ขุดเป็นสระน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงปลา จำนวน 4 ลูก เนื้อที่ 3 ไร่ เลี้ยงปลานิล ปลานวลจันทร์ ปลาตะกูนับ จับไปจำหน่ายในวันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ เพื่อหลีกเลี่ยงวันตลาดนัด ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 60 บาท เดือนละ 100-150 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,000 – 9,000 บาท (ปีละ 96,000 บาท)
3. พื้นที่ลุ่ม มีผักกูดโดยตามธรรมชาติ เนื้อที่ 3 ไร่ การบริหารจัดการเก็บผักกูดเห็บขบเข้าไปเรื่อย ผักกูดจะเจริญเติบโตดี เก็บสัปดาห์ละครั้ง ๆ ละ 150-180 มัด ๆ ละ 2 บาท คิดเป็นเงินเดือนละ 1,200 – 1,400 บาท (ปีละ 14,400 บาท)
4. รายได้จากไม้ผล ปีละ 25,000-30,000 บาท
5. รายได้จากการขายเป็ด ไก่ เดือนละ 500-600 บาท (ปีละ 7,200 บาท)
6. รายได้จากการขายพืชผัก เช่น ข่า ชะอม เดือนละ 400-500 บาท (ปีละ 4,800 บาท)
7. รายได้จากยางพารา (ปีละ 180,000 บาท)

รวม 332,400 บาท/ปี

6. แปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนปาล์มน้ำมันของนายสุจินต์ เจริญการ อายุ 54 ปี หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งลาโกก อำเภอเมืองพังงา

สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบนาไร่ ดินเป็นดินเหนียว กิจกรรมปลูกปาล์มน้ำมัน เนื้อที่ 12 ไร่ พันธุ์เชื้อเมล็ดพันธุ์จากประเทศมาเลเซีย ราคาเมล็ดละ 18 บาท มาเพาะปลูกเอง จำนวน 302 ต้น ปัจจุบันอายุ 7 ปี การดูแลรักษา

1. การกำจัดวัชพืช ใช้สารเคมีฉีดพ่น ปีละ 2 ครั้ง ๆ ละ 5,000 บาท (ค่าสารเคมี ค่าจ้างแรงงานฉีด) คิดเป็นเงิน 10,000 บาท/ปี

2. การใส่ปุ๋ย ใช้ปุ๋ยชีวภาพ มาแล้ว 1 ปี ๆ ละ 2 ครั้ง (เดือนพฤษภาคม และเดือนตุลาคม) ใส่อัตรา 3 กิโลกรัม/ต้น/ครั้ง จำนวนปุ๋ยชีวภาพ 1,850 กิโลกรัม ๆ ละ 10 บาทรวมค่าขนส่ง คิดเป็นเงิน 18,500 บาท/ปี

3. การเก็บเกี่ยวผลผลิต 20 วัน/ครั้ง ผลผลิตเฉลี่ย 2.5 ตัน/ครั้ง จำนวน 18 ครั้ง รวม 45 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3.75 ตัน/ปี ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.89 บาท คิดเป็นเงิน 130,050 บาท/ปี

ข้อสังเกตจากการใช้ปุ๋ยชีวภาพในสวนปาล์มน้ำมัน

1. สังเกตเห็นบริเวณโคนต้นปาล์มน้ำมัน มีไข่ไส้เดือนดินเต็มไปหมด แสดงว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น

2. สภาพดินมีความชุ่มชื้น เนื้อดินมีความนุ่ม แสดงว่าเนื้อดินมีจุลินทรีย์ช่วยในการบำรุงดิน

3. หลังการใช้ปุ๋ยชีวภาพมาแล้ว 1 ปี ผลผลิตมีความใกล้เคียงกับการใช้ปุ๋ยเคมี หรือเท่าเดิม แสดงว่าใช้ปุ๋ยชีวภาพกับสวนปาล์มน้ำมันก็มีผลผลิตดีเหมือนกัน

4. ปุ๋ยชีวภาพราคาถูกกว่าปุ๋ยเคมี กระสอบละ 200-250 บาท คิดเป็นเงิน 7,400 -9,250 บาท/ปี แสดงว่า ถ้าใช้ปุ๋ยชีวภาพสามารถลดต้นทุนการผลิตลง ปีละ 7,400 -9,250 บาท หรือต้นทุนลดลง ไร่ละ 617- 771 บาท/ปี

1. สรุปผลการวิจัย

แนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เกษตรกร ผู้เกี่ยวข้องสาธารณะชนและเพื่อศึกษาเรียนรู้กลไกการสนับสนุน การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงาโดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ในพื้นที่อำเภอ เป้าหมาย เพื่อระดมองค์ความรู้ประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ แล้วสรุปประมวลผลวิเคราะห์รวบรวมข้อมูล จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับอำเภอระดับจังหวัดและจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกร และนำเสนอผลการศึกษาดังวิธีพรรณนา การดำเนินการพอสรุปได้ ดังนี้

1.1 สถานการณ์การทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา

เกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพังงา สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงาเริ่มจัดอบรมสาธิตให้เกษตรกรรู้จักการทำน้ำหมักชีวภาพจากพืชผัก ผลไม้ รวในปี 2545 และต่อมาในปี 2547 รัฐบาล ได้ประกาศให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ และมีนโยบายให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก ประกอบกับมีกลุ่มคนผู้รักสุขภาพมองหาทางเลือกในการที่จะบริโภคผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมีทำให้ทุกภาคส่วนมีกระแสตอบรับผลผลิตเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น โดยมีหน่วยงานภาครัฐหลักหลัก ที่ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ คือ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยหน่วยงานดังกล่าวได้มีบทบาทในการจัดอบรมศึกษาดูงานแก่เกษตรกรเรื่องการการทำเกษตรอินทรีย์โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ร่วมกันจัดฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการการทำเกษตรอินทรีย์และนำไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาริเริ่มธรรมชาติมาบเอื้อง จ. ชลบุรี สำนักงานพัฒนาที่ดินก็ได้ใช้กลไกผู้นำในพื้นที่ในนามหมอดินอาสาส่งเสริมเผยแพร่จุลินทรีย์หัวเชื้อ พด. แจกจ่ายถั่วพุ่มดำปลูกบำรุงดินแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกให้เกษตรกรปลูก และพัฒนาให้หมอดินอาสาเป็นจุดเรียนรู้ถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ไปสู่เกษตรกรกระจายไปอย่างทั่วถึง

1.2 องค์ความรู้เกษตรอินทรีย์

จากการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงาพบว่า เกษตรกรมีการทำเกษตรอินทรีย์หลายรูปแบบ ดังนี้

- 1.2.1 ใช้เศษพืช มูลสัตว์ รำข้าว มาหมักโดยใช้น้ำหมักชีวภาพหรือหัวเชื้อ พด 1 แล้วนำไปใช้ในแปลงปลูกพืช
- 1.2.2 ใช้มูลสัตว์ เช่น มูลโค กระบือ สุกร ไก่ ไปใส่ในแปลงเพาะปลูกพืช
- 1.2.3 การใช้พืชสมุนไพร เช่น ไคร้หอย หมักกับ เหล้าขาว น้ำส้มสายชู EM และกากน้ำตาล ทำเป็นสารไล่แมลงนำไปฉีดพ่นในแปลงปลูกพืช
- 1.2.4 ใช้เศษปลา กากน้ำตาล EMและน้ำ หมัก 3-6 เดือนแล้วใช้ผสมน้ำฉีดพ่นในแปลงปลูกพืช
- 1.2.5 กำจัดวัชพืชโดยการใช้เครื่องตัดหญ้า แล้วปล่อยให้สุกเปื่อยปกคลุมดิน
- 1.2.6 ปลูกพืชคลุมตระกูลถั่วหรือปลูกถั่วพุ่มดำ เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน
- 1.2.7 นำมูลสุกรมาทำแก๊สชีวภาพและนำมูลสัตว์ที่หมักจากฟอแก๊สที่ล้นออกมาทำปุ๋ยหมักใส่แปลงปลูกพืช

1.2.8 ใช้ระบบการปลูกพืชผสมผสานที่หลากหลาย แบบเกษตรธรรมชาติ โดยไม่ใส่ปุ๋ยเพียงแต่ต้องถางไม่ให้เถาวัลย์ขึ้นปกคลุม เมื่อพืชให้ผลผลิตก็จะไปถางและเก็บผลปีละครั้ง เช่นทุเรียนพื้นเมือง

1.3 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกรผู้เกี่ยวข้องและสาธารณะชน

จากการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา พบว่า จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจากแปลง ตัวอย่างของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ระยะตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป จะพบความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่และจิตสำนึก ดังนี้

1.3.1 สภาพดินดีขึ้น มีความร่วนซุยสังเกตจากมิได้เดือนอาศัยอยู่เต็มไปหมด

1.3.2 มีพืชผักที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่เกษตรสามารถนำมาเป็นอาหารในครัวเรือนได้มากขึ้น เกิดความสมบูรณ์ในแปลงเกษตรมากขึ้น

1.3.3 การทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติมากขึ้น โดยสามารถนำวัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

1.3.4 ผู้บริโภคให้การยอมรับผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์มากขึ้น บางรายเข้ามาขอซื้อผลผลิตถึงแปลง

1.3.5 เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์มีสุขภาพดีขึ้น ขอมให้ลูกหลานเข้ามาช่วยเก็บผลผลิตจากแปลงไปกิน

1.4 กลไกการสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์

เมื่อรัฐบาลได้ประกาศให้เกษตรอินทรีย์เป็นทรงแห่งชาติ ได้มีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานให้การสนับสนุนช่วยขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง คือ สำนักงานจังหวัดเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานชลประทานจังหวัด สำนักปฏิรูปที่ดินจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหาร-ส่วนตำบล สำนักงานการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งหน่วยงานงานดังกล่าวได้จัดฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพให้เกษตรกรและนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานผู้ที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาที่ดินได้สนับสนุนให้หมอดินอาสาที่กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดเป็นจุดสาธิตถ่ายทอดความรู้ให้กระจายไปทั่วทั้งจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดสนับสนุนงบประมาณให้สำนักงานเกษตรจังหวัดจัดอบรมเกษตรกรและนำไปศึกษาดูงานผู้ที่ประสบความสำเร็จ สนับสนุนน้ำหมักชีวภาพให้แก่เกษตรกร และสนับสนุนงบประมาณสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพให้กลุ่มเกษตรกร

1.5 แนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์

จากการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา พบว่า มีหลายแนวทาง ดังนี้

1.5.1 ส่งเสริมความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร ให้เห็นคุณค่าของเกษตรอินทรีย์

1.5.2 จัดทำแปลงสาธิตเกษตรอินทรีย์ทุกหมู่บ้าน

1.5.3 จัดอบรมให้ความรู้ สาธิตวิธีการทำและใช้เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรผู้สนใจ

1.5.4 จัดทัศนศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์ จากผู้ที่ประสบผลสำเร็จ

1.5.5' ผลักดันให้ใช้เป็นหลักสูตรสอนนักเรียน

2. บทเรียน

1. ความคิดเห็นของทีมวิจัย

1. นายเกษม เพ็ชรสังข์ อยากเห็นเกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ ในด้านการทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเกษตร มีเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักให้ลูกหลานรัก อาชีพการเกษตร หวงแทนที่ดินทำกินให้สามารถสืบทอดอาชีพจากพ่อแม่ได้ ทรัพย์สินที่มีค่าที่สุดของเกษตรกรคือที่ดินทำกิน เกษตรกรเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีคุณค่าต่อตนเองและผู้บริโภค ถ้าผลิตอาหารที่ปลอดภัย ยังช่วยได้ช่วยรักษาสุขภาพของตนเอง ผู้บริโภค ทั้งยังช่วย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย เกษตรจะเข้มแข็งได้ต้องพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ทั้งมีดิน เงินทุน แรงงาน โดยเฉพาะ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ต้องผลิตเองให้ได้และต้องสร้างผู้สืบทอดอาชีพต่อจากตัวเองให้ได้จึงจะสามารถอยู่รอดในอาชีพนี้ได้อย่างยิ่งย่น
2. คุณวีระ สังข์ทอง ให้เกิดความสมบูรณ์ทางธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างค่านิยมให้กับเกษตรกรกลับมาใช้เกษตรอินทรีย์ อยากจะเห็นเกษตรกรมีสุขภาพดี ชีวิตสดใส ปลอดภัยจากสารพิษ
3. นายนิยม สัจจารักษ์ แนวคิดในการวิจัยศึกษาและแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ การปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ ดินสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ รวมทั้งผู้บริโภค กรณีมีสารตกค้างอีกด้วยหากเราสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผลิตปุ๋ยใช้เองได้ นอกจากต้นทุนการผลิตต่ำลงยังได้พืชผักที่ปลอดภัยจากสารพิษ ผลไม้ทุกชนิดเป็นพิษกับผู้บริโภค ดินดี สิ่งแวดล้อมดี ระบบนิเวศดี คนปลูกและคนกินดีแข็งแรงปลอดภัยจากสารพิษต่างๆสุขภาพก็สมบูรณ์ดี หากทำการเกษตรที่มีการใช้สารพิษชีวิตผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ปลอดภัย
4. นายสุริยา เพชรเกษม เป็นเรื่องที่คิดได้มีโอกาสนำให้เกษตรกรได้รู้จักการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน ช่วยให้เกษตรกรได้ประหยัดค่าใช้จ่ายของตนเอง อยากเห็นเกษตรกรในภาพรวมของจังหวัดพึ่งพาตนเองได้
5. นางณฐวรรณ บัวแก้ว เป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตเกษตรกรจากการใช้สารเคมีมาเป็นการใช้เกษตรอินทรีย์ เพื่อลดมลภาวะและช่วยให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น
6. นายปราโมทย์ เข็มจันทน์ การที่จะทำเกษตรอินทรีย์ต้องรู้จักวางแผนการผลิตให้สามารถปลูกพืชได้อย่างต่อเนื่อง จากการเตรียมแปลงครั้งเดียวควรปลูกพืชหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ชนิดและต้องรู้จักทำปุ๋ยจากวัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า และต้องไม่ลงทุนให้มากเกินไป ถ้าผลผลิตขาดตลาดรองรับไว้ด้วย

2. บทเรียนในการทำงาน

1. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเรื่องใหม่ที่ทุกคนต้องมาเรียนรู้ร่วมกันการทำงานต้องปรึกษาพี่เลี้ยงจาก สกว. อยู่ตลอด
2. การเบิกจ่ายเงินและการใช้เงินโครงการทีมงานไม่ค่อยมั่นใจว่าถูกต้องตามวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของโครงการหรือไม่ ต้องปรึกษากับพี่เลี้ยงจาก สกว.
3. ทีมวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์มาจากหลายหน่วยงานซึ่งมีข้อมูลเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จำนวนมากต้องนำมาวิเคราะห์ร่วมกันและหาบุคคลเป้าหมายเข้าร่วมเวทีเรียนรู้
4. การออกไปจัดเวทีย่อยระดับอำเภอ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่อยากจะทำให้ไปจัดในพื้นที่ไร่นาของตนเอง โดยอาศัยถ่ายทอดความรู้

5. ทีมวิจัยมีภูมิรู้ในหลายอำเภอการเดินทางมาประชุมบางครั้งมักไม่ทัน ต้องเลื่อนเวลาการประชุมออกไปเกือบทุกครั้ง
6. การประสานงานกับหน่วยงานราชการจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

3.1 ระดับชุมชน

- ยังมีเกษตรกรอยู่อีกจำนวนมากที่ยังขาดความมั่นใจที่จะหันมาทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากเกษตรกรตัวอย่างโดยให้เกษตรกรที่สนใจมาเรียนรู้นำไปปฏิบัติขยายผลต่อไป
- ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของกรมพัฒนาที่ดินที่กระจายอยู่ในจังหวัด ทำการเผยแพร่ องค์ความรู้ให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติในแปลงของตนเอง และขยายผลให้กว้างขวางต่อไป

3.2 นโยบายของรัฐบาล

- จากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องยังไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ควรผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องนำแนวนโยบายไปขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ให้ให้ถึงมือเกษตรกรอย่างทั่วถึงอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสำเร็จของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์กับเกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรอินทรีย์ ศึกษาทั้งด้านรายได้-รายจ่าย ความพึงพอใจ สุขภาพของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน
- ควรศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรอินทรีย์
- ควรศึกษาหารูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมในแต่ละสภาพพื้นที่ในจังหวัดให้กระจายในทุกอำเภอ

เอกสารอ้างอิง

ชนวน รัตนวราหะ.2545. เกษตรอินทรีย์. น.1-12 กองสหกรณ์การเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์
ประยูร หนูสุข .2548. สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นพังงา. น.2-22 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา
ทวีศักดิ์ สุขรัตน์. 2549 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. น.84-90

ภาคผนวก

โครงการศึกษาแนวทางวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ จังหวัดพังงา ปี 2549-2550

ชื่อที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล นาย/นาง/นางสาว.....สกุล.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

เลขบัตรประจำตัวประชาชน

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร 4

1. เพศ () 1 ชาย () 2 หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ศาสนา () 1 พุทธ () 2 อิสลาม () 3 คริสต์ () 4 อื่น ๆ () ระบุ.....

4. ระดับการศึกษา

() 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ () 2. ระดับประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า () 4. มัธยมศึกษา/ปวช.

() 5. อนุปริญญา () 5. ปริญญาตรีขึ้นไป

5. อาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1 ทำสวน () 2 ทำนา

() 3 ทำไร่ () 4 ประมง

() 5 ปศุสัตว์ () 6 รับราชการ

() 7 รับจ้าง () 8 ค้าขาย () 9. อื่น ๆ (ระบุ).....

6. การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของท่าน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. กลุ่มเกษตรกร () 2. กลุ่มลูกค้า ข.ก.ส.

() 3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร () 4. กองทุนหมู่บ้าน

() 5. กลุ่มไร่นาฯ () 6. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

() 7. กลุ่มสหกรณ์ สกย.

() 8. วิสาหกิจชุมชน

() 9. อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานฟาร์ม

สถานที่ตั้งของฟาร์ม หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

7. พื้นที่ทำฟาร์มทั้งหมด.....ไร่

8. สภาพพื้นที่ฟาร์ม

- () 1. ที่ราบ () 2. ที่ดอน
() 3. ที่ลุ่ม () 4. ที่ลาดเชิงเขา

9. จำนวนแรงงานในฟาร์ม รวม,.....คน ประกอบด้วย

- () 1 แรงงานประจำ () 2 แรงงานรับจ้าง

10. แหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตร ของเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ของตนเอง.....บาท () 2. ธ.ก.ส.....บาท
() 3. ธนาคารพาณิชย์.....บาท () 4 สหกรณ์.....บาท
() 5 กองทุนหมู่บ้าน.....บาท () 6 วิสาหกิจชุมชน.....บาท
() 7 กลุ่มไร่นาสวนผสม.....บาท () 8 กลุ่มเกษตรกร.....บาท
() 9 ญาติ.....บาท () 10 เพื่อนบ้าน

11. แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. แม่น้ำ ลำคลอง () 2. สระน้ำขนาด.....ลูกบาศก์เมตร
() 3. น้ำฝน () 4. ประปาภูเขา/หมู่บ้าน
() 5 คลองชลประทาน () 6 น้ำบาดาล
() 7 ขุมเหมือง () 8 อื่น ๆ (ระบุ).....

12. เครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร เครื่องจักรกลการเกษตรในฟาร์ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. เครื่องตัดหญ้า () 2. เครื่องพ่นยา
() 3. เครื่องสูบน้ำ () 4. รถสามล้อพ่วง
() 5. รถยนต์กระบะบรรทุก () 6. อื่น ๆ ระบุ.....

13. หนี้สินในฟาร์ม

- () 1. ไม่มี () 2. มีหนี้ จำนวนบาท

14. รายได้ในฟาร์ม ในรอบปีที่ผ่านมา ประมาณ.....บาท

15. รายจ่าย(เฉพาะที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในฟาร์ม) ในรอบปีที่ผ่านมา ประมาณ.....บาท

ตอนที่ 3 ระบบการผลิตทางการเกษตรในฟาร์มของเกษตรกร

16. กิจกรรมการผลิตทางการเกษตรในฟาร์ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ผลิตพืช () 2. ผลิตสัตว์บก
() 3. ผลิตสัตว์น้ำ () 4. อื่น ๆ (ระบุ)

ตอนที่ 3.1 ตอบเฉพาะเกษตรกรเลือกผลิตพืช

17. รูปแบบการผลิตพืชในฟาร์มของเกษตรกร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1.พืชเดี่ยว () 2.พืชผสมผสาน

18. ผลิตพืชเดี่ยว ชนิดพืชที่เกษตรกรปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ยางพารา () 2. ปาล์มน้ำมัน
() 3. มังคุด () 4. ลองกอง
() 5. ข้าว () 6. พืชไร่
() 7. ผัก () 8. อื่น ๆ (ระบุ)

19. ผลิตพืชผสมผสาน ชนิดพืชที่เกษตรกรปลูก

- () 1. 2 ชนิด ระบุ..... () 2. 3 ชนิด ระบุ.....
() 3. 4 ชนิด ระบุ..... () 4. มากกว่า 4 ชนิด ระบุ.....

20. ชนิดปุยที่ใช้ในฟาร์ม(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ปุยอินทรีย์ () 2. ปุยเคมี
() 3. ปุยพืชสด () 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

21. ผลิตปุยอินทรีย์ ชนิดปุยที่เกษตรกรใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ปุ๋ยน้ำ () 2. ปุ๋ยหมัก
() 3. ปุ๋ยพืชสด () 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

22. การใช้สารเคมีในฟาร์ม

- () 1. ไม่ใช้
() 2. ใช้สารเคมี (ระบุชนิด)

- 1)..... 4).....
2)..... 5).....
3)..... 6).....

ตอนที่ 3.2 ตอบเฉพาะเกษตรกรเลือกผลิตสัตว์บก

23. รูปแบบการผลิตสัตว์บกในฟาร์มของเกษตรกร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1.เลี้ยงสัตว์เดี่ยว () 2.เลี้ยงหลายชนิดในฟาร์ม

24.ชนิดสัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1.ไก่พื้นบ้าน () 2.ไก่ไข่
() 3.ไก่เนื้อ () 4. โค
() 5. กระบือ () 6. เป็ด
() 7. นกกระทา () 8. ห่าน
() 9. อื่น ๆ (ระบุ).....

25. กรณีเกษตรกรเลี้ยงหลายชนิดในฟาร์ม รูปแบบการเลี้ยงสัตว์

- () 1. เลี้ยงร่วมกันแบบผสมผสาน () 2. แยกกันเลี้ยง

26. การใช้จุลินทรีย์ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์

- () 1. ใช้จุลินทรีย์ชนิด..... () 2. ไม่ใช้จุลินทรีย์

27. การใช้สารเคมีในฟาร์มเลี้ยงสัตว์

- () 1. ไม่ใช้สารเคมี

- () 2. ใช้สารเคมี (ระบุชนิด)

1)..... 4).....

2)..... 5).....

3)..... 6).....

ตอนที่ 3.3 ตอบเฉพาะเกษตรกรเลือกผลิตสัตว์น้ำ

28. รูปแบบการผลิตสัตว์น้ำในฟาร์มของเกษตรกร

- () 1. เลี้ยงสัตว์น้ำชนิดเดียว () 2. เลี้ยงสัตว์น้ำหลายชนิดร่วมกัน

29. ชนิดสัตว์น้ำที่เกษตรกรเลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ปลาน้ำจืดกินพืช () 2. ปลาน้ำจืดกินเนื้อ

- () 3. กุ้งน้ำจืด () 4. กุ้งทะเล

- () 5. ปลาน้ำกร่อย () 6. หอย

30. กรณีเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำหลายชนิดในฟาร์ม รูปแบบการเลี้ยง

- () 1. แยกกันเลี้ยงแต่ละชนิด () 2. เลี้ยงร่วมกันหลาย ๆ ชนิด

31. การใช้จุลินทรีย์ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์

- () 1. ใช้จุลินทรีย์ชนิด..... () 2. ไม่ใช้จุลินทรีย์

32. การใช้สารเคมีในฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำ

- () 1. ไม่ใช้สารเคมี

- () 2. ใช้สารเคมี (ระบุชนิด)

1)..... 4).....

2)..... 5).....

3)..... 6).....

ตอนที่ 4 แรงงุใจของเกษตรกรต่อการตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์

33. แรงงุใจของเกษตรกรต่อการตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์ มีดังต่อไปนี้

ประเด็น	ระดับ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ความปลอดภัยของเกษตรกรและครอบครัว 2. ความปลอดภัยของผู้บริโภค 3. ลดต้นทุนการผลิต 4. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5. เจ้าหน้าที่ภาค ต่าง ๆ 6. จากสื่อต่างๆ 7. จากองค์กรเอกชนต่างๆ 8. จากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ 9. กระแสเกษตรอินทรีย์ของโลก					

ตอนที่ 5 แหล่งความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

34. แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับมีดังต่อไปนี้

แหล่งความรู้	ระดับ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. เพื่อนบ้าน 2. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ 3. การประชุม/สัมมนา 4. เจ้าหน้าที่ของรัฐ 5. บริษัท/ห้าง/ร้าน 6. องค์กรเอกชน 7. สื่อวิทยุ 8. สื่อโทรทัศน์ 9. หนังสือพิมพ์ 10. วารสาร/จุลสาร					

แหล่งความรู้	ระดับ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
11. นิทรรศการต่าง ๆ					
12. เว็บไซต์ต่าง ๆ					
13. สถาบันการศึกษาต่าง ๆ					

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกษตรอินทรีย์และปัญหา

35. ข้อเสนอแนะด้านองค์ความรู้เกษตรอินทรีย์/และปัญหา

36. ข้อเสนอแนะด้านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์/และปัญหา

37. ข้อเสนอแนะด้านองค์กรกลางด้านเกษตรอินทรีย์/และปัญหา

38. ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์/และปัญหา

39. ข้อเสนอแนะด้านการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์/และปัญหา

40. ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนต่าง ๆ/และปัญหา

ผู้สัมภาษณ์..... โทร.....

วันที่ เดือน

พ.ศ. 2549

จัดเวทีการศึกษาแนวทางการวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

วันที่ 18 ตุลาคม 2549

อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา

นายเกษม เพ็ชรสังข์ หัวหน้าโครงการวิจัย ชี้นำวัตถุประสงค์ของโครงการ

คณะทีมวิจัยร่วมเห็นสรุปผลการจากการจัดเวทีทุกครั้ง

จัดเวทีการศึกษาแนวทางการวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2549

อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

นายสมศักดิ์ ประทีปโรดิพร เกษตรจังหวัดพังงา กล่าวต้อนรับและให้แนวคิดแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วม

แม่เฒ่ากลุ่มเล่นแร่ วิเคราะห์ สรุปผลการจัดทำเกษตรอินทรีย์ของตนเองและชุมชน

จัดเวทีเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ระดับจังหวัด

วันที่ 24 เมษายน 2551

ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองพังงา อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

นายเกษม เพ็ชรสังข์ หัวหน้าโครงการ ทิมนักวิจัย และผู้สนใจ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีจังหวัด

บรรดาเกษตรกรร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีระดับจังหวัด จากนักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนปาล์มน้ำมัน
นายสุจินต์ เจริญการ
หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ในสวนปาล์มน้ำมัน

สภาพสวนปาล์มน้ำมันของ นายสุจินต์ เจริญการ กับการทำการเกษตรปุ๋ยอินทรีย์
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนปาล์มน้ำมัน
นายเจินต์ เจริญการ
หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

หัวหน้าโครงการและทีปรีกษา ร่วมสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่

หัวหน้าโครงการและทีปรีกษา ร่วมสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลจากการจดบันทึกข้อมูล
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

การจัดการสวนยางพารา โดยปลูกผักเหมียงร่วมกับยางพารา
นางประครอง ถิมพิทักษ์
หมู่ที่ 7 ตำบลโคกกลอย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

สภาพของแปลงผักเหมียงในสวนยางพาราจากการทำการเกษตรอินทรีย์

หัวหน้าโครงการ ตรวจสอบสภาพสวนการปลูกผักเหมียงร่วมกับยางพาราแบบอินทรีย์
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพิจิตร

การจัดการสวนยางพาราโดยปลูกผักเหมียงร่วมกับยางพารา
นางประคอง ถิ่นพิทักษ์
หมู่ที่ 7 ตำบลโคกกลอย อำเภอดงรัก จังหวัดพิจิตร

หัวหน้าโครงการ ร่วมสัมภาษณ์ข้อมูลการปลูกผักเหมียงร่วมกับยางพาราอินทรีย์

คนงานในสวนให้ข้อมูลการปลูกผักเหมียงร่วมกับยางพาราแบบอินทรีย์
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพิจิตร

การจัดระบบการปลูกพืชให้อยู่ร่วมกัน
นายปราโมทย์ เจียมจ้านง
เลขที่ 26 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกเคียน อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

สภาพสวนผลไม้ของ นายปราโมทย์ เจียมจ้านง จากการทำการเกษตรแบบอินทรีย์

มีการปลูกผักในระหว่างแถวของสวนไม้ผลเพื่อเพิ่มประโยชน์ในพื้นที่
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

การจัดระบบการปลูกพืชให้ดูร่วมกัน
นายปราโมทย์ เจียมจำนง
เลขที่ 26 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกเคียน อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

จุดผลิตน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในสวนและแบ่งปันเพื่อนเกษตรกร

ศึกษาวิจัยเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดพิจิตร
น้ำหมักชีวภาพพัฒนาการหมักแล้ว (เป็นหัวเชื้อพร้อมใช้)

การจัดการไร่นาสวนผสม กับการใช้ไม้หนักรักษาภาพจากปลา

นายไมตรี ทองตัน

หมู่ที่ ๑ ตำบลโคกกลอย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

ความลงตัวในการจัดการสวนเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานของ นายไมตรี ทองตัน

เน้นการตัดหญ้า การจัดการเก็บภายในสวนเป็นหลัก
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพิจิตร

การจัดการไร่นาสวนผสม กับการใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา
นายไฉตร์ ทองคัน
หมู่ที่ 1 ตำบลโคกกลอย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

มีการเลี้ยงปลาหลายชนิดในร่องสวนทุกร่อง

มีการผลิตน้ำหมักจากปลาทะเลเพื่อใช้ในสวนตลอดปี
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพิจิตร

การจัดการระบบนิเวศรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกัน

นายสุริชา เพชรเกษม

หมู่ที่ 4 ตำบลท่านา อำเภอกะปง

การจัดสรรพื้นที่ทำการเกษตรแบบอินทรีย์อย่างลงตัวและใช้ประโยชน์ได้เต็มที่

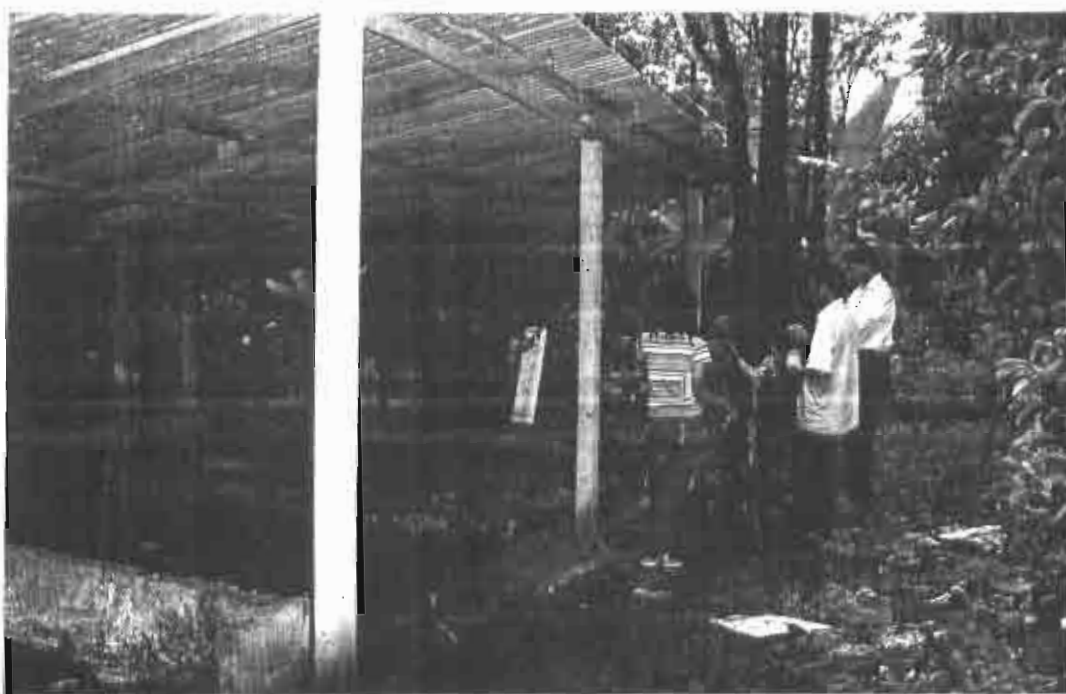

ผลผลิตจากการทำการเกษตรเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค มีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด
ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

การบริหารจัดการฟาร์ม
 นายสุรพันธุ์ สำภา
 เลขที่ 33 หมู่ที่ 9 ตำบลบางนายสี อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา

สถานที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากมูลสุกร มีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

โรงหมักปุ๋ยอินทรีย์จากมูล
 ศึกษาวิจัยเกษตรอินทรีย์จังหวัดพังงา

การบริหารจัดการฟาร์ม

นายสุราษฎร์ ส้าภา

เลขที่ 33 หมู่ที่ 9 ตำบลบางนาขี้ อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

มีการผลิตก๊าซจากการหมักมูลสุกรใช้ในครัวเรือนและแบ่งปันให้กับชุมชน

การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ และการทำสวนอินทรีย์แบบผสมผสาน

ประวัติทีมงานวิจัย

1. นายเกษม เพ็ชรสังข์

ที่อยู่ 77/2 หมู่ที่ 1 ตำบลทับปุด อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา เบอร์โทรศัพท์ 086-5936770

เกิดวันที่ 5 มีนาคม 2499 เลขที่บัตรประชาชน 3 8208 00251 21 8

ประวัติการศึกษา สสบ. วิชาเอกส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประสบการณ์ทำงาน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร 26 ปี ปัจจุบัน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

2. นายวีระ สังข์ทอง

ที่อยู่ 135/3 หมู่ที่ 2 ตำบลท่านา อำเภอกะปง จังหวัดพังงา เบอร์โทรศัพท์ 089- 8730018

เกิดวันที่ 24 ธันวาคม 2504 เลขที่บัตรประชาชน 3 8415 00282 585

ประวัติการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิตสถาบันราชภัฏยะลา

ประสบการณ์ทำงาน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร 22 ปี ปัจจุบัน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรสำนักงานเกษตรอำเภอกะปง จังหวัดพังงา

3. นางณฐวรรณ บัวแก้ว

ที่อยู่ 102/26 ซอยมนตรี ถนนมนตรี ตำบลท้ายช้าง อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ 086-598 6924 เกิดวันที่ 23 กรกฎาคม 2505

เลขที่บัตรประชาชน 3 2105 00428 100 ประวัติการศึกษา สสบ. วิชาเอกส่งเสริมการเกษตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประสบการณ์ทำงาน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร 22 ปี ปัจจุบัน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรสำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

4. นายลาก นาคสง

ที่อยู่ 73/17 หมู่ที่ 4 ตำบลทับปุด อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา เบอร์โทรศัพท์ 06- 2697374

เกิดวันที่ 14 กรกฎาคม 2497 เลขที่บัตรประชาชน 3 8201 00196 346

ประวัติการศึกษา วทบ. วิชาเอกเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏภูเก็ต

ประสบการณ์ทำงาน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร 28 ปี

ปัจจุบัน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

5. นายสมชาย พรุเพชรแก้ว

ที่อยู่ 18/8 หมู่ที่ 7 ตำบลนบปริง อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา 82000เบอร์โทรศัพท์ 09- 7935774

เกิดวันที่ 4 มิถุนายน 2520 เลขที่บัตรประชาชน 3 9003 00630 07 3

ประวัติการศึกษา วทบ. เกษตรศาสตร์(ปฐพีศาสตร์) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์ทำงาน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร 5 ปี

ปัจจุบัน ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

6.นายสุริยา เพ็ชรเกษม

เกิดวันที่ 18 ก.พ. 2494 เลขที่บัตรประชาชน 3 8203 00035 47 8

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 46/2 หมู่ที่ 4 ตำบลท่านา อำเภอกะปง จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 08 22727 987

ประวัติการศึกษา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์ทำงาน ทำสวนไม้ผล 13 ไร่ สวนยางพารา 25 ไร่ สวนผลไม้ 10 ไร่ เลี้ยงปลาน้ำจืด

7. นายสุธรรม สุวรรณณัฏ

เกิดวันที่ 1 มกราคม 2484 เลขที่บัตรประชาชน 3 8208 00279 741

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 9 ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 086-2790055

ประวัติการศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประสบการณ์ทำงาน ทำ สวนยางพารา 30 ไร่

8. นายปราโมทย์ เจียมจันงค์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกเคียน อำเภอกะปง จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 081-3677098 ประวัติการศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงาน ทำ สวนยางพารา 15 ไร่ ทำสวนผลไม้ 15 ไร่ ปลูกลูก 2 ไร่

กำลังศึกษาเล่าเรียนแพทย์แผนไทย

9. นายนิคม สัจจรักษ์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 27/1 หมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำ อำเภอกะปง จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 076-2496663 , 087 62689 644 ประวัติการศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประสบการณ์ทำงาน ทำ สวนยางพารา 50 ไร่

10.นายนิคม เพชรศิริ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 16/12 หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อแสน อำเภอบ้านทับ จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 087 8797 058 ประวัติการศึกษา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์ทำงาน ทำ สวนยางพารา 20 ไร่ ทำนา 10 ไร่ กำลังศึกษาเล่าเรียนแพทย์แผนไทย

11. นายบรรยง ภูการ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 083 0408326 ประวัติการศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงาน ทำ สวนยางพารา 20 ไร่ เป็นวิทยากรเกษตรอินทรีย์

ปรึกษาโครงการ

1. รศ.บำเพ็ญ เขียวหวาน	อาจารย์ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. เกษตรจังหวัดพังงา	สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา
3. นายธีรพงศ์ ไกรนรา	นักวิชาการประมง 7ว
สำนักงานประมงจังหวัดพังงา